



ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ
ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ

Διπλωματική Εργασία

“ΔΙΕΘΝΗ ΠΡΟΤΥΠΑ ΕΛΕΓΧΟΥ, ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΑΠΑΤΗ ΚΑΙ ΕΤΑΙΡΙΚΑ
ΣΚΑΝΔΑΛΑ”

της

ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΑΡΣΕΝΙΑΣ

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Σαμαρά Αγγελική

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος στην
Εφαρμοσμένη Λογιστική και Ελεγκτική

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2021

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Με την πίεση της ανάπτυξης και της προσέλκυσης επενδύσεων, οι εταιρείες οδηγούνται σε ορισμένες περιπτώσεις σε υιοθέτηση μη αποδεικτών λογιστικών χειρισμό με αποτέλεσμα παραποίησης και ωραιοποίησης οικονομικών καταστάσεων.

Βασικό εργαλείο για τον εξωτερικό έλεγκτή στον σχεδιασμό και στην ολοκλήρωση του ελέγχου με αποτελεσματικότητα αποτελεί ο εντοπισμός των ενδείξεως παραποίησης των οικονομικών μεγεθών των οντοτήτων -εφόσον υπάρχουν.

Σκοπός της παρούσης εργασίας είναι η μελέτη της σχέσης της επαγγελματικής απάτης, του οικονομικού εγκλήματος με τον εξωτερικό έλεγχο και την σπουδαιότητα αυτού στη λειτουργία της επιχείρησης.

ABSTRACT

With the pressure of growth and attracting investment, companies in some cases are led to adopt unproven accounting manipulation resulting in falsification and beautification of financial statements.

A key tool for the external auditor in designing and completing the audit effectively is to detect evidence of falsification of the entities' financial figures - if any.

The purpose of this paper is to study the relationship between professional fraud, financial crime and external control and its importance in the operation of the company.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
1.1 Εισαγωγή.....	1
1.2 Ερευνητικά Ερωτήματα.....	2
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ	3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ.....	6
3.1 Ορισμός και έννοια της Ελεγκτικής Επιστήμης.....	6
3.2 Η διαχρονική εξέλιξη της ελεγκτικής μεθοδολογίας.....	8
3.3 Το Ελεγκτικό Επάγγελμα στην Ελλάδα	10
3.4 Η Λειτουργία του Ελέγχου.....	12
3.5 Στόχοι και αρχές του ελέγχου.....	12
3.6 Η Σημασία και η Αναγκαιότητα της Ελεγκτικής	14
3.7 Οι τύποι των ελέγχων	15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΦΟΡΕΙΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ	17
4.1 Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών (Σ.Ο.Ε.Λ)	17
4.2 Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων (Ε.Λ.Τ.Ε.).....	20
4.3 Ελληνική Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς.....	23
4.4 Διεθνής Ομοσπονδία Λογιστών (IFAC).....	24
4.5 Αμερικανικό Ινστιτούτο Ορκωτών Λογιστών (AICPA)	25
4.6 Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών (ΙΑΑ)	26
4.7 Επιτροπή Διεθνών Ελεγκτικών και Ασφαλιστικών Προτύπων (IAASB).....	27
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ	30
5.1. Εννοιολογικό πλαίσιο του εξωτερικού ελέγχου	30
5.2. Σκοπός και στόχοι του εξωτερικού ελέγχου.....	30
5.3. Η σημασία και η αναγκαιότητα του εξωτερικού ελέγχου	32
5.4. Είδη εξωτερικών ελέγχων από ορκωτούς ελεγκτές.....	34
5.5. Ελεγκτικές τεχνικές.....	37
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΕΥΘΥΝΕΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΚΤΗ.....	40
6.1 Γενικά περί Ευθύνης Ελεγκτών.....	40
6.2 Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου 240.....	40
6.3 Αστική Ευθύνη Ελεγκτών	42
6.4 Ποινική Ευθύνη Ελεγκτών	43

6.5 Ηθική Ευθύνη Ελεγκτών	44
6.6 Προληπτικά μέτρα άμυνας των εξωτερικών ελεγκτών	45
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΓΚΛΗΜΑ ΚΑΙ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΑΠΑΤΗ	47
7.1 Εννοιολογική Οριοθέτηση.....	47
7.2 Το άμεσο και το παράπλευρο κόστος του οικονομικού εγκλήματος	48
7.3 Χαρακτηριστικά των οικονομικών εγκλημάτων	49
7.4 Χαρακτηριστικά των παραβατών των οικονομικών εγκλημάτων.....	50
7.5 Το Τρίγωνο της Απάτης (Fraud Triangle).....	53
7.6 Κίνητρα Για Απάτη	56
7.7 Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων	58
7.8 Ελεγκτικά Πρότυπα που συνδέονται με τις ενδείξεις παραποίησης	60
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8: ΕΤΑΙΡΙΚΑ ΣΚΑΝΔΑΛΑ	64
8.1 Enron Corporation	64
8.2 Madoff Investment Securities.....	66
8.3 Lehman Brothers Holdings.....	70
8.4 Carillion.....	74
8.5 Folli Follie	76
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	82

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΠΙΝΑΚΩΝ

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.1 : Μεθοδολογικό σχήμα μελέτης του λογιστικού -ελεγκτικού επαγγέλματος.....	10
ΠΙΝΑΚΑΣ 4.1: Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου	25
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.1: Επίδραση ηλικίας στην επαγγελματική απάτη.....	48
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.2: Επίδραση εξουσίας στην επαγγελματική απάτη.....	49
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.3: Συχνότητα και μέσο κόστος απάτης ανά τμήμα οργάνωσης.....	50
ΠΙΝΑΚΑΣ 8.1: Η πορεία των ομολόγων της Folli Follie τους κρίσιμους μήνες.....	78

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.1: Συνολική άποψη ενός ελέγχου.....	36
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7.1: Το τρίγωνο της απάτης.....	51
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7.2. Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων.....	57

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Εισαγωγή

Στις σύγχρονες εποχές που διανύουμε και κυρίως τις τελευταίες δεκαετίες έχει δημιουργηθεί το αίσθημα του έντονου ανταγωνισμού, της υψηλής κινητικότητας για την συνεχόμενη κατάκτηση όλο και μεγαλύτερου τμήματος της αγοράς αυξάνοντας περισσότερο, τους ήδη υψηλούς στόχους των επιχειρήσεων για περισσότερα κέρδη. Ως αποτέλεσμα οι εταιρίες (μεγάλες αλλά και αναπτυσσόμενες μεσαίες) να προβούν σε ενέργειες παράνομες, με λογιστικά τεχνάσματα, που αντλούνται από παραθυράκια του νομού, και με παραποιήσεις λογιστικών στοιχείων και καταστάσεων, ούτως ώστε να εξυπηρετήσουν τον σκοπό τους: την διοχέτευση όλο και περισσότερο εσόδων στο ταμείο τους. Τα μεγάλα εταιρικά σκάνδαλα που έχουν αποκαλυφθεί στην παγκοσμιοποιημένη οικονομία έχουν έλθει να προσφέρουν μια νέα μορφή κίνδυνου στο χρηματοοικονομικό σύστημα γνωστή και ως λογιστική απάτη.

Ο ρόλος της Ελεγκτικής έχει πάρει ουσιώδη σημασία πια, καθώς τα τελευταία χρόνια το φαινόμενο της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων των οικονομικών μονάδων είναι κάτι όχι τόσο σπάνιο. Σε μια προσπάθεια να ενισχυθεί η διαφάνεια και να εδραιωθεί κλίμα εμπιστοσύνης μεταξύ του επενδυτικού κοινού και των επιχειρηματιών έχουν θεσπιστεί καινούργιοι νόμοι, κανόνες και πρότυπα.

Τα εταιρικά σκάνδαλα που ξέσπασαν, προέβαλαν την ανάγκη για ένα οργανωμένο σύστημα ελέγχου στις επιχειρήσεις, ώστε να διασφαλίζεται η αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων.

Ο ρόλος του εξωτερικού ελεγκτή είναι ιδιαίτερα σημαντικός καθώς κατά τη διενέργεια του ελέγχου πρέπει να δρα με ακεραιότητα και αντικειμενικότητα, μέσα από κατευθυντήριες γραμμές που βασίζονται στα πρότυπα ελεγκτικής, ώστε η γνώμη του να μη θεωρείται αμφιλεγόμενη.

1.2 Ερευνητικά Ερωτήματα

Τα λογιστικά σκάνδαλα που αποκαλύφθηκαν τα πρώτα χρόνια τις νέας χιλιετίας, δημιούργησαν ένα κλίμα αμφισβήτησης όσον αφορά την αποτελεσματικότητα των ελεγκτικών μηχανισμών. Ως μια προσπάθεια να διασφαλιστεί η ποιότητα και η αξιοπιστία του ελεγκτικού έργου Το ξέσπασμα δημιουργήθηκαν νέοι νόμοι και πρότυπα ελέγχου. Πλανάται ακόμη όμως το καίριο ερώτημα αν η ύπαρξη των νέων κανόνων και προτύπων είναι η λύση για την εξάλειψη της λογιστικής απάτης.

Στα πλαίσια αυτής της εργασίας τα ερωτήματα που βρίσκονται υπό εξέταση είναι τα ακόλουθα:

- Τι είναι ο έλεγχος και ποια η αναγκαιότητα του στις επιχειρήσεις.
- Ποιο ρόλο διαδραματίζουν οι εξωτερικοί ελεγκτές στην λειτουργία μιας επιχείρησης.
- Πως οροθετείται η έννοια της λογιστικής απάτης.
- Ποια είναι τα κίνητρα που ωθούν τις διοικήσεις στην παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

Για την ολοκλήρωση της εργασίας χρησιμοποιήθηκαν πηγές από βιβλία και άρθρα, ακόμη και νόμοι, εργασίες, διαδικτυακές πηγές που θίγουν θέματα σχετικά με το θέμα που πραγματεύεται η παρούσα εργασία.

Οι Νεγκάκης, Ταχυνάκης, (2013), στο βιβλίο τους «Σύγχρονα Θέματα Ελεγκτικής & Εσωτερικού Ελέγχου, Σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου» παρουσιάζουν τις θεμελιώδεις αρχές λειτουργίας του ελεγκτικού επαγγέλματος και αναλύουν τις ελεγκτικές διαδικασίες από την πλευρά του εσωτερικού, εξωτερικού και φορολογικού ελέγχου. Επίσης, παρουσιάζουν τις ελεγκτικές διαδικασίες σε συγκεκριμένες κατηγορίες περιουσιακών στοιχείων, καθώς και σε στοιχεία Καθαρής Θέσης, Υποχρεώσεων αλλά και Εσόδων-Εξόδων. Ακόμη, παρουσιάζουν και αναλύουν κάποιες από τις μεγαλύτερες περιπτώσεις λογιστικής και ελεγκτικής απάτης που συνέβησαν στον ελληνικό και στο διεθνή χώρο.

Ο Καραμάνης, (2008), στο βιβλίο του «Σύγχρονη Ελεγκτική, Θεωρία και Πρακτική Σύμφωνα με τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα», αναφέρεται στην έννοια της ελεγκτικής και στο ελεγκτικό επάγγελμα όπως έχει διαμορφωθεί στον ελληνικό χώρο. Ακόμη, παρουσιάζει τη σχέση της εταιρικής διακυβέρνησης με τους ελέγχους και αναφέρεται λεπτομερώς στον Κώδικα Επαγγελματικής Δεοντολογίας. Αναλύει την έννοια του επιχειρηματικού κινδύνου και παρουσιάζει μεθοδολογία διαχείρισής του. Εξηγεί τη φιλοσοφία, το σκοπό, τη σημασία και τον τρόπο διενέργειας του ελέγχου των χρηματοοικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων στην καθημερινή ελεγκτική πρακτική. Ο έλεγχος προσεγγίζεται ως μια σύνθετη διαδραστική διαδικασία συλλογής ελεγκτικών τεκμηρίων και εφαρμογής επαγγελματικής κρίσης.

Οι Γαγάνης, Ζοπουνίδης, (2008), με το βιβλίο «Αναγνώριση παραπονημένων λογιστικών καταστάσεων», αποσκοπούν στην παρουσίαση του κινδύνου της παραποίησης λογιστικών καταστάσεων και στην ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου μεθοδολογικού πλαισίου για τον έλεγχο των λογιστικών καταστάσεων.

Ο Καζαντζής, (2006), ασχολείται με την έννοια και την αναγκαιότητα της ελεγκτικής και των ελέγχων. Παρουσιάζει τα ελεγκτικά πρότυπα και διακρίνει τις κατηγορίες των ελέγχων και των ελεγκτικών τεκμηρίων. Αναλύει την έννοια του συστήματος εσωτερικού ελέγχου και διευκρινίζει τους επιμέρους στόχους του. Επίσης αναφέρει και αναλύει τα επαγγελματικά πρότυπα εσωτερικού ελέγχου που έχει εκδώσει το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών. Ακόμη ασχολείται με βασικές έννοιες της ελεγκτικής όπως οι ελεγκτικοί κίνδυνοι και η νομική ευθύνη των ελεγκτών. Παράλληλα, οριοθετεί την έννοια της απάτης και αναφέρει τα κίνητρα που ωθούν στη διάπραξή της. Γίνεται αναφορά στην παραποίηση των οικονομικών αποτελεσμάτων καθώς στα κίνητρα και στις πρακτικές παραποίησης.

Οι Κάντζος, Χονδράκη, (2006), αναφέρονται στο αντικείμενο της ελεγκτικής με παρουσίαση της μεθοδολογίας για την επιτυχή εφαρμογή της. Περιγράφουν τα στάδια του ελέγχου και αναλύουν τις ελεγκτικές διαδικασίες. Αναφέρονται στην ευθύνη και στις υποχρεώσεις του ορκωτού ελεγκτή και αξιολογούν το σύστημα εσωτερικού ελέγχου. Επίσης αναφέρονται στον έλεγχο για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.

Ο Τσαγκλάγκανος, (2005), στην ανανεωμένη έκδοση του βιβλίου του «Ελεγκτική», περιλαμβάνει το Προεδρικό Διάταγμα 226 με όλες τις τροποποιήσεις του "Περί συστάσεως οργανώσεως και λειτουργίας του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών καθώς και περί των όρων εγγραφής σε Ειδικό Μητρώο και ασκήσεως του επαγγέλματος του Ορκωτού Ελεγκτή" και τον Κανονισμό (Κώδικα) Δεοντολογίας των Ορκωτών Ελεγκτών.

Οι Porter et al., (2003), στο βιβλίο Principles of external auditing, παρουσιάζουν την έννοια και τις αρχές του εξωτερικού ελέγχου. Παρουσιάζουν τις αρχές της ελεγκτικής διαδικασίας και την διαδικασία του ελέγχου. Αναφέρονται στην εξασφάλιση της ανεξαρτησίας του ελεγκτή, στη νομική ευθύνη και στα επαγγελματικά καθήκοντα του. Ακόμη ασχολούνται με βασικές έννοιες της ελεγκτικής όπως ο ελεγκτικός κίνδυνος, ο έλεγχος ποιότητας, και τα πληροφοριακά συστήματα ελέγχου.

Τέλος, κάθε αναφορά που γίνεται σε Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου τεκμηριώνεται σύμφωνα με το Εγχειρίδιο Διεθνών Προτύπων Ελέγχου και Προτύπων Δικλίδων

Ποιότητας (Handbook Of International Standards Of Auditing And Quality Control) της
I.F.AC.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

3.1 Ορισμός και έννοια της Ελεγκτικής Επιστήμης

Η Ελεγκτική αποτελεί έναν από τους πιο σημαντικούς κλάδους της λογιστικής επιστήμης. Ασχολείται με τη διατύπωση αρχών και κανόνων που αφορούν την ομαλή διεξαγωγή οικονομικών ελέγχων. Αντικείμενο της συνιστά ο έλεγχος των διαδικασιών και των μεθόδων που εφαρμόστηκαν από την επιχείρηση κατά τη διάρκεια του διαχειριστικού έτους και διενεργείται από πρόσωπα ανεξάρτητα προς την οικονομική μονάδα (ορκωτοί ελεγκτές-λογιστές).¹

Σύμφωνα με τον καθηγητή Τσιμάρα, (1956, σελ.282), η Ελεγκτική αποτελεί «το σύνολο των αρχών, κανόνων και ενεργειών δια των οποίων, απορρυσών από βαθιάν γνώσιν της Οικονομικής των Εκμεταλλεύσεων (Επιχειρήσεων), της Λογιστικής και του Δικαίου (Εμπορικού, Αστικού, Φορολογικού) διενεργείται η εξέλεξις εμπορικών βιβλίων, οικονομικών καταστάσεων, λογιστικών και συναφών στοιχείων, προς διαπίστωσιν πράξεων ή παραλείψεων και συναγωγήν ητιολογημένων συμπερασμάτων σχετικών προς οικονομικήν τινα διαχείρησιν».

Ο Mattingly (1964, σελ.996-1003) καθορίζει ως αντικείμενο της ελεγκτικής τον έλεγχο, δηλαδή την «εξέταση των βιβλίων μιας οικονομικής μονάδος, των δικαιολογητικών εγγράφων, των αποδεικνύοντων την αλήθεια, ακρίβεια και νομιμότητα των εν αυτοίς εγγράφων, η ζήτησις των απαιτούμενων πληροφοριών, ως και η διενέργεια δοκιμαστικών επαληθεύσεων (Tests), πασών των εργασιών τούτων διεξαγόμενων εις τοιαύτην έκτασιν, ώστε να πεισθεί ο ελεγκτής περί της ακριβείας και αληθείας των ως άνω βιβλίων και των βάσει τούτων συνταχθεισών οικονομικών καταστάσεων».

Ο Καζαντζής, (2006, σελ.52), παραθέτει έναν αρκετά περιεκτικό εννοιολογικό προσδιορισμό της σύγχρονης ελεγκτικής ο οποίος διατυπώνεται ως εξής: «Ελεγκτική είναι ο επιστημονικός κλάδος της συστηματικής διαδικασίας συγκέντρωσης και αξιολόγησης ελεγκτικών τεκμηρίων, από ένα ανεξάρτητο και ικανό για την περίπτωση πρόσωπο, τα οποία αφορούν μετρήσιμες πληροφορίες συγκεκριμένης οικονομικής μονάδας, με σκοπό

¹ Ελεγκτική Εσωτερικός Έλεγχος, Θεωρία και Εφαρμογές - Νεγκάκης Χ., Ταχυνάκης Π., (2013), σελ. 18-19

να εξακριβωθεί και να γνωστοποιηθεί στους ενδιαφερόμενους χρήστες κατά πόσο οι πληροφορίες αυτές ανταποκρίνονται σε προκαθορισμένα κριτήρια».

Η Αμερικάνικη Ένωση Λογιστικής ορίζει την ελεγκτική ως «μια συστηματική διαδικασία αντικειμενικής συγκέντρωσης και αξιολόγησης ελεγκτικών τεκμηρίων που αφορούν σε πιστοποιήσεις οικονομικών ενεργειών και γεγονότων με σκοπό την εξακρίβωση του βαθμού ανταπόκρισης μεταξύ αυτών των πιστοποιήσεων και των προκαθορισμένων κριτηρίων για τη γνωστοποίηση των αποτελεσμάτων σε ενδιαφερόμενους χρήστες».

Αναλυτικότερα, οι βασικοί σκοποί του ελέγχου είναι οι εξής (Τσακλάγκανος Α. 2001 σ.σ. .10-20)

- εντοπισμός και πρόληψη ηθελημένων ή αθέλητων λογιστικών λαθών,
- διερεύνηση, αποκάλυψη και καταστολή ακούσιων ή εκούσιων σφαλμάτων ως προς τις διαδικασίες,
- έγκριση, ανάλυση και σχολιασμός της ακρίβειας και πιστότητας των διαφόρων οικονομικών καταστάσεων στο σύνολό τους,
- αξιολόγηση της σύνταξης και της παράθεσης διαφόρων επιμέρους σημείων των οικονομικών καταστάσεων, που συνήθως αποτελούν ενδιαφέροντα και κατατοπιστικά στοιχεία για την πορεία και τις τάσεις που επικρατούν μέσα στην επιχείρηση,
- πιστοποίηση της επάρκειας ή ανεπάρκειας της διαχρονικής κατάρτισης των κάθε είδους αριθμοδεικτών για την εξαγωγή των ανάλογων χρήσιμων συμπερασμάτων,
- υπογράμμιση των ατελειών και καθορισμός των αδυναμιών στο όλο κύκλωμα της επιχειρηματικής και διαχειριστικής απεικόνισης,
- στάθμιση των πιθανοτήτων ικανοποίησης των κάθε λογής απαιτήσεων της επιχείρησης, προκειμένου να υπολογιστούν οι πιθανές επισφάλειες και να γίνει έτσι δυνατός ο σχηματισμός των σωστών προβλέψεων.

Οι κανόνες, αρχές και ενέργειες που ακολουθεί ο ελεγκτής κατά της άσκηση των ελεγκτικών καθηκόντων στις ελεγχόμενες εταιρείες που συντάσσουν, είτε υποχρεωτικά, είτε προαιρετικά ετήσιες οικονομικές καταστάσεις προσδιορίζονται από τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου (Δ.Π.Ε.)

Σύμφωνα με τον Ν.4449/2017 «Υποχρεωτικός έλεγχος των ετήσιων και των ενοποιημένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων, δημόσια εποπτεία επί του ελεγκτικού έργου και λοιπές διατάξεις», για τον έλεγχο των ετήσιων και των ενοποιημένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων, ισχύουν οι ακόλουθοι ορισμοί:

«Ορκωτός ελεγκτής λογιστής»: φυσικό πρόσωπο που έχει λάβει, σύμφωνα με τον παρόντα νόμο άδεια, να διενεργεί υποχρεωτικούς ελέγχους.

«Υποχρεωτικός έλεγχος»: ο έλεγχος των ετήσιων και ενοποιημένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων που διενεργείται από ορκωτό ελεγκτή λογιστή ή ελεγκτική εταιρεία εφόσον:

α) απαιτείται από το δίκαιο της Ένωσης,

β) απαιτείται από το εθνικό δίκαιο όσον αφορά τις οντότητες ανεξαρτήτως μορφής και μεγέθους, που συντάσσουν οικονομικές καταστάσεις σύμφωνα με το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο,

γ) προβλέπεται από την υφιστάμενη νομοθεσία και αφορά οποιαδήποτε εργασία ελεγκτικής φύσεως που διενεργείται σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα επισκόπησης, άλλης διασφάλισης και συναφών υπηρεσιών της IFAC,

δ) διενεργείται σύμφωνα, με τα πρότυπα που επιβάλλει το Συμβούλιο Λογιστικής Εποπτείας των Εταιρειών Δημοσίου Συμφέροντος των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής (Public Company Accounting Oversight Board) και τα γενικά παραδεκτά πρότυπα ελέγχου στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής,

ε) διενεργείται οικειοθελώς κατόπιν αίτησης μικρών επιχειρήσεων και πληροί εθνικές νομικές απαιτήσεις ισοδύναμες με αυτές που αφορούν τον έλεγχο σύμφωνα με την περίπτωση β' και έχει ως σκοπό τη χορήγηση της προβλεπόμενης στο άρθρο 32, έκθεσης ελέγχου.

3.2 Η διαχρονική εξέλιξη της ελεγκτικής μεθοδολογίας

Η Ελεγκτική ως πρακτική έχει τις ρίζες της στους αρχαίους πολιτισμούς. Σύμφωνα με αρχαιολογικές έρευνες έχουν εντοπιστεί στοιχεία τα οποία επιβεβαιώνουν ότι η διενέργεια ελέγχων ήταν συνηθισμένη πρακτική στους αρχαίους πολιτισμούς. Στη Βαβυλώνα εμφανίζονται οι Νινευίτες. Στην Αίγυπτο, οι Επιστάτες επωμισμένοι με τον έλεγχο των συγκομιδών – η κυριότερη φορολογητέα ύλη. Τέλος και στην Αρχαία Ελλάδα, το σώμα των Λογιστών με την επιτήρηση των οικονομικών του Κράτους. Στα χρόνια της Ρωμαϊκής

Αυτοκρατορίας, οι ελεγκτές ήταν υπάλληλοι του βασιλιά/ηγεμόνα και το βασικό τους έργο ήταν η συλλογή των φόρων. Το όνομα της Ελεγκτικής στην αγγλική, auditing, έρχεται από εκείνη την περίοδο. Συγκεκριμένα, η λέξη auditing προέρχεται από το ρήμα «audire» που σημαίνει «ακούω» καθώς οι ελεγκτές του αυτοκράτορα άκουγαν τους φορολογούμενους οι οποίοι υπέβαλαν, εκείνη την εποχή, προφορικά τις φορολογικές τους δηλώσεις.

Στα τέλη του μεσαίωνα με αρχές της Αναγέννησης (αρχές του 13ου αιώνα) εμφανίζονται ίχνη σοβαρού ελέγχου στην πατρίδα της λογιστικής την Ιταλία. Η Πίζα είχε τον επίσημο ελεγκτή της, ένα διαφορετικό άτομο από το λογιστή ο οποίος είχε αναλάβει την λογιστική παρακολούθηση των συναλλαγών.

Η πρώτη ένωση επαγγελματικών ελεγκτών δημιουργήθηκε το 1581 στη Βενετία με τον τίτλο «Collegio dei Rexomati», κρατικός θεσμός με μεγάλη επιρροή και πολύ αυστηρό τρόπο ως προς τις δραστηριότητες των μελών του. Παρόμοιοι θεσμοί ιδρύθηκαν στο Μιλάνο και τη Μπολόνια γνωστοί ως «Academia dei Regionieri» το 1658.

Ωστόσο, η Ελεγκτική άρχισε να γνωρίζει μεγάλη ανάπτυξη και να αποκτά πολλά από τα σημερινά της χαρακτηριστικά στη διάρκεια της Βιομηχανικής Επανάστασης στη Μ.Βρετανία, στα πλαίσια των οικονομικών και κοινωνικών συνθηκών της εποχής. Το ελεγκτικό επάγγελμα, όπως το γνωρίζουμε σήμερα, οργανώθηκε το δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα στο Εδιμβούργο (Walker, 1995), με το νόμο για την συγχώνευση των σιδηροδρομικών εταιρειών του 1845 που όριζε ότι πρέπει κάθε χρόνο ο Ισολογισμός τους να θεωρείται από τους ελεγκτές. Από την Μ. Βρετανία η Ελεγκτική μεταλαμπαδεύτηκε στις ΗΠΑ, στις άλλες αποικίες της Βρετανικής Αυτοκρατορίας (Αυστραλία, Ν. Ζηλανδία, Καναδάς κλπ) και από εκεί σε ολόκληρο τον κόσμο.²

Όσον αφορά το ζήτημα της Ελεγκτικής στην Ελλάδα, αργοπορημένα το 1955 υλοποιούνται οι εξαγγελίες για την ίδρυση οργανωμένου σώματος ορκωτών ελεγκτών με τον νόμο 5076/1931. Με το Π.Δ. 226/1992, συστάθηκε το Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών.

² «Σύγχρονη Ελεγκτική – Θεωρία και πρακτική συμφωνία με τα Διεθνή ελεγκτικά πρότυπα» Κωνσταντίνος Καραμάνης σ.52-53 – πρώτη έκδοση 2008

3.3 Το Ελεγκτικό Επάγγελμα στην Ελλάδα³

Η ιστορική εξέλιξη της οργάνωσης και λειτουργίας του ελεγκτικού επαγγέλματος στην Ελλάδα διακρίνεται σε τρεις χρονικές περιόδους:

- Στην περίοδο μέχρι την έναρξη λειτουργίας του Σώματος Ορκωτών Λογιστών (από το έτος 1920- 1956), δηλαδή κατά την οποία ο έλεγχος στις ετήσιες οικονομικές καταστάσεις των ανώνυμων εταιρειών ήταν εντελώς τυπικός, λόγω ανυπαρξίας οργανωμένου ελεγκτικού επαγγέλματος.
- Στην περίοδο λειτουργίας του Σώματος Ορκωτών Λογιστών από το έτος 1957 έως το έτος 1992, κατά την οποία οργανώθηκε και λειτούργησε το ελεγκτικό επάγγελμα στην Ελλάδα, με την μορφή υποχρεωτικής ένωσης προσώπων (επαγγελματιών Ελεγκτών) σε ένα Νομικό Πρόσωπο, που τα μέλη του ασκούσαν δημόσιο λειτούργημα και είχαν κατοχυρωμένη την ελευθερία έκφρασης της επαγγελματικής τους γνώμης. Στους κόλπους του νομικού αυτού προσώπου εκπαιδεύτηκαν και αναδείχθηκαν επαγγελματίες ελεγκτές υψηλού επιπέδου, που διενεργούσαν ουσιαστικό έλεγχο στις οικονομικές καταστάσεις των υπαγόμενων στον έλεγχό τους εταιρειών.
- Στην περίοδο από το έτος 1993 μέχρι και σήμερα, δηλαδή από την κατάργηση της μορφής οργάνωσης του Σώματος Ορκωτών Λογιστών, τη σύσταση του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών και την λειτουργία ελεγκτικών εταιρειών.

Το έτος 1992, επικράτησε τελικά στην Κυβέρνηση η άποψη ότι πρέπει και στην Ελλάδα να υιοθετηθεί η μορφή οργάνωσης του ελεγκτικού επαγγέλματος που επικρατεί στις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δηλαδή σε εταιρείες ελεγκτών. Με το Π.Δ 226/1992 "περί συστάσεως, οργάνωσεως και λειτουργίας του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών, καθώς και περί των όρων εγγραφής σε ειδικό Μητρώο και ασκήσεως του επαγγέλματος του Ορκωτού Ελεγκτή", καταργήθηκαν πολλές από τις προηγούμενες διατάξεις περί Σώματος Ορκωτών Λογιστών και ορίστηκαν, μεταξύ άλλων, ότι:

- Συνιστάται Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών - Σ.Ο.Ε (αργότερα μετονομάστηκε σε Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών - Σ.Ο.Ε.Λ), αποτελούμενο από επαγγελματίες

³ <https://www.soel.gr/>

ελεγκτές που απολαμβάνουν προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας και εγγράφονται σε ειδικό Μητρώο, το οποίο είναι δημόσιο βιβλίο.

- Στο Ειδικό Μητρώο εγγράφονται τα ήδη υπηρετούντα μέλη του Σώματος Ορκωτών Λογιστών, καθώς και τα πρόσωπα που πληρούν τα προσόντα και τις προϋποθέσεις που καθορίζονται από το ίδιο Π.Δ.
- Τα όργανα του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών είναι η Γενική Συνέλευση, το Εποπτικό Συμβούλιο, το Επιστημονικό Συμβούλιο και το Πειθαρχικό Συμβούλιο.
- Μέλη του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών είναι οι Ορκωτοί Ελεγκτές που αργότερα μετονομάστηκαν "Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές", οι Επίκουροι Ορκωτοί Ελεγκτές, οι Δόκιμοι Ορκωτοί Ελεγκτές και οι Ασκούμενοι Ορκωτοί Ελεγκτές. Εισαγωγικός βαθμός είναι η βαθμίδα του Ασκούμενου Ορκωτού Ελεγκτή, στην οποία διορίζεται ο έχων ανεπίληπτο ήθος και αναμφισβήτητη αρετή και εφόσον είναι κάτοχος πτυχίου οικονομικής Πανεπιστημιακής Σχολής. Η προαγωγή στις επόμενες βαθμίδες γίνεται μετά από επιτυχείς επαγγελματικές εξετάσεις.

Το έτος 2003 με σχετικό νόμο συστάθηκε η Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων (ΕΛΤΕ) με σκοπό τον έλεγχο της ποιότητας των υποχρεωτικών λογιστικών ελέγχων των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών, την γνωμοδότηση επί θεμάτων λογιστικής τυποποίησης, καθώς και την άσκηση εποπτείας στο ΣΟΕΛ.

Το έτος 2008 με το Ν.3693 έγινε εναρμόνιση της Ελληνικής νομοθεσίας με τις διατάξεις της Οδηγίας 2006/43/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Ειδικότερα με τον νόμο αυτό ρυθμίζονται τα εξής βασικά θέματα:

- Προϋποθέσεις για την χορήγηση άδειας άσκησης του επαγγέλματος.
- Διενέργεια επαγγελματικών εξετάσεων για τον έλεγχο θεωρητικών γνώσεων και πρακτικής εφαρμογής τους.
- Απαλλαγές από επαγγελματικές εξετάσεις, πρακτική άσκηση και συνεχής εκπαίδευση.
- Τήρηση δημοσίου μητρώου των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών.
- Συμμόρφωση με τις βασικές αρχές του Κώδικα Επαγγελματικής Δεοντολογίας της IFAC.
- Τήρηση Διεθνών Προτύπων Ελέγχου.
- Πειθαρχική και αστική ευθύνη.

3.4 Η Λειτουργία του Ελέγχου

Με τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων βελτιώνεται ο βαθμός εμπιστοσύνης των ενδιαφερομένων ατόμων για την οικονομική πορεία υπό εξέταση οντότητας. Τα άτομα αυτά μπορεί να είναι είτε εσωτερικοί χρήστες (μέτοχοι) είτε εξωτερικοί (τράπεζες, επενδυτές, δημόσιοι οργανισμοί). Το πόρισμα του ελέγχου είναι κατά τεκμήριο αντικειμενικό και αξιόπιστο, αποκαλύπτοντας σφάλματα που πραγματοποιήθηκαν εκούσια ή ακούσια, πιστοποιώντας τη γνησιότητα των οικονομικών στοιχείων και τέλος βεβαιώνοντας την πιστοληπτική φερεγγυότητα της μονάδας.

Οι οικονομικές καταστάσεις υπόκεινται σε υποχρεωτικό τακτικό έλεγχο εφόσον πληρούν τα κριτήρια της ως υποπαραγράφου Α1 του Ν.4336/2015, δηλαδή εφόσον συντάσσονται από οντότητες οι οποίες εντάσσονται στην κατηγορία των μεσαίων ή μεγάλων οντοτήτων βάσει των κριτηρίων του άρθρου 2 του ν. 4308/2014.

Η ένταξη ή αλλαγή κατηγορίας μεγέθους γίνεται όταν η οντότητα υπερβαίνει ή παύει να υπερβαίνει για δύο συνεχόμενες χρήσεις τα όρια μεγέθους έχουν ως εξής:

- Σύνολο ενεργητικού 4.000.000,00 ευρώ
- Καθαρός Κύκλος εργασιών 8.000.000,00 ευρώ
- Μέσος Όρος απασχολούμενου προσωπικού 50 άτομα

3.5 Στόχοι και αρχές του ελέγχου

Ο στόχος του ελέγχου των Οικονομικών Καταστάσεων είναι η διατύπωση γνώμης από τον ελεγκτή ως προς το εάν έχουν συνταχθεί, από κάθε ουσιώδη πλευρά, σύμφωνα με το δεδηλωμένο λογιστικό πλαίσιο και, ειδικότερα, είτε σύμφωνα με τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα έτσι όπως έχουν υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση, είτε σύμφωνα με τα Λογιστικά Πρότυπα που προδιαγράφονται από την ελληνική εταιρική νομοθεσία.

Ο ελεγκτής οφείλει:

- Να συμμορφώνεται με τον Κώδικά Επαγγελματικής Δεοντολογίας
- Να διενεργεί τους ελέγχους που αναλαμβάνει σύμφωνα με την ελληνική εταιρική νομοθεσία

- Να σχεδιάζει και να εκτελεί το ελεγκτικό έργο με τον πρέποντα επαγγελματικό σκεπτικισμό, αναγνωρίζοντας το ενδεχόμενο ύπαρξης ουσιωδών λαθών ή παραλείψεων στις ελεγχόμενες οικονομικές καταστάσεις.

Οι εφαρμοστέες ελεγκτικές διαδικασίες πρέπει να επιλέγονται από τον ελεγκτή με γνώμονα τις ισχύουσες νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις και, όπου απαιτείται, τους συγκεκριμένους όρους εντολής του αναληφθέντος ελεγκτικού έργου.

Δεδομένων των δυσκολιών, ο έλεγχος παρέχει εύλογη διασφάλιση, αλλά όχι εγγύηση, ότι οι οικονομικές καταστάσεις είναι απαλλαγμένες από ουσιώδη σφάλματα και παραλείψεις. Κατά συνέπεια, ο ελεγκτής δεν πρέπει να παρέχει ή να αφήσει να εννοηθεί ότι παρέχεται τέτοιου είδους εγγύηση.

*ΠΙΝΑΚΑΣ 3.1 : Μεθοδολογικό σχήμα μελέτης του λογιστικού -ελεγκτικού επαγγέλματος
(Κριτική Μαρξ-Βέμπερ)⁴*

- Η ιστορική προσέγγιση στη μελέτη ενός επαγγέλματος επιτρέπει την πληρέστερη ανάδειξη των σχετικών παραμέτρων και μηχανισμών εξέλιξης του επαγγέλματος
- Το επαγγελματικό γίνεσθαι λαμβάνει χώρα μέσα στα υπάρχοντα δομικά δεδομένα, δηλαδή στις κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές συνθήκες του συστήματος της ελεύθερης κοινωνίας και οικονομίας (οργανωμένα οικονομικά συμφέροντα, διεθνείς οργανισμοί και ξένες κυβερνήσεις, επικρατούσες κοινωνικές και πολιτικές αντιλήψεις κ.λπ.)
- Οι επαγγελματικές οργανώσεις θεωρούνται ομάδες συμφερόντων (Political bodies) με πρωταρχικό σκοπό τη δημιουργία και τον έλεγχο «αγορών» για την τεχνογνωσία που διαθέτουν και τη μετατροπή των επαγγελματικών προνομίων σε κοινωνικές (status) και οικονομικές απολαβές. Για την επίτευξη αυτού του στόχου ο έλεγχος της πρόσβασης στο επάγγελμα και η δημιουργία διαφόρων επιπέδων μονοπωλιακών συνθηκών στην αγορά των προσφερόμενων υπηρεσιών είναι βασικές προϋποθέσεις
- Το κράτος, ως νομιμοποιημένος φορέας εξουσίας, παίζει σημαντικό ρόλο στην ιστορική διαδρομή των επαγγελματικών ενώσεων
- Στην ιστορία των επαγγελμάτων είναι σημαντική, όχι μόνο διεπαγγελματική (μεταξύ αντιμαχόμενων επαγγελματικών ομάδων), αλλά και η ενδο-επαγγελματική διαμάχη (μεταξύ υπό-ομάδων της ίδιας επαγγελματικής ομάδας) για τον έλεγχο της αγοράς των προσφερόμενων.

⁴ «Ελεγκτική» Γεώργιος Στ. Αληφαντής Εκδόσης ΠΑΜΙΣΟΣ 2011

3.6 Η Σημασία και η Αναγκαιότητα της Ελεγκτικής

Η αναγκαιότητα της ελεγκτικής προέρχεται από τον έγκαιρο εντοπισμό των λογιστικών σφαλμάτων, ηθελημένων ή μη, που παραποιούν τις οικονομικές καταστάσεις, με αποτέλεσμα την παρουσίαση μιας αλλοιωμένης εικόνας της επιχείρησης στους χρήστες των οικονομικών καταστάσεων. Ο J. Bande (1966) αναφέρει: «το σφάλμα στη λογιστική είναι επαγγελματικό σφάλμα, οφειλόμενο σε αμέλεια ή άγνοια των λογιστικών κανόνων». Σύμφωνα με τον ίδιο υπάρχουν 6 κατηγορίες σφαλμάτων που κατατάσσει τα σφάλματα: 1) Σφάλματα λογιστικής ερμηνείας, 2) Σφάλματα παραλείψεων, 3) Σφάλματα αποδόσεων, 4) Σφάλματα αρχών, 5) Σφάλματα αριθμητικά και 6) Σφάλματα από την εκτέλεση της λογιστικής εργασίας.

Μια άλλη προσέγγιση για τη σημασία του ελέγχου στις επιχειρήσεις είναι η σχέση ιδιοκτήτη και διαχειριστή. Η σχέση αυτή δημιουργεί μια σύγκρουση συμφερόντων λόγω κυρίως της ασυμμετρίας των πληροφοριών που υπάρχει μεταξύ του διαχειριστή μιας οικονομικής οντότητας και του ιδιοκτήτη-μετόχου ο οποίος βρίσκεται εκτός της διοικούμενης από το διαχειριστή οικονομικής οντότητας. Εάν ο στόχος και των δύο μερών είναι η μεγιστοποίηση του προσωπικού τους συμφέροντος, τότε είναι πιθανόν οι επικεφαλείς των οικονομικών μονάδων να μην ενεργούν προς την κατεύθυνση της καλύτερης δυνατής διασφάλισης των συμφερόντων των μετόχων.⁵

Σύμφωνα με τον Θ. Γρηγοράκο (1989), η αναγκαιότητα του ελέγχου οποιασδήποτε οικονομικής μονάδας, πηγάζει από τις ατέλειες της ανθρώπινης φύσεως. Τα λάθη και οι καταδολιεύσεις είναι έμφυτα στον άνθρωπο, ο οποίος γεννιέται με τις ατέλειες του και τις αδυναμίες του. Η εξέλιξη της επιστήμης και του πολιτισμού, οι συνθήκες και το περιβάλλον διαβίωσης είναι παράγοντες οι οποίοι επηρεάζουν, θετικά ή αρνητικά, τον βαθμό των ατελειών και τον αδυναμιών κάθε ανθρώπου.

Η διενέργεια του ελέγχου είναι πολύ σημαντική καθώς σε κάποιο βαθμό εξασφαλίζει ότι οι πληροφορίες που παρέχονται στο επενδυτικό κοινό και τους πιστωτές της επιχείρησης, είναι αξιόπιστες, ακριβείς, δίκαια απεικονισμένες και ελεύθερες προκαταλήψεων και σκοπιμοτήτων.

⁵ Καζαντζής Χ. (2006), σελ.45

Με αυτόν τον τρόπο τα διευθυντικά στελέχη της επιχείρησης λαμβάνουν έγκαιρα τις αναγκαίες αποφάσεις ώστε καθορίσουν τη μελλοντική πορεία, την ανάπτυξη και την επέκταση της επιχείρησης.

3.7 Οι τύποι των ελέγχων

Υπάρχουν πολλά κριτήρια, με βάση τα οποία μπορούν να διακριθούν οι έλεγχοι (με βάση την έκταση, το σκοπό, τη διάρκεια κ.λπ.) (Παπαστάθης, 2014). Υπάρχουν δύο βασικοί τύπου ελέγχου, με βασικό κριτήριο διάκρισης το άτομο που διενεργεί τον έλεγχο, καθώς και την σχέση εργασίας του με την ελεγχόμενη οντότητα. Με βάση το κριτήριο, οι τύποι των ελέγχων είναι οι εξής (Σταυρόπουλος, 2005):

- οι εσωτερικοί έλεγχοι,
- οι εξωτερικοί έλεγχοι και
- οι μικτοί έλεγχοι.

Πιο αναλυτικά, ο εξωτερικός έλεγχος είναι εκείνος ο τύπος ελέγχου που ασκείται από εξωτερικούς ορκωτούς λογιστές / ελεγκτές. Αντίθετα, ο εσωτερικός έλεγχος ασκείται από εργαζόμενους του εξεταζόμενου οργανισμού. Ο εσωτερικός έλεγχος αποτελεί μία διαρκή διαδικασία, η οποία λαμβάνει χώρα στα πλαίσια της σωστής λειτουργίας του οργανισμού. Συνεπώς, ο εσωτερικός ελεγκτής οφείλει ανά πάσα στιγμή να κατέχει μία σαφή και διαμορφωμένη εικόνα για την εικόνα της επιχείρησης. (Haron, et al., 2004)

Από την άλλη πλευρά ο εξωτερικός ελεγκτής χρησιμοποιεί ως εισροές για τον έλεγχό του, τα δεδομένα που του παρέχει το τμήμα λογιστηρίου (αλλά και του εσωτερικού ελέγχου), ώστε να καταλήξει σε συμπεράσματα για τη λειτουργία του οργανισμού και την αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων. Διαπιστώνεται μία σχέση συνεργασίας μεταξύ του εσωτερικού και του εξωτερικού ελεγκτή, με αποτέλεσμα πολλές φορές, οι δύο τύπου ελέγχου να θεωρείται ότι λειτουργούν συμπληρωματικά.

Οι μικτοί έλεγχοι, όπως είναι προφανές, αποτελούν αποτέλεσμα συνεργασίας του τμήματος εσωτερικού ελέγχου με τους εξωτερικούς ελεγκτές.

Μπορούν να χρησιμοποιηθούν, βέβαια, και άλλα κριτήρια για την διάκριση των τύπων ελέγχου.

Ανάλογα με το εύρος τους σε γενικούς και ειδικούς ελέγχους. Γενικοί καλούνται οι έλεγχοι που επεκτείνονται σε όλες τις δραστηριότητες της επιχείρησης και αφορούν ολόκληρη τη διαχειριστική χρήση ενώ, ειδικοί καλούνται οι έλεγχοι που αφορούν συγκεκριμένες διαδικασίες και τομείς της επιχείρησης και πραγματοποιούνται αιφνιδιαστικά με σκοπό την αποκάλυψη λαθών και την ορθή τήρηση των διαδικασιών

Ανάλογα με την περιοδικότητα τους σε μόνιμους, τακτικούς και έκτακτους ελέγχους. Μόνιμοι καλούνται όσοι διενεργούνται καθ' όλη τη διάρκεια της οικονομικής χρήσης, τακτικοί όσοι διενεργούνται κατά τακτικές χρονικές περιόδους και έκτακτοι όσοι διενεργούνται σε τυχαία χρονική στιγμή.

Ανάλογα με το σκοπό που επιτελούν, σε προληπτικούς και κατασταλτικούς ελέγχους. Προληπτικοί είναι όσοι διενεργούνται με σκοπό την πρόληψη λαθών και κατασταλτικοί είναι όσοι διενεργούνται εκ των υστέρων και αποβλέπουν στην αποκάλυψη σφαλμάτων και παραλείψεων.

Ανάλογα με το νομοθετικό πλαίσιο που τους επιβάλλει σε υποχρεωτικούς και προαιρετικούς. Υποχρεωτικοί είναι όσοι επιβάλλονται από νομοθετικές διατάξεις, δικαστικές ή άλλες κρατικές υπηρεσίες, ενώ προαιρετικοί είναι αυτοί που επιβάλλονται από τη διοίκηση ή τους μετόχους για δική τους χρήση.

Ανάλογα με τον τομέα που διερευνούν σε διαχειριστικούς, διοικητικούς και φορολογικούς. Διαχειριστικοί είναι όσοι έχουν ως αντικείμενο τη διαχείριση των οικονομικών της επιχείρησης, διοικητικοί όσοι ασχολούνται με τη διαπίστωση της ορθής και πιστής εφαρμογής των ακολουθούμενων διαδικασιών και τέλος, φορολογικοί όσοι αποβλέπουν στην ορθή τήρηση της φορολογικής νομοθεσίας και των φορολογικών υποχρεώσεων.⁶

⁶ Νεγκάκης Χ., Ταχυνάκης Π. (2013), σελ. 6-7

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΦΟΡΕΙΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ

4.1 Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών (Σ.Ο.Ε.Λ)

Το Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών ιδρύθηκε με το Π.Δ. 226/1992 (ΦΕΚ 120/1992 Α΄) με την επωνυμία Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών. Το Π.Δ. 226/1992 εκδόθηκε με νομοθετική εξουσιοδότηση του άρθρου 75 του νόμου 1969/1991 και έχει τροποποιηθεί με το Π.Δ. 121/1993 (ΦΕΚ 53/1993 Τεύχος Α΄), το άρθρο 18 του νόμου 2231/1994, το Π.Δ. 341/1997 (ΦΕΚ 232/1997 Τεύχος Α΄) και το άρθρο 38 του νόμου 2733/1999 (ΦΕΚ 155/1999 Τ.Α΄), με το ν. 3148/2003 (ΦΕΚ 136/2003 Τ.Α΄), το ν. 3693/2008 και το άρθρο 8 του ν. 3919/2011. Με την διάταξη του άρθρου 38 του ν. 2733/1999 το Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών μετονομάστηκε σε Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών και οι Ορκωτοί Ελεγκτές σε Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές. Η σύσταση και η λειτουργία του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών αποβλέπει στην άσκηση του ελέγχου της οικονομικής διαχείρισης των πάσης φύσεως δημοσίων και ιδιωτικών οργανισμών και επιχειρήσεων ή εκμεταλλεύσεων, ανεξαρτήτως της νομικής τους μορφής (ιδρύματος, εταιρείας ή άλλου νομικού προσώπου δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου), από πρόσωπα με αυξημένα επαγγελματικά προσόντα, που ασκούν το έργο τους με διαφάνεια και υπευθυνότητα, έτσι ώστε να διασφαλίζεται η εγκυρότητα και αξιοπιστία των πορισμάτων των διενεργουμένων ελέγχων, σύμφωνα με τα διεθνώς αναγνωρισμένα Ελεγκτικά Πρότυπα και τους όρους που τίθενται από την εσωτερική και την κοινοτική νομοθεσία. Τα όργανα του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών είναι το Εποπτικό Συμβούλιο, η Γενική Συνέλευση, η Εκτελεστική Γραμματεία, το Πειθαρχικό Συμβούλιο και το Επιστημονικό Συμβούλιο⁷. Το Εποπτικό Συμβούλιο αποτελείται από εννέα μέλη και τον Πρόεδρο που εκλέγονται από τη Γενική Συνέλευση⁸. Το Εποπτικό Συμβούλιο ασκεί τη διοίκηση του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών ως νομικού προσώπου και είναι επιφορτισμένο με την εποπτεία του έργου των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών. Το Εποπτικό Συμβούλιο έχει τις αρμοδιότητες

⁷ Άρθρο 6 Π.Δ. 226/92

⁸ Άρθρο 8 Π.Δ. 226/92

που ορίζονται με τις διατάξεις του Π.Δ 226/92 ή ανατίθεται σ' αυτό με αποφάσεις της Γενικής Συνέλευσης. Ειδικότερα:

- Έχει την ευθύνη της οικονομικής διαχείρισης του Σώματος, συντάσσει της ετήσιες οικονομικές καταστάσεις και τον προϋπολογισμό του επόμενου έτους και τις υποβάλλει προς έγκριση στη Γενική Συνέλευση του Σώματος.
- Προτείνει προς τη Γενική Συνέλευση το ύψος των εισφορών των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών και Ασκούμενων Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών, καθώς και κάθε άλλη οικονομική υποχρέωση των μελών προς το Σώμα.
- Ασκεί, δια των αρμοδίων οργάνων, εποπτεία και έλεγχο επί του Σώματος και επιβλέπει το ασκούμενο από τους Ορκωτούς Ελεγκτές Λογιστές έργο για την τήρηση των νόμων και κανόνων της επαγγελματικής δεοντολογίας και τη διασφάλιση της ποιότητας και διαφάνειας των παρεχόμενων από αυτούς υπηρεσιών και του κύρους του επαγγέλματος.
- Εκδίδει κανονισμούς που αφορούν στη διαμόρφωση, συμπλήρωση και εφαρμογή των Ελεγκτικών Προτύπων και την εναρμόνισή τους προς τα κοινοτικά ή άλλα διεθνή πρότυπα.
- Εκδίδει γενικές οδηγίες που αφορούν στην άσκηση του υπό του παρόντος διατάγματος προβλεπόμενων ελέγχων. Η αρμοδιότητα του Εποπτικού Συμβουλίου ασκείται μετά από προηγούμενη γνώμη του Επιστημονικού Συμβουλίου.
- Αποφασίζει για τη διαγραφή εκ του Σώματος παντός Ορκωτού Ελεγκτή Λογιστή κατά τις διατάξεις του άρθρου 21. Ισχύει και το άρθρο 5 του νόμου 3693/2008 που αναφέρει: Η επαγγελματική άδεια του νόμιμου ελεγκτή ή του ελεγκτικού γραφείου ανακαλείται προσωρινά ή οριστικά με απόφαση του Δ.Σ. της Ε.Λ.Τ.Ε. μετά από εισήγηση του Συμβουλίου Ποιοτικού Ελέγχου.
- Ασκεί κάθε άλλη αρμοδιότητα που προβλέπεται από τις διατάξεις του Π.Δ.⁹
- Οι νόμιμοι ελεγκτές και τα ελεγκτικά γραφεία οφείλουν να συμμορφώνονται με τον ισχύοντα Κώδικα Επαγγελματικής Δεοντολογίας της Διεθνούς Ομοσπονδίας Λογιστών (International Federation of Accountants), εκτός των περιπτώσεων που η Επιτροπή, σύμφωνα με τη κανονιστική διαδικασία στην οποία παραπέμπει το

⁹ Άρθρο 9 Π.Δ. 226/92

άρθρο 48 παράγραφος 2 της Οδηγίας 2006/43/EK, θεσπίζει μέτρα εφαρμογής βασιζόμενα επί των αρχών της επαγγελματικής δεοντολογίας¹⁰.

Η Γενική Συνέλευση του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών αποτελείται από τους Ορκωτούς Ελεγκτές Λογιστές, που είναι εγγεγραμμένοι στο Μητρώο κατά το άρθρο 13 του νόμου 3693/2008 και δεν τελούν σε αναστολή ασκήσεως του επαγγέλματος κατά το άρθρο 22 του Π.Δ. μετά από τις τροποποιήσεις. Η Γενική Συνέλευση αποτελεί το ανώτατο όργανο του Σώματος που εξετάζει και αποφασίζει επί παντός θέματος που αναγράφεται στην ημερήσια διάταξη και αφορά στην οργάνωση και άσκηση του επαγγέλματος των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών. Στην Γενική Συνέλευση δεν έχουν δικαίωμα συμμετοχής οι ελεγκτικές εταιρείες και οι κοινοπραξίες Ελεγκτών. Η Γενική Συνέλευση συνέρχεται τακτικώς άπαξ του έτους και μάλιστα εντός τεσσάρων μηνών από τη λήξη του οικονομικού έτους, μετά από πρόσκληση του Εποπτικού Συμβουλίου, για την έγκριση των ετήσιων οικονομικών καταστάσεων και του προϋπολογισμού του Σώματος, για τη διενέργεια των υπό του παρόντος προβλεπόμενων αρχαιρεσιών και για οποιοδήποτε άλλο θέμα εγγραφεί στην ημερήσια διάταξη, είτε με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου είτε κατόπιν προτάσεως υπογεγραμμένης από δέκα τουλάχιστον Ορκωτούς Ελεγκτές Λογιστές και υποβαλλομένης στο Εποπτικό Συμβούλιο προ της λήξεως εκάστου οικονομικού έτους.¹¹

Για τη γραμματειακή και διοικητική εξυπηρέτηση του Σώματος, συνιστάται σε αυτό Εκτελεστική Γραμματεία με τις ακόλουθες υπηρεσίες:

- Υπηρεσία Μητρώου
- Γραμματεία Εποπτικού Συμβουλίου
- Διοικητική Υπηρεσία
- Οικονομική Υπηρεσία

Ο προϊστάμενος της Εκτελεστικής Γραμματείας διορίζεται από το Εποπτικό Συμβούλιο.¹²

Το Πειθαρχικό Συμβούλιο είναι τριμελές, τριετούς θητείας και αποτελείται από:

- Έναν εν ενεργεία Σύμβουλο Επικρατείας ως Πρόεδρο

¹⁰ Άρθρο 19 ν. 3693/2008

¹¹ Άρθρο 7 Π.Δ. 226/92

¹² Άρθρο 6 παρ. 3 Π.Δ. 226/92

- Ένα μέλος του Διδακτικού Ερευνητικού Προσωπικού Ανώτατου Εκπαιδευτικού Ιδρύματος (Δ.Ε.Π. Α.Ε.Ι.) στο γνωστικό αντικείμενο της λογιστικής ή εμπειρογνώμονα στο ίδιο αντικείμενο
- Έναν ορκωτό ελεγκτή λογιστή που εκλέγεται με τον αναπληρωτή του από τη Γενική Συνέλευση του Σ.Ο.Ε.Λ.

Η παραπομπή στο Πειθαρχικό Συμβούλιο γίνεται με απόφαση του Δ.Σ. της Ε.Λ.Τ.Ε. ή του Εποπτικού Συμβουλίου του Σ.Ο.Ε.Λ.. Το Πειθαρχικό Συμβούλιο, στις υποθέσεις που παραπέμπονται σ' αυτό, κρίνει κάθε παράβαση της ελεγκτικής νομοθεσίας και τήρησης των κανόνων δεοντολογίας από τα μέλη του Σ.Ο.Ε.Λ. και επιβάλλει τις κυρώσεις που προβλέπονται.¹³

Το Επιστημονικό Συμβούλιο αποτελείται από τέσσερα μέλη και τον Πρόεδρο που εκλέγονται μεταξύ των εν ενεργεία ή πρώην Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών ή και καθηγητών Α.Ε.Ι στα γνωστικά αντικείμενα της λογιστικής ή ελεγκτικής, από τη Γενική Συνέλευση του Σώματος. Το Επιστημονικό Συμβούλιο καταρτίζει ή επεξεργάζεται τους κανονισμούς, οδηγίες και άλλα επιστημονικά κείμενα της αρμοδιότητας του Εποπτικού Συμβουλίου και γνωμοδοτεί επί των παραπεμπομένων σ' αυτό ζητημάτων. Επίσης, το Επιστημονικό Συμβούλιο είναι αρμόδιο για την εξέταση και αντιμετώπιση τεχνικών ή πρακτικών ζητημάτων σχετικών με την άσκηση ποιοτικού ελέγχου επί της εργασίας των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών. Ειδικότερα το Επιστημονικό Συμβούλιο μπορεί να εξετάζει τα φύλλα εργασίας που στηρίζουν τη γνώμη του Ορκωτού Ελεγκτή Λογιστή και να υποβάλει σχετική έκθεση στο Εποπτικό Συμβούλιο αν και όποτε του ζητηθεί ή και σε περιπτώσεις που υπάρχουν επώνυμες καταγγελίες.¹⁴

4.2 Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων (Ε.Λ.Τ.Ε.)

Η Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων συστήθηκε με το νόμο 3148/2003 με σκοπό την ενίσχυση της διαφάνειας λειτουργίας των επιχειρήσεων με την εφαρμογή λογιστικής τυποποίησης και τη διασφάλιση της ποιότητας των λογιστικών ελέγχων. Η

¹³ Άρθρο 6 ν.3148/2003

¹⁴ Άρθρο 6 παρ.4 Π.Δ. 226/92

ΕΛΤΕ διοικείται από επταμελές Διοικητικό Συμβούλιο, η θητεία του οποίου ανέρχεται σε τρία χρόνια¹⁵. Η ΕΛΤΕ έχει τις εξής αρμοδιότητες:

- Εισηγείται στον Υπουργό Οικονομίας και Οικονομικών θέματα Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων, Διεθνών Ελεγκτικών Προτύπων, Γενικού Λογιστικού Σχεδίου, Κλαδικών Λογιστικών Σχεδίων και Διεθνών Λογιστικών Προτύπων, καθώς και την εναρμόνισή τους με το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τα Διεθνή Πρότυπα.
- Μεριμνά για τον έλεγχο της ποιότητας των υποχρεωτικών λογιστικών ελέγχων.
- Γνωμοδοτεί προς τον Υπουργό Οικονομίας και Οικονομικών επί θεμάτων λογιστικής τυποποίησης, στα οποία συμπεριλαμβάνονται και οι λογαριασμοί του Δημοσίου, των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτου και δεύτερου βαθμού και των φορέων του δημόσιου τομέα, όπως οριοθετείται από το Ν. 1256/1982 (ΦΕΚ 65 Α΄).
- Ασκεί εποπτεία στο Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών (Σ.Ο.Ε.Λ.), σχετικά με την τήρηση των κανόνων που διέπουν την άσκηση του λειτουργήματος των μελών του. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται ύστερα από πρόταση του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών, καθορίζεται η έκταση, το περιεχόμενο και ο τρόπος της εποπτείας.
- Αξιολογεί τα πορίσματα του ελέγχου της διαχείρισης του Σ.Ο.Ε.Λ.
- Θεσπίζει ύστερα από εισήγηση του Σ.Ο.Ε.Λ. κανόνες δεοντολογίας για την άσκηση του έργου των ορκωτών ελεγκτών και των ελεγκτικών εταιρειών και ελέγχει την τήρηση των κανόνων αυτών.
- Συνεργάζεται με την επιτροπή που προβλέπεται στο άρθρο 7 του Ν. 2331/1995 (ΦΕΚ 173 Α΄) για την πρόληψη της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές ενέργειες από τις ελεγκτικές εταιρείες και τους ορκωτούς ελεγκτές -λογιστές.¹⁶

Στην ΕΛΤΕ συνιστώνται το Συμβούλιο Λογιστικής Τυποποίησης (Σ.ΛΟ.Τ.), το Συμβούλιο Ποιοτικού Ελέγχου (Σ.Π.Ε.) και η Εκτελεστική Επιτροπή.¹⁷

¹⁵ Άρθρο 1 ν.3148/2003

¹⁶ Άρθρο 2 ν.3148/2003

¹⁷ Άρθρο 3 ν.3148/2003

Το Σ.ΛΟ.Τ. είναι πενταμελές και αποτελείται από έναν Αντιπρόεδρο της Ε.Λ.Τ.Ε. ως Πρόεδρο και τέσσερις ειδικούς επιστήμονες οι οποίοι έχουν υψηλό επίπεδο θεωρητικής κατάρτισης στη Λογιστική και μακροχρόνια πείρα πρακτικής εφαρμογής της. Ένας, τουλάχιστον, εκ των ανωτέρω επιστημόνων απαιτείται να είναι κάτοχος διδακτορικού διπλώματος στο γνωστικό αντικείμενο της Λογιστικής.¹⁸ Τα μέλη του Σ.ΛΟ.Τ. ορίζονται με απόφαση του Δ.Σ. της Ε.Λ.Τ.Ε. για τριετή θητεία. Το Σ.ΛΟ.Τ. γνωμοδοτεί σε θέματα λογιστικής τυποποίησης, τα οποία παραπέμπονται σε αυτό με απόφαση του Δ.Σ. της Ε.Λ.Τ.Ε. και σε προθεσμία που ορίζεται με αυτήν. Τα θέματα αυτά είναι ιδίως:

- Η κατάρτιση, η αναθεώρηση ή η τροποποίηση του Γενικού Λογιστικού Σχεδίου και των Κλαδικών Λογιστικών Σχεδίων, με σκοπό την προσαρμογή τους στις εξελίξεις της επιστήμης και της πρακτικής
- Ο τρόπος, ο χρόνος και η διαδικασία της γενικής ή κατά στάδια υποχρεωτικής εφαρμογής των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων από τις οικονομικές μονάδες ή από κατηγορίες αυτών
- Η έκδοση οδηγιών σχετικά με την εφαρμογή του Γενικού Λογιστικού Σχεδίου, των Κλαδικών Λογιστικών Σχεδίων και των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων¹⁹

Το Συμβούλιο Ποιοτικού Ελέγχου (Σ.Π.Ε.) είναι πενταμελές συλλογικό όργανο και η θητεία του είναι τριετής. Τα μέλη του Σ.Π.Ε. και οι αναπληρωτές τους ορίζονται με απόφαση του Δ.Σ. της Ε.Λ.Τ.Ε. και πρέπει να είναι πρόσωπα εγνωσμένου κύρους με ειδικές γνώσεις και εμπειρία σε θέματα ελεγκτικής, λογιστικής και φορολογικής νομοθεσίας. Το Σ.Π.Ε. είναι αρμόδιο:

- για τη διενέργεια ποιοτικών ελέγχων επί των προσώπων των παραγράφων 2 έως 8 του άρθρου 2 του ν.3693/2008 (Α' 174)
- για τη διατύπωση υποδείξεων προς τα πρόσωπα των παραγράφων 2 έως 8 του άρθρου 2 του ν. 3693/2008, ως αποτέλεσμα ποιοτικών ελέγχων
- για τη διεξαγωγή ερευνών προς διαπίστωση τυχόν παραβάσεων της νομοθεσίας και του ρυθμιστικού πλαισίου που διέπει τις εργασίες των ελεγκτών συμπεριλαμβανομένων των κανονιστικών αποφάσεων της Ε.Λ.Τ.Ε., του εκάστοτε

¹⁸ Άρθρο 27 ν. 4170/2013

¹⁹ Άρθρο 4 ν.3148/2003

ισχύοντος Κώδικα Δεοντολογίας, των ελεγκτικών προτύπων ή των προτύπων διασφάλισης της ποιότητας, είτε αυτεπαγγέλτως είτε κατόπιν καταγγελίας

- για τη διατύπωση εισηγήσεων προς το Δ.Σ. της Ε.Λ.Τ.Ε. ως αποτέλεσμα της διεξαγωγής ερευνών της προηγούμενης περίπτωσης
- για τη διεξαγωγή ερευνών που σχετίζονται με την επιβολή πειθαρχικών κυρώσεων και με την άσκηση εποπτείας επί της Διεύθυνσης Λογιστικών και Ελεγκτικών Θεμάτων, Μελετών και Υποστήριξης Ποιοτικών Ελέγχων της Ε.Λ.Τ.Ε. κατά τη διεξαγωγή προαναφερθεισών ερευνών
- για τη διατύπωση γενικών εισηγήσεων προς το Δ.Σ. της Ε.Λ.Τ.Ε. επί ελεγκτικών θεμάτων, θεμάτων άσκησης ποιοτικού ελέγχου και διερεύνησης πειθαρχικών παραβάσεων, και
- επί οιοδήποτε άλλου θέματος προσιδιάζει στην άσκηση ποιοτικού ελέγχου επί της ελεγκτικής εργασίας, καθώς και στη διερεύνηση των υποθέσεων για τη διαπίστωση της τυχόν τέλεσης πειθαρχικών παραβάσεων²⁰

Η Εκτελεστική Επιτροπή είναι αρμόδια για τη λήψη των μέτρων που απαιτούνται για την εκτέλεση των αποφάσεων του Δ.Σ. της Ε.Λ.Τ.Ε., το οποίο με απόφαση του μπορεί να της αναθέτει και άλλα ειδικά καθήκοντα.

4.3 Ελληνική Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς

Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς αποτελεί νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου και είναι αρμόδια για την εποπτεία της εφαρμογής των διατάξεων της νομοθεσίας για την κεφαλαιαγορά. Δεν αποτελεί όργανο ελέγχου των ορκωτών ελεγκτών λογιστών αλλά σε συνεργασία με αυτούς και με γνώμονα τις εκθέσεις ελέγχου αυτών μπορεί και διενεργεί ελέγχους και επιβάλλει διοικητικές κυρώσεις (επίπληξη, χρηματικό πρόστιμο, αναστολή λειτουργίας, αφαίρεση άδειας) σε εποπτευόμενα νομικά και φυσικά πρόσωπα που παραβαίνουν τη νομοθεσία. Στόχος της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς αποτελεί η διασφάλιση της ακεραιότητας της αγοράς, ο περιορισμός του συστημικού κινδύνου, και η προστασία του επενδυτικού κοινού με την προώθηση της διαφάνειας. Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς είναι

²⁰ Άρθρο 28 ν. 4170/2013

αρμόδια για την έγκριση ενημερωτικών δελτίων όσον αφορά τις ανάγκες πληροφόρησης του επενδυτικού κοινού κατά τη διενέργεια δημοσίων προσφορών και την εισαγωγή κινητών αξιών σε οργανωμένη αγορά. Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς έχει την αρμοδιότητα να επιβάλλει διοικητικές κυρώσεις (επίπληξη, χρηματικό πρόστιμο, αναστολή λειτουργίας, αφαίρεση άδειας) σε εποπτευόμενα νομικά και φυσικά πρόσωπα που παραβαίνουν τη νομοθεσία για την κεφαλαιαγορά.

Ως εθνική εποπτική αρχή, η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς συνάπτει διμερείς και πολυμερείς συμφωνίες με άλλες εποπτικές αρχές για την ανταλλαγή εμπιστευτικών πληροφοριών και τη συνεργασία σε θέματα της αρμοδιότητάς της. Είναι ενεργό μέλος της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Ρυθμιστικών Αρχών της Κεφαλαιαγοράς (Committee of European Securities Regulators - C.E.S.R.) και του Διεθνούς Οργανισμού Επιτροπών Κεφαλαιαγοράς - IOSCO). Στους εποπτευόμενους φορείς από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς περιλαμβάνονται οι Ανώνυμες Χρηματιστηριακές Εταιρίες και οι Ανώνυμες Εταιρίες Παροχής Επενδυτικών Υπηρεσιών, οι Ανώνυμες Εταιρίες Διαχείρισης Αμοιβαίων Κεφαλαίων, οι Ανώνυμες Εταιρίες Επενδύσεων Χαρτοφυλακίου, οι Ανώνυμες Εταιρίες Επενδύσεων Ακίνητης Περιουσίας και οι Ανώνυμες Εταιρίες Επενδυτικής Διαμεσολάβησης. Οι εισηγμένες εταιρίες στο Χρηματιστήριο Αθηνών εποπτεύονται επίσης από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς ως προς τη τήρηση της χρηματιστηριακής νομοθεσίας αναφορικά με τα θέματα νομιμότητας των πράξεων που συνδέονται με την προστασία των επενδυτών.²¹

4.4 Διεθνής Ομοσπονδία Λογιστών (IFAC)

Η Διεθνής Ομοσπονδία Λογιστών ιδρύθηκε στις 7 Οκτωβρίου 1977 στο 11ο Παγκόσμιο Συνέδριο Λογιστών με σκοπό την ανάπτυξη και τη βελτίωση ενός παγκόσμια συντονισμένου λογιστικού επαγγέλματος με ομοιόμορφα πρότυπα.²² Η IFAC έχει 179 μέλη και συνεργάτες σε 130 χώρες. Η αποστολή της Διεθνούς Ομοσπονδίας Λογιστών, όπως ορίζεται στο καταστατικό της, είναι να εξυπηρετήσει το δημόσιο συμφέρον συμβάλλοντας στην ανάπτυξη, την υιοθέτηση και εφαρμογή των διεθνών προτύπων και

²¹ Ελληνική Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς. www.hcmc.gr

²² Καζαντζής Χ. (2006), σελ. 67

κατευθυντήριων γραμμών υψηλής ποιότητας, συμβάλλοντας στην ανάπτυξη ισχυρών επαγγελματικών οργανώσεων λογιστικής καθώς και σε υψηλής ποιότητας πρακτικές από επαγγελματίες λογιστές, προωθώντας την αξία των επαγγελματιών λογιστών σε όλο τον κόσμο και θίγοντας θέματα δημοσίου συμφέροντος. Άποψη της IFAC είναι ότι ένας θεμελιώδης τρόπος για να προστατεύουν και να υπηρετούν το δημόσιο συμφέρον, είναι η ανάπτυξη και προώθηση υψηλής ποιότητας, διεθνώς αναγνωρισμένων προτύπων για τον έλεγχο και τη διασφάλιση, την εκπαίδευση, την ηθική, και τη λογιστική του δημόσιου τομέα. Κατά την επιδίωξη αυτής της αποστολής, το Διοικητικό Συμβούλιο της IFAC έχει συστήσει το Συμβούλιο Διεθνών Ελεγκτικών και Ασφαλιστικών Προτύπων (IAASB) για να λειτουργεί ως ανεξάρτητος φορέας θέσπισης προτύπων υπό την αιγίδα της IFAC. Αυτά τα πρότυπα και οι σχετικές ρυθμίσεις είναι απαραίτητες για τη διασφάλιση της αξιοπιστίας των πληροφοριών στις οποίες οι επενδυτές και άλλοι ενδιαφερόμενοι φορείς βασίζονται και για την επίτευξη παγκόσμιας οικονομικής ανάπτυξης.

Η IFAC προωθεί τη σύγκλιση με τα πρότυπα που εκδίδονται από τους οργανισμούς, καθώς και με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης (ΔΠΧΠ), που εκδίδονται από το Συμβούλιο Διεθνών Λογιστικών Προτύπων. Επιπλέον, συνεργάζεται με φορείς των κρατών και με οργανώσεις σε όλο τον κόσμο για την υποστήριξη της ανάπτυξης και της εξέλιξης του λογιστικού επαγγέλματος στις αναδυόμενες οικονομίες. Όραμα της IFAC είναι το παγκόσμια λογιστικό επάγγελμα να αναγνωριστεί ως ένας πολύτιμος ηγέτης στην ανάπτυξη ισχυρών και βιώσιμων οργανισμών, χρηματοπιστωτικών αγορών και οικονομιών.

4.5 Αμερικανικό Ινστιτούτο Ορκωτών Λογιστών (AICPA)

Το Αμερικάνικο Ινστιτούτο Ορκωτών Λογιστών ιδρύθηκε το 1887 από 31 λογιστές για να καθορίσουν τα ηθικά πρότυπα για τη λογιστική βιομηχανία και τα πρότυπα ελέγχου των ΗΠΑ για τοπικές, κρατικές και ομοσπονδιακές κυβερνήσεις, ιδιωτικές εταιρείες και μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς. Είναι η εθνική οργάνωση Ορκωτών Λογιστών στις ΗΠΑ με περισσότερα από 400.000 μέλη σε 145 χώρες.

Η ίδρυση του AICPA καθιέρωσε τη λογιστική ως ένα επάγγελμα που χαρακτηρίζεται από αυστηρές εκπαιδευτικές απαιτήσεις, υψηλά επαγγελματικά πρότυπα,

έναν αυστηρό κώδικα επαγγελματικής δεοντολογίας καθώς και μια δέσμευση για την εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος. Σκοπός του είναι να παρέχει στα μέλη του πόρους και πληροφορίες που τα επιτρέπουν να παρέχουν πολύτιμες υπηρεσίες.

Οι δραστηριότητες του AICPA περιλαμβάνουν την προστασία και την προώθηση των συμφερόντων του επαγγέλματος ως εκπρόσωπος των ορκωτών λογιστών ενώπιων της κυβέρνησης, την αναζήτηση ενός υψηλότερου δυνατού επιπέδου ενιαίων προτύπων πιστοποίησης, την προαγωγή της συναίσθησης και της εμπιστοσύνης του κοινού στην ακεραιότητα, την αντικειμενικότητα, την ικανότητα και τον επαγγελματισμό των ορκωτών λογιστών, την ενθάρρυνση έμπειρων ατόμων ώστε να γίνουν ορκωτοί λογιστές, και τέλος την καθιέρωση επαγγελματικών προτύπων βοηθώντας τα μέλη σε συνεχή βελτίωση της επαγγελματικής τους συμπεριφορά, των επιδόσεών τους και της εμπειρίας τους.

4.6 Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών (IAA)

Το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών ιδρύθηκε το 1941 και είναι μια διεθνής επαγγελματική ένωση με την παγκόσμια έδρα του στη Φλόριντα των ΗΠΑ. Το IAA είναι διαπιστευμένος επαγγελματικός φορέας των εσωτερικών ελεγκτών. Σε παγκόσμιο επίπεδο, το IAA έχει περισσότερα από 170.000 μέλη. Αποστολή του Ινστιτούτου Εσωτερικών Ελεγκτών είναι να παρέχει δυναμική ηγεσία για το παγκόσμιο επάγγελμα του εσωτερικού ελεγκτή.

Οι δραστηριότητες για την υποστήριξη αυτής της αποστολής περιλαμβάνουν υποστήριξη και προώθηση της αξίας που προσθέτει στις επιχειρήσεις ο εσωτερικός έλεγχος, παροχή ολοκληρωμένης επαγγελματικής εκπαίδευσης και ευκαιριών εξέλιξης, έρευνα, διάδοση και προώθηση της γνώσης σχετικά με τον εσωτερικό έλεγχο, εκπαίδευση των επαγγελματιών σχετικά με τις βέλτιστες πρακτικές στον εσωτερικό έλεγχο, επικοινωνία εσωτερικών ελεγκτών από όλες τις χώρες για ανταλλαγή πληροφοριών και εμπειριών.

Το IAA παρέχει στα μέλη του δύο επίπεδα επαγγελματικών κατευθυντήριων γραμμών, αυτές που είναι υποχρεωτικές και αυτές που προτείνονται για εφαρμογή. Τις υποχρεωτικές οδηγίες αποτελούν ο ορισμός του εσωτερικού ελέγχου, τα Διεθνή Πρότυπα

για την εφαρμογή του εσωτερικού ελέγχου και ο Κώδικας Δεοντολογίας. Οι οδηγίες που προτείνονται αποτελούν ουσιαστικά την επεξήγηση των Προτύπων.

4.7 Επιτροπή Διεθνών Ελεγκτικών και Ασφαλιστικών Προτύπων (IAASB)

Η Επιτροπή Διεθνών Ελεγκτικών και Ασφαλιστικών Προτύπων (IAASB) ιδρύθηκε το Μάρτιο του 1978 και εκδίδει τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα. Στο παρελθόν η IAASB ήταν γνωστή ως Διεθνής Επιτροπή Ελεγκτικών Πρακτικών (IAPC). Η αρχική εργασία της IAPC επικεντρώθηκε σε τρεις τομείς: στο αντικείμενο του ελέγχου των οικονομικών καταστάσεων, στις επιστολές δέσμευσης και στις ελεγκτικές οδηγίες. Το 2001 έγινε επανεξέταση του έργου της IAPC και το 2002 ανασυγκροτήθηκε ως IAASB.

Η Επιτροπή Διεθνών Ελεγκτικών και Ασφαλιστικών Προτύπων είναι ένας ανεξάρτητος φορέας που εξυπηρετεί το δημόσιο συμφέρον με τη θέσπιση υψηλής ποιότητας προτύπων τα οποία πρέπει να είναι κατανοητά, σαφή, και εφαρμόσιμα και να εξυπηρετούν στον έλεγχο. Με τον τρόπο αυτό, βελτιώνει την ποιότητα και τη συνέπεια της ελεγκτικής και ενισχύει την εμπιστοσύνη του κοινού στο ελεγκτικό επάγγελμα.

Η μεσοπρόθεσμη στρατηγική της IAASB εξετάζει τρία κύρια θέματα που αφορούν το δημόσιο συμφέρον: την ενίσχυση της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, τη βελτίωση της ποιότητας των διασφαλίσεων και τη διευκόλυνση της υιοθέτησης και εφαρμογής των προτύπων. Οι προσπάθειες της IAASB εστιάστηκαν στην ανάπτυξη, υιοθέτηση και εφαρμογή των διεθνών ελεγκτικών προτύπων.

Τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου (Δ.Ε.Π.) και τα Διεθνή Πρότυπα Δικλίδων Ποιότητας, που εκδόθηκαν το 2009 στην αγγλική γλώσσα από το Διεθνές Συμβούλιο Προτύπων Ελέγχου και Διασφάλισης (International Auditing and Assurance Standards Board - IAASB) της Διεθνούς Ομοσπονδίας Λογιστών (International Federation of Accountants - IFAC), μεταφράστηκαν στην ελληνική γλώσσα από το Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών (ΣΟΕΛ) κατ' εξουσιοδότηση της Επιτροπής Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων (ΕΛΤΕ) το 2010. Το εγκεκριμένο κείμενο όλων των Διεθνών

Πρότυπων Ελέγχου και των Διεθνών Πρότυπων Δικλίδων Ποιότητας είναι αυτό που έχει δημοσιευθεί από την IFAC στην αγγλική γλώσσα.

Τα Δ.Ε.Π. περιέχουν βασικές αρχές και ουσιαστικές διαδικασίες μαζί με άλλες σχετικές οδηγίες με μορφή επεξηγηματικού και άλλου υλικού. Οι βασικές αρχές και ουσιαστικές διαδικασίες πρέπει να ερμηνεύονται στο πλαίσιο του επεξηγηματικού και λοιπού υλικού που παρέχει καθοδήγηση για την εφαρμογή τους.²³

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.1: Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου.

▪ ΔΠΕ 200	ΓΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΥ ΕΛΕΓΚΤΗ ΚΑΙ Η ΔΙΕΝΕΡΓΕΙΑ ΕΛΕΓΧΟΥ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΑ ΔΙΕΘΝΗ ΠΡΟΤΥΠΑ ΕΛΕΓΧΟΥ
▪ ΔΠΕ 210	ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΕΠΙ ΤΩΝ ΟΡΩΝ ΑΝΑΘΕΣΗΣ ΕΛΕΓΧΟΥ
▪ ΔΠΕ 220	ΔΙΚΛΙΔΕΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΛΕΓΧΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ
▪ ΔΠΕ 230	ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ ΤΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ
▪ ΔΠΕ 240	ΕΥΘΥΝΕΣ ΤΟΥ ΕΛΕΓΚΤΗ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΑΠΑΤΗ ΣΕ ΕΝΑΝ ΕΛΕΓΧΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ
▪ ΔΠΕ 250	ΕΞΕΤΑΣΗ ΝΟΜΩΝ ΚΑΙ ΚΑΝΟΝΙΣΜΩΝ ΣΤΟΝ ΕΛΕΓΧΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ
▪ ΔΠΕ 260	ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΜΕ ΤΟΥΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΥΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ
▪ ΔΠΕ 265	ΚΟΙΝΟΠΟΙΗΣΗ ΕΛΛΕΙΨΕΩΝ ΣΕ ΕΣΩΤΕΡΙΚΕΣ ΔΙΚΛΙΔΕΣ ΣΤΟΥΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΥΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΚΑΙ ΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ
▪ ΔΠΕ 300	ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΝΟΣ ΕΛΕΓΧΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ
▪ ΔΠΕ 315	ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΩΝ ΚΙΝΔΥΝΩΝ ΟΥΣΙΩΔΟΥΣ ΣΦΑΛΜΑΤΟΣ ΜΕΣΩ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗΣ ΤΗΣ ΟΝΤΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΤΗΣ
▪ ΔΠΕ 320	ΟΥΣΙΩΔΕΣ ΜΕΓΕΘΟΣ ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΕΝΟΣ ΕΛΕΓΧΟΥ
▪ ΔΠΕ 330	ΟΙ ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΛΕΓΚΤΗ ΣΤΟΥΣ ΕΚΤΙΜΩΜΕΝΟΥΣ ΚΙΝΔΥΝΟΥΣ
▪ ΔΠΕ 402	ΕΛΕΓΚΤΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΟΝΤΟΤΗΤΑ ΠΟΥ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΕΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ
▪ ΔΠΕ 450	ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΦΑΛΜΑΤΩΝ ΠΟΥ ΕΝΤΟΠΙΖΟΝΤΑΙ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ
▪ ΔΠΕ 500	ΕΛΕΓΚΤΙΚΑ ΤΕΚΜΗΡΙΑ
▪ ΔΠΕ 501	ΕΛΕΓΚΤΙΚΑ ΤΕΚΜΗΡΙΑ – ΕΙΔΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΑ ΚΟΝΔΥΛΙΑ
▪ ΔΠΕ 505	ΕΞΩΤΕΡΙΚΕΣ ΕΠΙΒΕΒΑΙΩΣΕΙΣ
▪ ΔΠΕ 510	ΑΡΧΙΚΕΣ ΑΝΑΘΕΣΕΙΣ ΕΛΕΓΧΟΥ – ΥΠΟΛΟΙΠΑ ΕΝΑΡΞΗΣ
▪ ΔΠΕ 520	ΑΝΑΛΥΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ
▪ ΔΠΕ 530	ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ ΔΕΙΓΜΑΤΟΛΗΨΙΑ

²³ Καζαντζής Χ. (2006), σελ. 68

▪ ΔΠΕ 540	ΕΛΕΓΧΟΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΩΝ ΕΚΤΙΜΗΣΕΩΝ, ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΩΝ ΤΩΝ ΛΟΓΙΣΤΙΚΩΝ ΕΚΤΙΜΗΣΕΩΝ ΕΥΛΟΓΗΣ ΑΞΙΑΣ, ΚΑΙ ΣΧΕΤΙΚΩΝ ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΗΣΕΩΝ
▪ ΔΠΕ 550	ΣΥΝΔΕΔΕΜΕΝΑ ΜΕΡΗ
▪ ΔΠΕ 560	ΜΕΤΑΓΕΝΕΣΤΕΡΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ
▪ ΔΠΕ 570	ΣΥΝΕΧΙΣΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ
▪ ΔΠΕ 580	ΕΓΓΡΑΦΕΣ ΔΙΑΒΕΒΑΙΩΣΕΙΣ
▪ ΔΠΕ 600	ΕΙΔΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ – ΕΛΕΓΧΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΟΜΙΛΟΥ (ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΗΣ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΕΛΕΓΚΤΩΝ ΣΥΣΤΑΤΙΚΟΥ)
▪ ΔΠΕ 610	ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΕΛΕΓΚΤΩΝ
▪ ΔΠΕ 620	ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΕΙΔΗΜΟΝΑ ΤΟΥ ΕΛΕΓΚΤΗ
▪ ΔΠΕ 700	ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΓΝΩΜΗΣ ΚΑΙ ΕΚΘΕΣΗ ΕΠΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ
▪ ΔΠΕ 705	ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΓΝΩΜΗΣ ΣΤΗΝ ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΥ ΕΛΕΓΚΤΗ
▪ ΔΠΕ 706	ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΙ ΕΜΦΑΣΗΣ ΘΕΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΙ ΑΛΛΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΥ ΕΛΕΓΚΤΗ
▪ ΔΠΕ 710	ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ - ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΟΙ ΑΡΙΘΜΟΙ ΚΑΙ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ
▪ ΔΠΕ 720	ΟΙ ΕΥΘΥΝΕΣ ΤΟΥ ΕΛΕΓΚΤΗ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΑΛΛΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΣΕ ΕΓΓΡΑΦΑ ΠΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΥΝ ΕΛΕΓΜΕΝΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ
▪ ΔΠΕ 800	ΕΙΔΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ – ΕΛΕΓΧΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΠΟΥ ΚΑΤΑΡΤΙΖΟΝΤΑΙ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΠΛΑΙΣΙΑ ΕΙΔΙΚΟΥ ΣΚΟΠΟΥ
▪ ΔΠΕ 805	ΕΙΔΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ – ΕΛΕΓΧΟΙ ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ, ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΩΝ Ή ΚΟΝΔΥΛΙΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ
▪ ΔΠΕ 810	ΑΝΑΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΕΚΘΕΣΗ ΕΠΙ ΠΕΡΙΛΗΠΤΙΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ
▪ ΔΠΕ 800	ΕΙΔΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ – ΕΛΕΓΧΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΠΟΥ ΚΑΤΑΡΤΙΖΟΝΤΑΙ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΠΛΑΙΣΙΑ ΕΙΔΙΚΟΥ ΣΚΟΠΟΥ
▪ ΔΠΕ 805	ΕΙΔΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ – ΕΛΕΓΧΟΙ ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ, ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΩΝ Ή ΚΟΝΔΥΛΙΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ
▪ ΔΠΕ 810	ΑΝΑΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΕΚΘΕΣΗ ΕΠΙ ΠΕΡΙΛΗΠΤΙΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ

5.1. Εννοιολογικό πλαίσιο του εξωτερικού ελέγχου

Ο εξωτερικός έλεγχος θεωρείται ως μια συστηματική εργασία που διενεργείται από έναν ανεξάρτητο, επαγγελματικά καταρτισμένο και με εύλογη επαγγελματική επιμέλεια ελεγκτή, με την οποία προσπαθεί να συλλέξει και να αξιολογήσει τα αντικείμενα εκείνα, ως αποδεικτικά στοιχεία που θα του επιτρέψουν να διαμορφώσει την κρίση του και να θεμελιώσει την επαγγελματική του γνώμη για την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων²⁴. Οι διενεργούντες τον εξωτερικό έλεγχο καλούνται ορκωτοί ελεγκτές.

Οι θεμελιώδεις αρχές που διέπουν το επάγγελμα του ορκωτού ελεγκτή όπως έχουν θεσπιστεί από τα ελεγκτικά πρότυπα της I.F.A.C. είναι οι ακόλουθες²⁵: • Οι Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές πρέπει να είναι πρόσωπα με αυξημένα επαγγελματικά προσόντα. Τα αυξημένα επαγγελματικά προσόντα ορίζονται από την Οδηγία 8η 84/253 της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προς την οποία προσαρμόστηκε πλήρως η Ελληνική νομοθεσία, με την έγκριση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την αποδοχή του Συμβουλίου της Επικράτειας. • Οι Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές πρέπει να απολαμβάνουν πλήρους προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας²⁶

5.2. Σκοπός και στόχοι του εξωτερικού ελέγχου

Ο βασικός σκοπός του εξωτερικού ελέγχου των οικονομικών καταστάσεων μιας οικονομικής οντότητας από ορκωτό ελεγκτή είναι να η διατύπωση γνώμης, σχετικά με το αν οι οικονομικές καταστάσεις έχουν συνταχθεί, από κάθε ουσιώδη άποψη, σύμφωνα με τις ισχύουσες λογιστικές αρχές και παραδοχές που ορίζονται από το εκάστοτε εφαρμοστέο νομοθετικό πλαίσιο. Το ΔΠΕ 200 «Γενικοί Σκοποί του Ανεξάρτητου Ελεγκτή και η

²⁴ Παπάς (1999), σελ 30

²⁵ Π.Δ.226/92

²⁶ Οδηγία 84/253, Π.Δ. 226/1992

Διενέργεια ενός Ελέγχου Σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου» ορίζει ως σκοπό του ελέγχου τη βελτίωση του βαθμού εμπιστοσύνης των χρηστών στις οικονομικές καταστάσεις. Αυτό επιτυγχάνεται με την έκφραση γνώμης από τον ορκωτό ελεγκτή επί των οικονομικών καταστάσεων σχετικά με το εάν έχουν καταρτιστεί, από κάθε ουσιώδη άποψη, σύμφωνα με το εφαρμοστέο πλαίσιο χρηματοοικονομικής αναφοράς. Η γνώμη του ελεγκτή, ωστόσο δεν διασφαλίζει τη μελλοντική βιωσιμότητα της οντότητας ούτε την αποδοτικότητα ή την αποτελεσματικότητα με την οποία η διοίκηση έχει διεκπεραιώσει τις υποθέσεις της. Σε ορισμένες περιπτώσεις ωστόσο, η ισχύουσα νομοθεσία ή κανονισμός μπορεί να απαιτεί οι ελεγκτές να παρέχουν γνώμες επί άλλων ειδικών θεμάτων, όπως είναι η αποτελεσματικότητα των εσωτερικών δικλίδων, ή η συνέπεια μιας ξεχωριστής έκθεσης της διοίκησης επί των οικονομικών καταστάσεων. Ένας έλεγχος που διεξάγεται σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου (Δ.Π.Ε.) και τις σχετικές απαιτήσεις δεοντολογίας καθιστά ικανό τον ελεγκτή να σχηματίσει γνώμη επί των ελεγχόμενων οικονομικών καταστάσεων.

Σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου, για να μπορέσει ο ελεγκτής να εκπληρώσει το σκοπό του ελέγχου απαιτείται να διενεργεί τον έλεγχο με επαγγελματική κρίση και επαγγελματικό σκεπτικισμό. Η επαγγελματική κρίση είναι απόρροια της συνεχούς και επαγγελματικής του εμπειρίας. Βοηθάει τον ελεγκτή να σχεδιάζει τον έλεγχο εντοπίζοντας τα σημαντικά κυκλώματα σχετικά με τη δραστηριότητα της ελεγχόμενης οντότητας περιορίζοντας την έκταση του ελέγχου με αποτέλεσμα να επικεντρώνεται στα ουσιώδη προβλήματα που ενδεχομένως να υπάρχουν. Η επαγγελματική κρίση είναι ιδιαίτερα σημαντική σε αποφάσεις που αφορούν το επίπεδο σημαντικότητας, το ουσιώδες μέγεθος και τον ελεγκτικό κίνδυνο, τη φύση και την έκταση των ελεγκτικών διαδικασιών που πρέπει να διενεργηθούν με σκοπό την απόκτηση εύλογης διασφάλισης σχετικά με την αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων, την αξιολόγηση του κατά πόσο έχουν αποκτηθεί τα κατάλληλα ελεγκτικά τεκμήρια με σκοπό την έκφραση γνώμης επί των οικονομικών καταστάσεων, την αξιολόγηση των παραδοχών της διοίκησης και των δικλίδων εσωτερικού ελέγχου της εταιρείας και την διατύπωση της τελικής του γνώμης μέσω της έκθεσης του ελέγχου του. Ο ελεγκτής οφείλει να ασκεί επαγγελματική κρίση σε όλη τη διάρκεια του ελέγχου και να είναι σε θέση να την τεκμηριώσει κατάλληλα. Ωστόσο η επαγγελματική κρίση, δεν πρέπει να χρησιμοποιείται ως ελεγκτικό τεκμήριο για

σημαντικά γεγονότα που επηρεάζουν την οικονομική κατάσταση της ελεγχόμενης οντότητας.

Ο επαγγελματικός σκεπτικισμός είναι καθοριστική παράμετρος της αντικειμενικότητάς του ελεγκτή, συνδράμει στην αξιολόγηση των ελεγκτικών τεκμηρίων κατά τη διαδικασία προσδιορισμού αν αυτά υποστηρίζουν ή αντικρούουν τους ισχυρισμούς της διοίκησης. Ο εξωτερικός ελεγκτής οφείλει να ενεργεί με επαγγελματικό σκεπτικισμό σε περιπτώσεις όπου τα ελεγκτικά τεκμήρια που έχει συγκεντρώσει οδηγούν σε αντίθετα συμπεράσματα σε σχέση με άλλα ελεγκτικά τεκμήρια, σε γεγονότα που οδηγούν σε πιθανή απάτη, σε περιπτώσεις όπου απαιτούνται επιπλέον ελεγκτικές διαδικασίες και σε πληροφορίες που λαμβάνονται από την ελεγχόμενη οντότητα αλλά έρχονται σε αντίθεση με τα πορίσματα των ελεγκτικών διαδικασιών που έχει διενεργήσει.

Τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου εκτός από το βασικό σκοπό του ελέγχου εστιάζουν και στους αντικειμενικούς στόχους του. Οι γενικοί στόχοι του ελεγκτή κατά τη διενέργεια του ελέγχου είναι να αποκτήσει εύλογη διασφάλιση για το εάν οι οικονομικές καταστάσεις ως σύνολο είναι απαλλαγμένες από ουσιώδες σφάλμα είτε οφείλεται σε απάτη ή σε λάθος, καθιστώντας έτσι τον ελεγκτή ικανό να εκφράσει μια γνώμη για το εάν οι οικονομικές καταστάσεις έχουν καταρτισθεί από κάθε ουσιώδη άποψη, σύμφωνα με ένα εφαρμοστέο πλαίσιο χρηματοοικονομικής αναφοράς και δεύτερον να υποβάλει έκθεση επί των οικονομικών καταστάσεων, και να προβεί σε κοινοποιήσεις, όπως απαιτείται από τα πρότυπα, βάσει των ευρημάτων των εργασιών του.

5.3. Η σημασία και η αναγκαιότητα του εξωτερικού ελέγχου

Ο ρόλος του εξωτερικού ελεγκτή, μέσα στην πολύπλοκη και ραγδαίως εξελισσόμενη σημερινή οικονομική πραγματικότητα, αποκτά συνεχώς αυξανόμενη σημασία.

Η σημασία των ελεγκτικών διαδικασιών, επικεντρώνεται στον έγκαιρο εντοπισμό και τη διόρθωση των λογιστικών λαθών. Είτε τα λογιστικά λάθη οφείλονται σε αμέλεια, είτε αποτελούν προϊόν εσκεμμένων ενεργειών, η ουσία είναι πως παραποιούν τις οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζοντας μια αλλοιωμένη και εξωπραγματική μορφή της

επιχείρησης στους χρήστες των οικονομικών καταστάσεων, οι οποίοι με τη σειρά τους μπορεί να προβούν σε μία σειρά από άστοχες οικονομικά επενδύσεις. Άμεσο αποτέλεσμα των ανωτέρω, είναι η εξαπάτηση και παραπληροφόρηση των προσώπων που χρησιμοποιούν αυτές τις καταστάσεις για την ενημέρωσή τους και ενδιαφέρονται για την ομαλή πορεία της επιχείρησης και τη συνέχιση της δραστηριότητας της με στόχο μελλοντικές επενδύσεις.

Ο έλεγχος των μεγάλων οικονομικών οντοτήτων, που συγκεντρώνουν συνήθως σημαντικό πλούτο αλλά και δύναμη, καθίσταται σήμερα όλο και πιο επιτακτικός. Ο πειρασμός για μεγαλύτερο κέρδος μέσω διαφόρων παρατυπιών, είναι αρκετά μεγάλος. Για αυτό και η ανάγκη για να διασαφηνιστούν πλήρως οι δραστηριότητες της επιχείρησης και να ελαχιστοποιηθεί ο κίνδυνος απάτης και παραπλάνησης των χρηστών, επιβάλλει τον έλεγχο από τους ορκωτούς ελεγκτές.

Η αναγκαιότητα ελέγχου των οικονομικών καταστάσεων οφείλεται κατά ένα μεγάλο μέρος στη σύγκρουση συμφερόντων μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών της ίδιας της ελεγχόμενης οντότητας, στη διασφάλιση και τη βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων πληροφοριών από τις δημοσιευμένες οικονομικές καταστάσεις και στην παροχή αξιόπιστης πληροφόρησης στους χρήστες των οικονομικών καταστάσεων. Τα πορίσματα του ορκωτού ελεγκτή, τα οποία καταγράφονται στη δημοσιευμένη έκθεση του ελέγχου του, συμβάλλουν στην ενίσχυση της οικονομικής θέσης της επιχείρησης, στη προσέλκυση αλλά και απομάκρυνση νέων δυνητικών επενδυτών, στην ανάπτυξη εκείνων των οικονομικών μονάδων που παρουσιάζουν πραγματική εξέλιξη και ανάπτυξη, στη πιστοποίηση της ακρίβειας και της ειλικρίνειας των οικονομικών μεγεθών και στη βεβαίωση της πιστοληπτικής ικανότητας της ελεγχόμενης οντότητας μέσω της πιστοποίησης της οικονομικής διάρθρωσης.

Ο ρόλος του ελεγκτή είναι ιδιαίτερα σημαντικός σήμερα λόγω της παγκοσμιοποίησης της οικονομίας. Έτσι, οι θετικές διαβεβαιώσεις του ελεγκτή για την αξιοπιστία των λογιστικών καταστάσεων επιτρέπουν στις επιχειρήσεις να αντλούν κεφάλαια από διεθνείς χρηματαγορές, να επεκτείνουν τις εξαγωγές τους σε αγορές άλλων χωρών και να διευρύνουν τη δραστηριότητά τους με σκοπό τη μεγιστοποίηση του κέρδους.

Τη συμβολή του εξωτερικού ελέγχου στη διευκόλυνση της κίνησης κεφαλαίων και στην ανάπτυξη της ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς έχει αναγνωρίσει και η Ευρωπαϊκή Ένωση.

5.4. Είδη εξωτερικών ελέγχων από ορκωτούς ελεγκτές

5.4.1. Τακτικός έλεγχος

Ο τακτικός έλεγχος των οικονομικών καταστάσεων, συνίσταται στην εξέταση από ορκωτό ελεγκτή των τηρουμένων βιβλίων και των αναγκαίων νομίμων δικαιολογητικών και παραστατικών στοιχείων και αποβλέπει στην διακρίβωση του κατά πόσον οι ελεγχθείσες οικονομικές καταστάσεις εμφανίζουν ακριβοδίκαια την οικονομική θέση της ελεγχόμενης μονάδας κατά την ημερομηνία συντάξεως του ισολογισμού της και τα αποτελέσματα των εργασιών της κατά την ελεγχόμενη περίοδο (Π.Δ.226/92, άρθρο 16).

Ο τακτικός έλεγχος αποτελεί τη κύρια δραστηριότητα των ορκωτών ελεγκτών στην Ελλάδα. Λόγω του μεγέθους των επιχειρήσεων, το μεγαλύτερο μέρος των οποίων ανήκει στην κατηγορία των μικρομεσαίων, οι τακτικοί έλεγχοι διενεργούνται μία φορά κάθε έτος. Ωστόσο στις εισηγμένες στο χρηματιστήριο εταιρείες καθώς και σε εταιρείες που συντάσσουν ενδιάμεσες οικονομικές καταστάσεις ο τακτικός έλεγχος μπορεί να διενεργείται και περισσότερες από μία φορές ανά έτος. Σκοπός του τακτικού ελέγχου είναι ο ελεγκτής να αποκτήσει τα κατάλληλα τεκμήρια για να εκφράσει τη γνώμη του επί των ετήσιων ή ενδιάμεσων οικονομικών καταστάσεων.

Ο τακτικός έλεγχος δεν είναι πλήρης έλεγχος των κινήσεων της εταιρείας μέσα στη χρήση αλλά δειγματοληπτικός. Η δειγματοληψία αυτή είναι απόρροια της επαγγελματικής κρίσης και του επαγγελματικού σκεπτικισμού που διέπουν των ορκωτό ελεγκτή.

Ο τακτικός ελεγκτής των οικονομικών καταστάσεων ορίζεται από την ετήσια γενική συνέλευση της ελεγχόμενης οντότητας, η οποία και αποτελεί τον εντολέα του ελέγχου. Ο ελεγκτής τεκμηριώνει τις παρατηρήσεις και το πόρισμα του με τα φύλλα εργασίας τα οποία υποχρεούται να διαφυλάσσει επί μια πενταετία από την ημερομηνία εκδόσεως του πιστοποιητικού ελέγχου. Η γνώμη του διενεργήσαντος τον έλεγχο ορκωτού

ελεγκτή διατυπώνεται στο συντασσόμενο από αυτόν «πιστοποιητικό» ή «έκθεση» ελέγχου. Το «πιστοποιητικό» ή «έκθεση» ελέγχου υποβάλλονται στον εντολέα του ελέγχου.

5.4.2. Έκτακτος έλεγχος

Δικαίωμα να ζητήσουν έκτακτο έλεγχο της εταιρείας από το δικαστήριο, που δικάζει κατά τη διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας, έχουν οι μέτοχοι της εταιρείας που αντιπροσωπεύουν τουλάχιστον το ένα εικοστό (1/20) του καταβεβλημένου μετοχικού κεφαλαίου, Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, προκειμένου περί εταιρειών, των οποίων οι μετοχές ή άλλοι τίτλοι έχουν εισαχθεί σε ρυθμιζόμενη αγορά ή ΠΜΔ ή έχουν αποτελέσει αντικείμενο δημόσιας προσφοράς στο πλαίσιο είτε κάλυψης κεφαλαίου είτε διάθεσης υφιστάμενων μετοχών.

Ο έλεγχος διατάσσεται, εάν πιθανολογούνται πράξεις που παραβιάζουν διατάξεις των νόμων ή του καταστατικού της εταιρείας ή αποφάσεις της γενικής συνέλευσης. Σε κάθε περίπτωση, η αίτηση ελέγχου πρέπει να υποβάλλεται εντός τριών ετών από την έγκριση των οικονομικών καταστάσεων της χρήσης, εντός της οποίας τελέστηκαν οι καταγγελλόμενες πράξεις.²⁷

Το δικαστήριο είναι το αρμόδιο όργανο το οποίο αναθέτει τη διενέργεια έκτακτου ελέγχου σε έναν τουλάχιστον ορκωτό ελεγκτή. Σε κάθε περίπτωση η απόφαση του δικαστηρίου ορίζει και την αμοιβή των ελεγκτών, η οποία καταβάλλεται από τον αιτούντα μετά την ολοκλήρωση του ελέγχου. Το δικαστήριο όμως μπορεί να επιρρίψει στην εταιρεία το σύνολο ή μέρος της αμοιβής των ελεγκτών ή να ορίσει ότι ο αιτών θα την προκαταβάλει και θα την αναζητήσει από την εταιρεία. Η αμοιβή υπόκειται σε αναθεώρηση μετά τη διενέργεια του ελέγχου, με αίτηση του ελεγκτή ή του βαρυνόμενου με την καταβολή της. Το δικαστήριο, εκτιμώντας τις περιστάσεις, ιδιαίτερα το μέγεθος της εταιρείας, τις καταγγελλόμενες πράξεις και τις αναμενόμενες ελεγκτικές εργασίες, μπορεί, αντί για ορκωτό ελεγκτή λογιστή ή ελεγκτική εταιρεία, να διορίσει ως ελεγκτές κατόχους άδειας Λογιστή Φοροτεχνικού Α΄ τάξης του ν. 2515/1997 (Α΄ 154), οι οποίοι είναι μέλη

²⁷ Ν.4548/2018 άρθρο 142

του Οικονομικού Επιμελητηρίου. Για την αξιολόγηση της νομιμότητας ή της χρηστότητας της διαχείρισης, το δικαστήριο μπορεί να ορίσει ως πρόσθετους ελεγκτές και άλλα πρόσωπα με ειδικές προς τούτο γνώσεις.²⁸

Ο έκτακτος έλεγχος δεν είναι πάντοτε έλεγχος νομιμότητας όπως ο τακτικός έλεγχος. Σε περιπτώσεις που ζητείται από τη μεγάλη μειοψηφία είναι και έλεγχος σκοπιμότητας των ελεγχόμενων διαχειριστικών πράξεων, δηλαδή έλεγχος με συγκεκριμένο περιεχόμενο και όρια.

5.4.3. Προσυμφωνημένων διαδικασιών έλεγχος

Το Διεθνές Πρότυπο Συναφών Υπηρεσιών 4400 αναφέρεται στις ευθύνες και στις αρμοδιότητες των ελεγκτών στα πλαίσια της εκτέλεσης αναθέσεων προσυμφωνημένων διαδικασιών, καθώς επίσης και στα χαρακτηριστικά της έκθεσης που θα εκδώσει ο ελεγκτής στα πλαίσια μιας τέτοιας ανάθεσης.

Με βάση τη συμφωνία που έχει γίνει ανάμεσα στον πελάτη και τον ελεγκτή, ο ελεγκτής συγκεντρώνει κάποιες πληροφορίες και τις δίνει, μέσω μιας έκθεσης, στον πελάτη. Συνήθως οι εργασίες αυτές είναι μικρού ρίσκου για τον ελεγκτή, αφού δεν παρέχει διαβεβαίωση κι αφού το εύρος των χρηστών είναι συγκεκριμένο και προσδιορισμένο. Το αντικείμενο μίας εργασίας προσυμφωνημένων διαδικασιών, είναι ο ελεγκτής να εκτελέσει διαδικασίες ελεγκτικής φύσης, που θα συμφωνηθούν μεταξύ ελεγκτή και εντολέα και να εκδώσει έκθεση με τα ευρήματά του. Σε αυτές της εργασίες δεν εκφράζεται γνώμη από τον ελεγκτή. Ο χρήστης αξιολογεί τις διαδικασίες και τα ευρήματα και βγάζει τα δικά του συμπεράσματα. Οι αρχές δεοντολογίας για αυτές τις εργασίες είναι η ακεραιότητα, η αντικειμενικότητα η επαγγελματική επάρκεια και συνέπεια η εμπιστευτικότητα και η επαγγελματική συμπεριφορά. Η ανεξαρτησία δεν απαιτείται για τις εργασίες προσυμφωνημένων διαδικασιών. Μπορεί όμως αυτή να επιβάλλεται από άλλες ρυθμίσεις ή συμφωνίες. Αν δεν ισχύει η ανεξαρτησία, ο ελεγκτής θα πρέπει να το αναφέρει στην έκθεση του.

²⁸ N.4548/2018 άρθρο 143

Η έκθεση για μία τέτοια εργασία, πρέπει να περιγράφει το σκοπό της εργασίας και τις διαδικασίες με επαρκή λεπτομέρεια, ώστε ο αναγνώστης να κατανοεί τη φύση και την έκταση του έργου. Η έκθεση περιλαμβάνει τον τίτλο, τον αποδέκτη, τις πληροφορίες στις οποίες εφαρμόστηκαν οι διαδικασίες, σχετική αναφορά στο ότι έγιναν οι διαδικασίες που συμφωνήθηκαν, παράθεση των προτύπων με τα οποία εκτελέστηκε η εργασία, το σκοπό της εργασίας, την ανάλυση των διαδικασιών, τη περιγραφή των ευρημάτων, σχετική αναφορά στο ότι δεν εκφράζεται γνώμη, δεν είναι έλεγχος ή επισκόπηση με επισήμανση στο γεγονός ότι αν ήταν έλεγχος ή επισκόπηση μπορεί να ήταν διαφορετικά τα ευρήματα, αναφορά στον περιορισμό για τους αποδέκτες και σχετική αναφορά στο εύρος του ελέγχου μέσω του οποίου εξήχθησαν τα συμπεράσματά του.

5.5. Ελεγκτικές τεχνικές

Ελεγκτικές τεχνικές είναι οι μηχανισμοί και οι μέθοδοι που έχει στη διάθεσή του ο ελεγκτής για τη συγκέντρωση ικανών τεκμηρίων και τη διαμόρφωση γνώμης επί του αντικειμένου του ελέγχου. Θα μπορούσε να τις αποκαλέσει κανείς τα εργαλεία του ελεγκτή. Στη διεθνή βιβλιογραφία και πρακτική αναφέρονται, μεταξύ άλλων, οι παρακάτω τεχνικές ελέγχου:

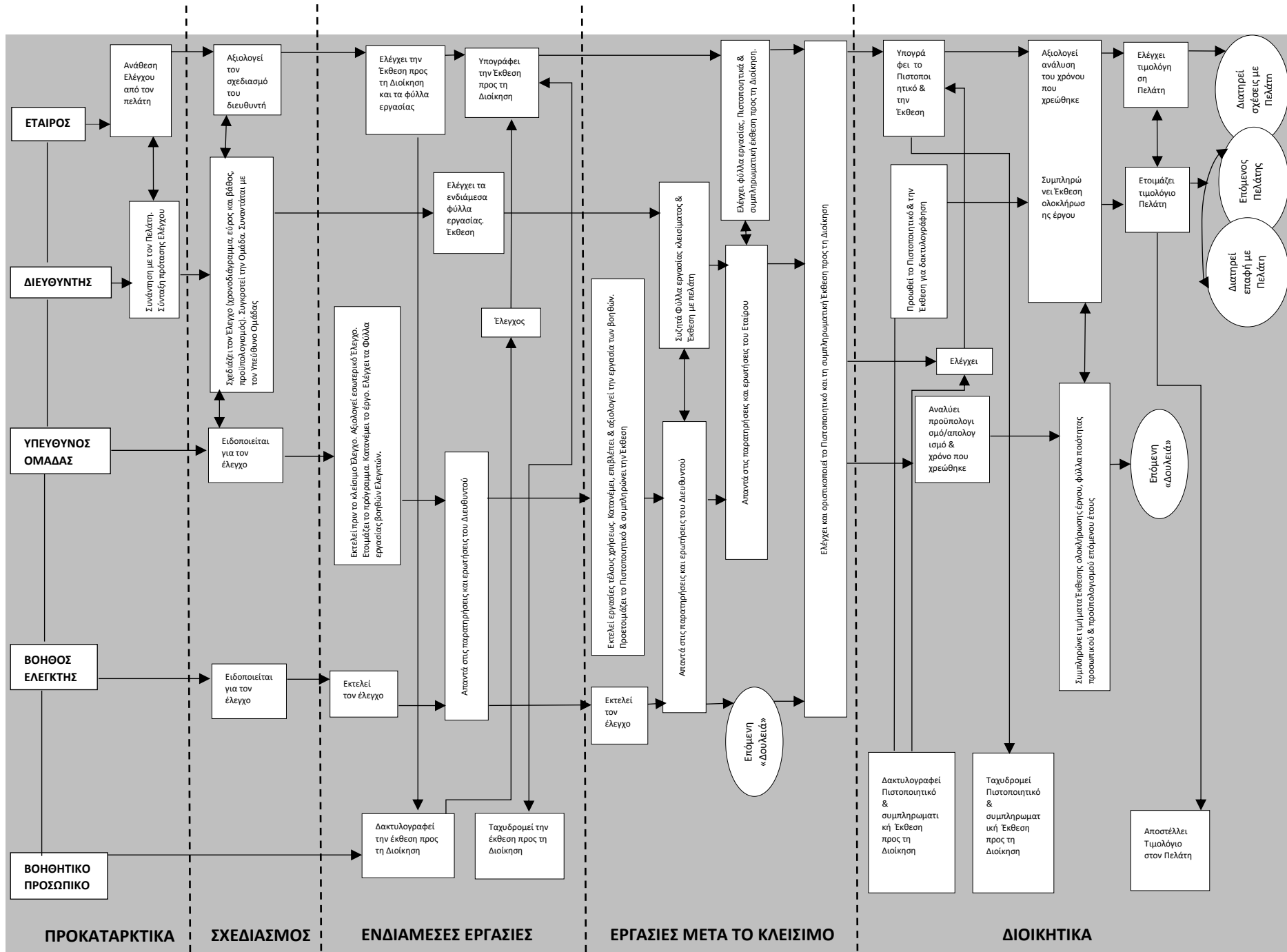
1. Επιτόπιος έλεγχος και αυτοψία στοιχείων κάθε μορφής
2. Επανυπολογισμός και επαλήθευση λογαριασμών, ισοζυγίων και ποσών λογιστικών εγγραφών
3. Επιβεβαίωση υπολοίπων απαιτήσεων και υποχρεώσεων κατευθείαν με τους αντίστοιχους τρίτους που εμπλέκονται
4. Εξέταση πρακτικών και εξουσιοδοτήσεων σχετικά με τις διαδικασίες και πράξεις
5. Αντίστροφη ανίχνευση της πορείας των λογιστικών μεγεθών από τις λογιστικές καταστάσεις στα αρχικά παραστατικά
6. Δειγματοληπτικός έλεγχος
7. Παρακολούθηση λειτουργιών και διαδικασιών
8. Συνεντεύξεις με πρόσωπα

9. Συσχετισμός διαφόρων πληροφοριών, από το ευρύτερο οικονομικό περιβάλλον, με τους στόχους του συγκεκριμένου ελέγχου.
10. Χρήση γραπτών οδηγιών ελέγχου, λεπτομερών και ειδικά προσαρμοσμένων κατά κλάδο επιχειρήσεων, μέσω των οποίων καθοδηγείται ο ελεγκτής βήμα-βήμα στον έλεγχο κάθε επιμέρους τομέα και οικονομικού μεγέθους. Οι οδηγοί ελέγχου χρησιμοποιούνται από όλες τις μεγάλες ελεγκτικές εταιρείες, γιατί παρουσιάζουν σημαντικά πλεονεκτήματα αναφορικά με την αποτελεσματικότερη οργάνωση και οικονομικότερη εκτέλεση του ελέγχου, τη λεπτομέρεια και, ειδικότερα, τον επιμερισμό ευθύνης και την επίβλεψη και ανασκόπηση του ελέγχου. Επιπλέον οι οδηγοί ελέγχου συνιστούν και αποδεικτικό ίχνος του διενεργηθέντος ελέγχου²⁹.

Σαν ελεγκτικές διαδικασίες θεωρούνται οι ενέργειες στο πρόγραμμα με το οποίο ο ελεγκτής εφαρμόζει τις τεχνικές και τις μεθόδους σε συγκεκριμένες φάσεις ενός ελέγχου και οι οποίες είναι αποτέλεσμα της κριτικής επιλογής του ελεγκτή εκ των διαθεσίμων στο γνωστικό αντικείμενο. Βεβαίως, οι ελεγκτικές διαδικασίες δεν έχουν ακόμα διαμορφωθεί και αναγνωριστεί επισήμως, όπως αντίθετα έχει γίνει με τα πρότυπα. Όμως η παραπάνω μεθοδολογία μπορεί να συμβάλλει σε ένα σχέδιο δράσεως, στο οποίο τα μέρη που την απαρτίζουν να ανταποκρίνονται σε συγκεκριμένες λογικές και εξελικτικές φάσεις ενός τέτοιου σχεδίου.

Συνοπτικά, σαν γενική άποψη ενός ελέγχου, ένας έλεγχος ξεκινά με το σχεδιασμό του με βάση τους φακέλους ελέγχων προηγούμενων ετών (αν έχουν προηγηθεί τέτοιο έλεγχοι από την ίδια ελεγκτική εταιρεία) ή μόνο τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις των ετών αυτών. Στο σχεδιασμό θα χρησιμοποιηθούν και οι πρόσφατες προκαταρκτικές επαφές και πληροφορίες από τον ελεγχόμενο. Στο στάδιο αυτό, υπολογίζονται και οι ανάγκες σε φυσικούς και ανθρώπινους πόρους κατά τα άλλα μέσα για τη διεξαγωγή του ελέγχου. Στη συνέχεια αρχίζει η διενέργεια του ελέγχου στις εγκαταστάσεις του ελεγχόμενου, κατά το μεγαλύτερο μέρος. Ένας έλεγχος κλείνει με τη σύνταξη της έκθεσης/πιστοποιητικού και τη διαβίβαση αυτού στον άμεσα ενδιαφερόμενο.

²⁹ Ελεγκτική Θεωρία και Πρακτική, Κωνσταντίνος Κάντζας – Αθηνά Χονδράκη, εκδόσεις Σταμούλη (2006)



ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.1: Συνολική άποψη ενός ελέγχου

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΕΥΘΥΝΕΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΚΤΗ

6.1 Γενικά περί Ευθύνης Ελεγκτών

Αρκετές συζητήσεις έχουν γίνει τα τελευταία χρόνια σχετικά με τα όρια ευθύνης των ελεγκτικών εταιρειών και των ελεγκτών κατ' επέκταση. Οι τέσσερις μεγαλύτερες ελεγκτικές εταιρείες παγκοσμίως, PricewaterhouseCoopers (PwC), KPMG, Deloitte και Ernst & Young, καταβάλλουν προσπάθειες ώστε να περιορίσουν το ποσό των χρημάτων μπορεί να είναι αναγκασμένες να καταβάλλουν ως ποινή στην περίπτωση που θεωρηθούν υπόλογες σε εταιρικό σκάνδαλο, υποστηρίζοντας πως το ρίσκο που συνεπάγεται η δουλειά τους είναι αρκετά μεγάλο.

Στην Ελλάδα τρεις ελεγκτικές εταιρίες και τρεις ορκωτοί ελεγκτές έχασαν την άδειά τους τη διετία 2019-2020 ενώ επιβλήθηκαν χρηματικά πρόστιμα για παραβάσεις σε δύο ορκωτούς ελεγκτές και 9 ελεγκτικές εταιρίες σύμφωνα με την έκθεση της ΕΛΤΕ.

Η αστική, πειθαρχική και ποινική ευθύνη των Ορκωτών Ελεγκτών έναντι των εταιρειών που ελέγχουν αλλά και των τρίτων, ρυθμίζονται με τους νόμους 4449/2017 και 4548/2018. Στον Ελεγκτή καταλογίζονται ευθύνες που οφείλονται σε απάτη, παραλήψεις, δόλο και βαριά αμέλεια, αθέτηση συμφωνίας και έλλειψη εχεμύθειας, με αποτέλεσμα τη ζημία των μετόχων ή τρίτων προς την επιχείρηση.

Στις Η.Π.Α. οι νομικές και οικονομικές κυρώσεις εναντίων Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών είναι τόσο σημαντικές έτσι ώστε να διαμορφώνεται ένα κλίμα αναζήτησης τρόπων προστασίας των Ορκωτών Ελεγκτών από τις εξοντωτικές πολλές φορές ποινές.

6.2 Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου 240

Το Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου (ΔΠΕ) ασχολείται με τις ευθύνες του ελεγκτή σχετικά με απάτη σε έναν έλεγχο οικονομικών καταστάσεων. Ειδικότερα, αναπτύσσει το πώς πρέπει να εφαρμόζονται το ΔΠΕ 315 «Εντοπισμός και εκτίμηση των κινδύνων ουσιώδους

σφάλματος μέσω κατανόησης της οντότητας και του περιβάλλοντός της» και το ΔΠΕ 330 «Οι Αντιδράσεις του ελεγκτή στους εκτιμώμενους κινδύνους» σε σχέση με τους κινδύνους ουσιώδους σφάλματος λόγω απάτης. Το ΔΠΕ 240 πρέπει να μελετάται σε συνδυασμό με το ΔΠΕ 200 «Γενικοί στόχοι του ανεξάρτητου ελεγκτή και η διενέργεια ελέγχου σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου».

Σύμφωνα λοιπόν με το ΔΠΕ 240, ένας ελεγκτής που διενεργεί έλεγχο σύμφωνα με τα πρότυπα ελέγχου, έχει την ευθύνη απόκτησης εύλογης διασφάλισης ότι οι οικονομικές καταστάσεις λαμβανόμενες ως σύνολο είναι απαλλαγμένες από ουσιώδες σφάλμα, είτε οφείλεται σε απάτη είτε σε λάθος. Λόγω των ενδογενών περιορισμών ενός ελέγχου, υπάρχει ο αναπόφευκτος κίνδυνος ότι ορισμένα ουσιώδη σφάλματα των οικονομικών καταστάσεων μπορεί να μην εντοπισθούν, παρότι ο έλεγχος είναι σωστά σχεδιασμένος και έχει διενεργηθεί σύμφωνα με τα πρότυπα. Όπως περιγράφεται στο ΔΠΕ 200, οι δυνητικές επιπτώσεις των ενδογενών περιορισμών είναι ιδιαίτερα σημαντικές στην περίπτωση σφάλματος που προκύπτει από απάτη. Ο κίνδυνος μη εντοπισμού ουσιώδους σφάλματος που προκύπτει από απάτη είναι υψηλότερος από τον κίνδυνο μη εντοπισμού σφάλματος που προκύπτει από λάθος. Αυτό συμβαίνει επειδή η απάτη μπορεί να περιλαμβάνει πολυσύνθετα και προσεκτικά οργανωμένα σχήματα που σχεδιάστηκαν για τη συγκάλυψή της, όπως πλαστογραφία, εσκεμμένη παράλειψη καταγραφής συναλλαγών ή εκούσιες ψευδείς διαβεβαιώσεις που γίνονται προς τον ελεγκτή. Τέτοιες απόπειρες συγκάλυψης μπορεί να είναι ακόμα πιο δύσκολο να εντοπισθούν όταν συνοδεύονται από συμπαιγνία. Η συμπαιγνία μπορεί να κάνει τον ελεγκτή να πιστέψει ότι τα ελεγκτικά τεκμήρια είναι πειστικά ενώ στην πραγματικότητα είναι ψευδή. Η ικανότητα του ελεγκτή να εντοπίσει την απάτη εξαρτάται από παράγοντες όπως η επιδεξιότητα του δράστη, η συχνότητα και η έκταση της χειραγώγησης, ο υπάρχων βαθμός συμπαιγνίας, το σχετικό μέγεθος των επιμέρους ποσών χειραγώγησης, και η ιεραρχική θέση των ατόμων που εμπλέκονται. Ενώ ο ελεγκτής μπορεί να είναι σε θέση να εντοπίσει πιθανές ευκαιρίες για διάπραξη απάτης, είναι δύσκολο για τον ελεγκτή να διαπιστώσει εάν σφάλματα σε τομείς κρίσεως όπως οι λογιστικές εκτιμήσεις προκαλούνται από απάτη ή λάθος. Επιπλέον, ο κίνδυνος να μην εντοπίσει ο ελεγκτής ένα ουσιώδες σφάλμα που προκύπτει από απάτη της διοίκησης είναι μεγαλύτερος από την απάτη ενός εργαζομένου, επειδή η διοίκηση είναι συχνά σε θέση να χειραγωγεί άμεσα ή έμμεσα τα λογιστικά αρχεία, να παρουσιάζει

απατηλές χρηματοοικονομικές πληροφορίες ή να παραβιάζει τις διαδικασίες δικλίδων που σχεδιάστηκαν για την αποφυγή παρόμοιων περιπτώσεων απάτης από άλλους εργαζομένους. Κατά την απόκτηση εύλογης διασφάλισης, ο ελεγκτής είναι υπεύθυνος για τη διατήρηση επαγγελματικού σκεπτικισμού καθ' όλη τη διάρκεια του ελέγχου, λαμβάνοντας υπόψη τη δυνατότητα παραβίασης των δικλίδων από τη διοίκηση και αναγνωρίζοντας το γεγονός ότι οι ελεγκτικές διαδικασίες που είναι αποτελεσματικές στον εντοπισμό λάθους μπορεί να μην είναι αποτελεσματικές στον εντοπισμό απάτης. Οι απαιτήσεις στο παρόν ΔΠΕ έχουν σχεδιαστεί για να βοηθήσουν τον ελεγκτή στον εντοπισμό και στην εκτίμηση των κινδύνων ουσιώδους σφάλματος λόγω απάτης και στο σχεδιασμό διαδικασιών για εντοπισμό τέτοιου σφάλματος.³⁰

6.3 Αστική Ευθύνη Ελεγκτών

Η νομική ευθύνη του ελεγκτή μπορεί να είναι είτε προς τον πελάτη του είτε προς τρίτους που στηρίζονται στην επαγγελματική του γνώμη. Ο ελεγκτής μπορεί να διωχθεί για παράβαση συμβάσεως, δόλο ή αμέλεια. Παράβαση συμβάσεως υπάρχει όταν ο ένας ή και οι δύο συμβαλλόμενοι δεν εκτελούν τους όρους της σύμβασης. Δόλος υπάρχει όταν κάποιος παρουσιάζει αλλοιωμένο ένα σημαντικό γεγονός με σκοπό να εξαπατήσει τον αντισυμβαλλόμενο και με αποτέλεσμα να του προκαλέσει ζημία. Αμέλεια είναι η παράλειψη της νομικής υποχρέωσης του συμβαλλόμενου να επιδείξει την επιμέλεια που θα έδειχνε ο συνηθισμένος προνοητικός άνθρωπος σε παρόμοιες συνθήκες.³¹

Ο ελεγκτής που αναλαμβάνει τον έλεγχο μιας επιχείρησης, αναλαμβάνει ταυτόχρονα την υποχρέωση και την αντίστοιχη ευθύνη να εκτελέσει τη συμφωνηθείσα σύμβαση κατά τρόπο που αρμόζει στην επαγγελματική του ιδιότητα. Ο ελεγκτής έχει αναλάβει την υποχρέωση έναντι της επιχείρησης να διεξάγει με επιμέλεια τον έλεγχο των οικονομικών της καταστάσεων. Η μη εκπλήρωση ή η πλημμελής εκπλήρωση της υποχρέωσης αυτής συνιστά παράβαση των όρων της σύμβασης.

³⁰ Ελληνικό κείμενο των Διεθνών Πρότυπων Ελέγχου και Διεθνών Πρότυπων Δικλίδων Ποιότητας, 2010 από τη Διεθνή Ομοσπονδία Λογιστών (IFAC)

³¹ Τσαγκλάγκανος Α. (2005), σελ. 36

Για τη θεμελίωση του πταίσματος δεν αρκεί η ελαφρά αμέλεια αλλά απαιτείται να υπάρχει δόλος και βαριά αμέλεια και να είναι αποδεδειγμένο πως η ζημία προκλήθηκε από τη χρήση του πιστοποιητικού ελέγχου. Ενώ οι ορκωτοί ελεγκτές δεν εγγυώνται την ακρίβεια των μεγεθών των οικονομικών καταστάσεων, θεωρούνται υπεύθυνοι για την παραπλανητική εικόνα την οποία μπορεί να παρουσιάζουν προς τρίτους οι ελεγχόμενες αυτές καταστάσεις.

Ο ελεγκτής ευθύνεται για αποζημίωση τρίτων, μετόχων, πιστωτών, επενδυτών, των οποίων τα συμφέροντα έβλαψε με πράξεις ή παραλείψεις του με βάση τα άρθρα 914 και 919 του Αστικού Κώδικα. Σύμφωνα με το άρθρο 914 του Α.Κ. «Ο παρά τον νόμον ζημιώσας άλλον υπαιτίως υποχρεούται εις αποζημίωσιν». Η ευθύνη των ορκωτών ελεγκτών λογιστών προς τρίτα, εκτός της επιχείρησης, ενδιαφερόμενα μέρη προκύπτει εμμέσως πλην σαφώς από τη διάταξη του Π.Δ 226/92, άρθρο 16, παρ. 2 σύμφωνα με το οποίο: «Οι ορκωτοί ελεγκτές ή ελεγκτικές εταιρίες... υποχρεούνται... να έχουν ασφαλιστική κάλυψη για ευθύνη οποιουδήποτε ζημιωθέντος φυσικού προσώπου κατά τα στην παρ. 1 αναφερόμενα». Η κάλυψη αυτή πρέπει να είναι κατ' ελάχιστον ίση με το 150% του συνόλου των αμοιβών που έλαβε ο ορκωτός ελεγκτής κατά την προηγούμενη διαχειριστική περίοδο ή με το δεκαπλάσιο του συνόλου των εκάστοτε ετήσιων αποδοχών του Προέδρου του Αρείου Πάγου.³²

6.4 Ποινική Ευθύνη Ελεγκτών

Ο νόμος 4548/2018 με το άρθρο 178 παρ. 1 και παρ. 2 οριοθετεί την ποινική ευθύνη του ελεγκτή όταν αυτός παραβαίνει το καθήκον της μη παράνομης θεώρησης των ετήσιων οικονομικών καταστάσεων, της εχεμύθειας και της δήλωσης κολλημάτος διορισμού του ως ελεγκτή. Ο ελεγκτής πρέπει να είναι εχέμυθος σχετικά με τις πληροφορίες που συλλέγει κατά την άσκηση του ελέγχου, οι οποίες είναι ζωτικής σημασίας για την επιχείρηση και τυχόν δημοσιοποίησή τους θα επιφέρει σοβαρές επιπτώσεις στην επιβίωση και στην ανταγωνιστικότητα της. Εξίσου εχέμυθο πρέπει να είναι και το ελεγκτικό

³² Καζαντζής Χ. (2006), σελ. 480-482

προσωπικό που λαμβάνει γνώση των εμπιστευτικών στοιχείων. Η ποινή μπορεί να είναι φυλάκιση μέχρι τριών (3) ετών ή/και με χρηματική ποινή από 10.000 μέχρι 100.000 ευρώ. Στην περίπτωση που ο διενεργών τον έλεγχο παραβιάζει το καθήκον εχεμύθειας που έχει από το νόμο, η ποινική δίωξη ασκείται μόνο με έγκληση της εταιρείας.

Η Πειθαρχική Ευθύνη στοιχειοθετείται για όλα τα μέλη του Σώματος Ορκωτών Ελεγκτών, σύμφωνα με το άρθρο 20 του Π.Δ. 226/92, όταν αυτά ασκούν πλημμελώς τα καθήκοντα τους, επιδεικνύουν ανάρμοστη συμπεριφορά ή προβούν σε παράβαση του νόμου ή κανονιστικής διάταξης ή δεοντολογικών κανόνων. Ο ελεγκτής που έχει υποπέσει σε πειθαρχικό παράπτωμα παραπέμπεται με απόφαση του Εποπτικού Συμβουλίου στο Τριμελές Πειθαρχικό Συμβούλιο το οποίο αν διαπιστώσει την ενοχή του μπορεί να επιβάλλει οριστική παύση καθηκόντων, προσωρινή παύση μέχρι 6 μήνες, πρόστιμο ή επίπληξη.

6.5 Ηθική Ευθύνη Ελεγκτών

Ο Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής, όπως και κάθε μέλος ενός επαγγέλματος που έχει αναλάβει (θεσμοθετημένα ή άτυπα) να εξυπηρετήσει πρακτικά αλλά αποτελεσματικά κάποια συγκεκριμένη ανάγκη του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου, έχει, πέρα και εκτός από τη νομική, και ηθική ευθύνη έναντι της κοινωνίας και των συγκεκριμένων πελατών του. Η ευθύνη αυτή επιβάλλεται από το σώμα των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών με τη μορφή ενός επαγγελματικού κώδικα συμπεριφοράς προς τους πελάτες, όπως επίσης υπάρχει και κώδικας συμπεριφοράς προς τα άλλα μέλη του σώματος. Και αυτό γιατί οι νομικά προσδιορισμένες ευθύνες δεν επαρκούν να περιγράψουν αλλά και να διαμορφώσουν πλήρως και σε κάθε περίπτωση την πρέπουσα στην πράξη συμπεριφορά κάθε επαγγελματία. Ο κώδικας αυτός συμπεριφοράς που οικειοθελώς αναλαμβάνει να επιβάλλει στα μέλη του το Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών, δεν είναι τίποτα άλλο από την αναγνώριση της κοινωνικής ευθύνης την οποία επιβάλλει η κοινωνική διάσταση του επαγγέλματος. Το κοινό έχει ανάγκη να εμπιστευτεί τον Ορκωτό Ελεγκτή ως προς την ικανότητα και τις προθέσεις του να το εξυπηρετήσει στις συγκεκριμένες ανάγκες για τις οποίες ο θεσμός του Ορκωτού Ελεγκτή έχει εγκαθιδρυθεί, με ευθύνη και συνέπεια

προσωπική και ηθική, και όχι απλώς οικονομική, όπως θα έκανε, ίσως, μια επιχείρηση άλλου αντικειμένου. Η προσωπική ηθική εγγύηση του Ορκωτού Ελεγκτή είναι το σημαντικότερο στοιχείο που συντελεί στη δημιουργία της εμπιστοσύνης των διαφόρων κοινωνικών ομάδων, οι οποίες χρησιμοποιούν τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις που φέρουν των υπογραφή Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών.

6.6 Προληπτικά μέτρα άμυνας των εξωτερικών ελεγκτών

Εν όψει των αυξημένων πιθανοτήτων να βρεθεί ένας ορκωτός κατηγορούμενος σε σχέση με τον έλεγχο που έχει διενεργήσει σε μία επιχείρηση, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η καλύτερη άμυνά του είναι η εκτέλεση του ελέγχου κατά τρόπο επαγγελματικό και επιστημονικό και σύμφωνα πάντα με το συμβόλαιο που έχει υπογράψει με τον πελάτη.

Αυτό το συμβόλαιο αναφέρεται στη διεθνή βιβλιογραφία της Ελεγκτικής ως «Επιστολή Ανάληψης». Σε μία επιστολή ανάληψης έργου ελέγχου αναφέρονται οι όροι κάτω από τους οποίους προσλαμβάνεται ένας ορκωτός ελεγκτής και περιγράφεται η φύση, τα όρια, το νομικό πλαίσιο και ο σκοπός του ελέγχου. Η ελεγχόμενη οντότητα δηλώνει την αποδοχή των παραπάνω όρων με την υπογραφή της επιστολής και επιστροφή ενός αντιγράφου αυτής στο διενεργούντα τον έλεγχο. Τα αναγραφόμενα στην επιστολή ανάληψης θα αποτελέσουν μέσο άμυνας του ελεγκτή στην περίπτωση που κατηγορηθεί για αμέλεια ή αθέτηση της συμφωνίας.

Στα φύλλα εργασίας ο ελεγκτής αποτυπώνει όλες τις διαδικασίες και ενέργειες που έκανε για να φέρει εις πέρας τον αντίστοιχο έλεγχο. Αποτυπώνοντας το ίχνος του ελέγχου, αποτελούν την απόδειξη ότι ο έλεγχος έγινε πραγματικά. Τα φύλλα ελέγχου μπορούν να αποδειχθούν χρήσιμα σε μία δίκη για αυτό ο ελεγκτής θα πρέπει να φροντίζει ώστε κάθε απορία και ερώτηση που ανακύπτει ή επιβάλλεται να αντιμετωπιστεί από τους σχετικούς οδηγούς ελέγχου, να έχει απαντηθεί λεπτομερώς στα φύλλα εργασίας.

Συμβαίνει κατά τη διάρκεια του ελέγχου να ζητείται η γνώμη τρίτων, πιο ειδικών, σε κάποιο συγκεκριμένο θέμα που καλύπτεται από τη γενικότερη ελεγκτική διαδικασία του ορκωτού, όπως είναι των νομικών συμβούλων της ελεγχόμενης οντότητας, για

παράδειγμα, ή τεχνικών και άλλων εμπειρογνώμων. Στις περιπτώσεις αυτές θα πρέπει ο ελεγκτής να αποκτήσει υπογεγραμμένες καταθέσεις και γνωματεύσεις που να καλύπτουν πλήρως και ακριβώς τα αντικείμενα εκείνα που θα καλύψει με την έκθεσή του, φροντίζοντας ταυτόχρονα να εξετάσει και τη νομιμότητα και εγκυρότητα των προσόντων των τρίτων αυτών ειδικών.

Τέλος, επειδή η έκθεση του ορκωτού ελεγκτή αποτελεί το τελικό προϊόν του ελέγχου και ένα μήνυμα προς αυτούς που θα την χρησιμοποιήσουν, επιβάλλεται να είναι σαφής και κατανοητή. Τα στοιχεία του πιστοποιητικού έχουν ειδική σημασία καθόσον οι περισσότεροι από αυτούς που θα το διαβάσουν δεν έχουν πλήρη αντίληψη του ρόλου του ορκωτού και της φύσεως και των ορίων του συγκεκριμένου ελέγχου, καθώς και των προϋποθέσεων εκείνων οι οποίες θα πρέπει να ληφθούν υπ' όψη κατά τη χρήση μιας έκθεσης. Έχει συμβεί πολλές φορές να διαπιστωθεί εκ των υστέρων, αφού έχει χορηγηθεί το πιστοποιητικό, ότι η οικονομική κατάσταση μιας ελεγχθείσας επιχείρησης διαφέρει σημαντικά από αυτήν η οποία πιστοποιείται. Στην περίπτωση αυτή, και προς αποφυγήν περισσότερης ζημιάς και επομένων μεγαλύτερης ευθύνης του διενεργήσαντος τον έλεγχο ελεγκτού, θα πρέπει να δημοσιευτούν αμέσως στον Τύπο και προς κάθε γνωστό ενδιαφερόμενο ιδιαιτέρως τροποποίηση του χορηγηθέντος πιστοποιητικού ή πλήρης ανάκληση της υπογραφής των.³³

³³Ελεγκτική Θεωρία και Πρακτική, Κωνσταντίνος Κάντζας – Αθηνά Χονδράκη, εκδόσεις Σταμούλη (2006)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΓΚΛΗΜΑ ΚΑΙ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΑΠΑΤΗ

«Καλύτερα να αποτύχεις έντιμα, παρά να επιτύχεις με Απάτη»

Σοφοκλής, 495-406 π.Χ.

7.1 Εννοιολογική Οριοθέτηση

Σύμφωνα με τον Έλληνα εγκληματολόγο και καθηγητή της νομικής σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών Νέστορ Κουράκη³⁴, καθώς οι άνθρωποι γίνονται πιο πολιτισμένοι, τα εγκλήματα βίας δίνουν τη θέση τους σε πιο «εκλεπτυσμένα» εγκλήματα, γνωστά και ως οικονομικά, τα οποία περιλαμβάνουν παραβάσεις όπως η παραγωγή ελαττωματικών προϊόντων, η πειρατεία μουσικής ή λογισμικού υπολογιστών, οι κλοπές από εργαζομένους, η ρύπανση του περιβάλλοντος, η φοροδιαφυγή, η εσωτερική πληροφόρηση στο χρηματιστήριο και οι παραβάσεις του νόμου περί ανταγωνισμού. Ο όρος «οικονομικό έγκλημα» είναι μέρος της ευρύτερης έννοιας του «εγκλήματος λευκού κολάρου».³⁵

Τα σφάλματα στις οικονομικές καταστάσεις μπορεί να προκύψουν είτε από απάτη είτε από λάθος. Το διακριτικό στοιχείο μεταξύ απάτης και λάθους είναι το εάν η υποκείμενη ενέργεια που καταλήγει στο σφάλμα των οικονομικών καταστάσεων είναι εκούσια ή ακούσια. Αν και η απάτη είναι μια ευρεία νομική έννοια, για τους σκοπούς των ΔΕΠ, ο ελεγκτής ενδιαφέρεται για την απάτη που προκαλεί ένα ουσιώδες σφάλμα στις οικονομικές καταστάσεις. Δύο τύποι εκούσιων σφαλμάτων αφορούν τον ελεγκτή, σφάλματα που είναι αποτέλεσμα απαιτηλής χρηματοοικονομικής αναφοράς και σφάλματα που είναι αποτέλεσμα κατάχρησης περιουσιακών στοιχείων.³⁶

Στη λογιστική βιβλιογραφία η Απάτη έχει οριστεί ως η εκ προθέσεως δόλια κατάχρηση των περιουσιακών στοιχείων μιας επιχείρησης και η παραποίηση των

³⁴ Τα οικονομικά εγκλήματα, Κουράκης Νέστορ, εκδόσεις Α.Ν.Σάκκουλα (2007)

³⁵ Οικονομικά εγκλήματα στις επιχειρήσεις, Μαρία Κραμβιά -Καπαρδή, Χρίστος Τσολάκης, εκδόσεις Κριτική (2011)

³⁶ ΔΠΕ 240 παρ.2, 3

οικονομικών της στοιχείων προς όφελος του διαπράττοντος την απάτη. Από τον ορισμό αυτό προκύπτουν δύο κατηγορίες επιχειρησιακής απάτης. Πρώτον η κατάχρηση, κλοπή ή ιδιοποίηση οικονομικών πόρων της επιχείρησης και δεύτερον η παραπλανητική παρουσίαση των οικονομικών εκθέσεων, καταστάσεων ή αναφορών της.³⁷

Στο Διεθνές Ελεγκτικό Πρότυπο 240 ο όρος απάτη αποδίδεται με τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

- Νόθευση ή αλλοίωση των λογιστικών εγγραφών ή των παραστατικών.
- Αλλοίωση των στοιχείων ενεργητικού.
- Απόκρυψη ή παράλειψη αναφοράς των επιπτώσεων των παραπάνω καταχωρήσεων ή των αποδεικτικών στοιχείων.
- Καταχώριση εικονικών συναλλαγών.
- Λανθασμένη εφαρμογή των λογιστικών προτύπων και αρχών

7.2 Το άμεσο και το παράπλευρο κόστος του οικονομικού εγκλήματος

Τα εγκλήματα λευκού κολάρου είναι σοβαρά και διάχυτα, ενώ το οικονομικό κόστος των οικονομικών εγκλημάτων επισκιάζει κατά πολύ εκείνο των κοινών εγκλημάτων και συχνά εμπεριέχουν το στοιχείο της κατάχρησης της εμπιστοσύνης ανάμεσα στον εργοδότη και τον εργαζόμενο ή ανάμεσα σε μία εταιρεία και τους πελάτες της, υπονομεύοντας έτσι την εμπιστοσύνη, που είναι γενικά απαραίτητη για το εμπόριο και τη λειτουργία της κοινωνίας.

Το 2010 δημοσιεύτηκε μελέτη με τίτλο “Fraudulent Financial Reporting: 1998-2007”, στην οποία εξετάστηκαν 350 φερόμενες περιπτώσεις λογιστικής απάτης που ερευνήθηκαν από την Αμερικάνικη Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς (Securities and Exchange Commission – SEC) μέσα στην αναφερόμενη δεκαετία. Διαπιστώθηκε ότι η οικονομική απάτη στις αμερικάνικες εισηγμένες εταιρείες συχνά οδηγεί σε χρεοκοπία, με άμεσες κυρώσεις για τα διοικητικά στελέχη και σημαντικές απώλειες για τους μετόχους. Πιο συγκεκριμένα, αναφέρθηκε ότι η είδηση μίας φερόμενης απάτης προκαλούσε μία αφύσικη μέση μείωση της τιμής της μετοχής κατά 16,7% στις δύο μέρες πριν και μετά την

³⁷ Καζαντζής Χ. (2006), σελ.514

ανακοίνωση. Επιπλέον, σε εννέα από τις δέκα περιπτώσεις η SEC θεώρησε τον διευθύνοντα σύμβουλο ή τον γενικό οικονομικό διευθυντή ύποπτο ανάμειξης στην απάτη, ενώ εταιρείες που φαινόταν να είχαν αναμειχθεί σε απάτη οδηγήθηκαν σε χρεοκοπία, με τις μετοχές του σαν αποσύρονται από το χρηματιστήριο ή τα περιουσιακά τους στοιχεία να ρευστοποιούνται.³⁸

Το ετήσιο κόστος των οικονομικών εγκλημάτων, έχει υπολογιστεί από την Ένωση Πιστοποιημένων Ελεγκτών κατά της Απάτης (Association of Certified Fraud Examiners – ACFE) παγκοσμίως ότι ανέρχεται σε 3,6 δισ. δολάρια ετησίως. Η εκτίμηση βασίζεται σε επισκόπηση της ACFE που πραγματοποιήθηκε το 2020 και περιλάμβανε 2.504 υποθέσεις από 125 χώρες οι οποίες διερευνήθηκαν από τα μέλη της από τον Ιανουάριο του 2018 έως το Σεπτέμβριο του 2019.³⁹

Η κατάχρηση περιουσιακών στοιχείων ενώ είναι από τα πιο συχνά εμφανιζόμενα εγκλήματα, 86% των περιπτώσεων, έχουν διάμεση απώλεια 100 χιλ. δολάρια. Τα εγκλήματα παραποιήσεων οικονομικών καταστάσεων, από την άλλη μεριά, ενώ καλύπτουν μόλις το 10% των περιπτώσεων, έχουν διάμεση απώλεια 954 χιλ. δολάρια. Η ACFE εκτιμά ότι η ζημιές από επαγγελματική απάτη ανέρχεται στο 5% του ετήσιου τζίρου μίας εταιρείας, ή αλλιώς 1,5 εκατομμύρια δολάρια ανά περίπτωση και με διάμεση απώλεια 125 χιλ. δολάρια.

7.3 Χαρακτηριστικά των οικονομικών εγκλημάτων

Σύμφωνα με τον Croall, τα εγκλήματα λευκού κολάρου (που περιλαμβάνουν τα οικονομικά εγκλήματα όπως η απάτη) έχουν μία σειρά από κοινά χαρακτηριστικά, και συγκεκριμένα:

1. Μικρή ορατότητα: Οι παραβάτες συχνά βρίσκονται στον «τόπο του εγκλήματος» και μπορούν να αποκρύψουν τις δραστηριότητες τους καθώς και να καλύψουν τα

³⁸ Οικονομικά εγκλήματα στις επιχειρήσεις, Μαρία Κραμβιά -Καπαρδή, Χρίστος Τσολάκης, εκδόσεις Κριτική (2011)

³⁹ <https://www.acfe.com> Report to the Nations 2020 Global Study on Occupational Fraud and Abuse

- ίχνη τους, με αποτέλεσμα οι πληγέντες να μην γνωρίζουν ότι έχουν καταστεί θύματα απάτης.
2. Πολυπλοκότητα: Πολλά εγκλήματα που αφορούν κλοπή χρημάτων ή υπηρεσιών με εξαπάτηση είναι εξαιρετικά πολύπλοκα, επειδή, για παράδειγμα, η σχετική νομοθεσία μπορεί να βρήθει ασαφειών ή μέρη του αδικήματος να έχουν διαπραχθεί από παραβάτες/εταιρείες σε διαφορετικές χώρες.
 3. Διάχυση ευθυνών: Μπορεί να έχουν αναμειχθεί πολλοί παραβάτες από διάφορες περιοχές δικαιοδοσίας στις οποίες ισχύει διαφορετική νομοθεσία. Έτσι, γίνεται εξαιρετικά δύσκολο να βρεθούν αποδείξεις που θα τεκμηριώσουν την ευθύνη ενός συγκεκριμένου παραβάτη.
 4. Διάχυση θυματοποίησης: Συχνά σε ένα έγκλημα λευκού κολάρου δεν μπορεί να προσδιοριστεί το θύμα. Για παράδειγμα, ποιο είναι το θύμα σε απάτη στην οποία μεγάλος αριθμός ατόμων έχει χάσει πολύ μικρά ποσά, ή όταν το θύμα είναι μία πολυεθνική εταιρεία.
 5. Δύσκολη διερεύνηση και επιτυχής δίωξη λόγω ακριβώς της μικρής ορατότητας, της πολυπλοκότητας, της διάχυσης ευθυνών και της θυματοποίησης. Ο φόβος των πιθανών επιπτώσεων της αρνητικής δημοσιότητας μπορεί να κάνει μία εταιρεία να μη θέλει να αναμείξει αστυνομία, προτιμώντας να αντιμετωπίσει μόνη της μία μεγάλη απάτη αν ο παραβάτης, για παράδειγμα, είναι μέλος της διεύθυνσης.
 6. Επιεικής Ποινές: Αυτό οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στο γεγονός ότι αυτοί οι παραβάτες δεν έχουν χρησιμοποιήσει βία, αρνούνται την κακόβουλη πρόθεση και συχνά ανήκουν σε υψηλή κοινωνικοοικονομική τάξη με ισχυρές κοινωνικές διασυνδέσεις.
 7. Ασαφής νόμοι: Συχνά έχουν ως αποτέλεσμα να είναι μικρό το ποσοστό των οικονομικών εγκλημάτων στα οποία πραγματοποιείται έρευνα, δίωξη και καταδίκη⁴⁰

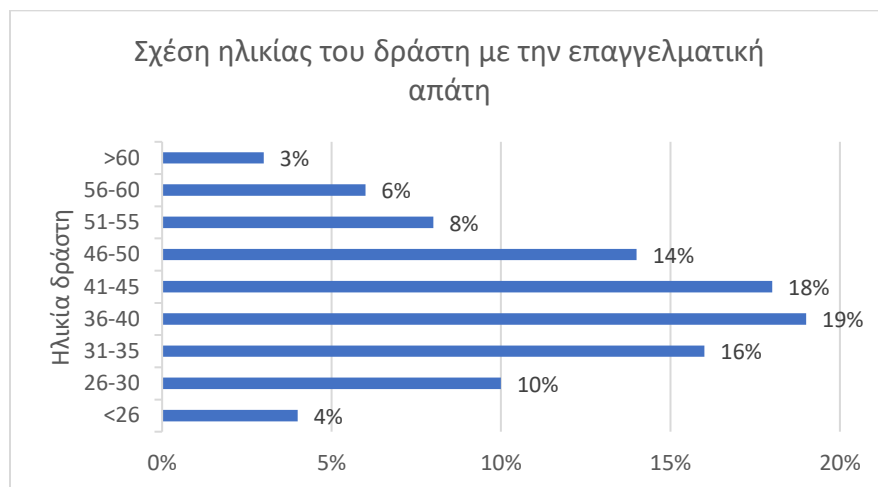
7.4 Χαρακτηριστικά των παραβατών των οικονομικών εγκλημάτων

⁴⁰ Croall, H (1992) White Collar Crime, Criminal Justice and Criminology. Buckingham: Open University Press

Είναι ασφαλές να υποθεθεί ότι όλοι οι άνθρωποι γεννιούνται τίμιοι και πως, στη διάρκεια της ζωής τους, μερικοί έχουν το κίνητρο, την ευκαιρία και την εκλογίκευση για να διαπράξουν απάτη.

Η έρευνα της ACFE⁴¹ (Ένωση Πιστοποιημένων Ελεγκτών κατά της Απάτης / Association of Certified Fraud Examiners) για το 2020 παρέσχε πληροφορίες για αυτούς που διαπράττουν απάτη, όπως την ηλικία, το είδος απασχόλησης, το γένος, τη μόρφωση καθώς και την τοποθέτησή τους στην ιεραρχία. Σύμφωνα με την συγκεκριμένη έρευνα, στο 53% των περιπτώσεων, η απάτη είχε διαπραχθεί από άτομα ηλικιακού φάσματος μεταξύ 31 και 45 ετών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 7.1: Επίδραση ηλικίας στην επαγγελματική απάτη



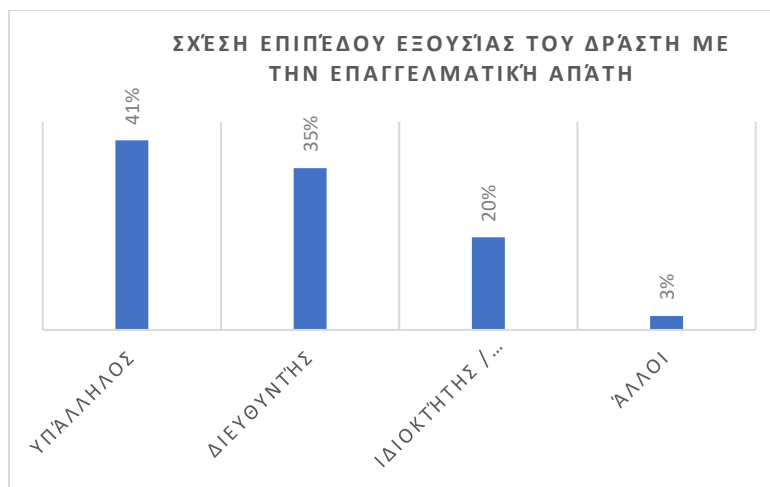
Βέβαια, το επίπεδο εκπαίδευσης μπορεί να επηρεάσει τα ποσοστά της απάτης και των ζημιών, διότι άτομα με πιο υψηλή μόρφωση τείνουν να έχουν υψηλότερα επίπεδα ευθύνης και ίσως μεγαλύτερη τεχνική ικανότητα σχεδιασμού εξελιγμένων μεθοδεύσεων απάτης. Η έρευνα δείχνει ότι περισσότερες από το ήμισυ του συνόλου των περιπτώσεων διάπραξης απάτης, συγκεκριμένα το 64% των περιπτώσεων) πραγματοποιήθηκαν από άτομα που διέθεταν πανεπιστημιακό δίπλωμα ή μεταπτυχιακό.

⁴¹ <https://www.acfe.com> Report to the Nations 2020 Global Study on Occupational Fraud and Abuse

Επίσης, η απάτη μπορεί να χαρακτηριστεί ως ανδρική υπόθεση, καθώς στο 72% των περιπτώσεων απάτης ο δράστης είναι άνδρας, προκαλώντας διάμεση ζημία ύψους ποσού 150 χιλ. δολάρια.

Σε ποσοστό 41% των περιπτώσεων οι απάτες διαπράχθηκαν από εργαζόμενους με διάμεσο κόστος τις 60 χιλ. δολάρια. Οι περιπτώσεις που οι δράστες είναι υψηλά στελέχη της διοίκησης της εταιρείας είναι σαφώς σπανιότερες (μόλις το 20% των περιπτώσεων) όμως πολύ πιο επιβλαβείς καθώς το διάμεσό κόστος φτάνει τις 600 χιλ. δολάρια.

ΠΙΝΑΚΑΣ 7.2 : Επίδραση εξουσίας στην επαγγελματική απάτη



Η ανώτερη διευθυντική ομάδα και το λογιστήριο ήταν και τα δύο τμήματα με υψηλή συχνότητα και διάμεση απώλεια, που δείχνει ότι ο κίνδυνος απάτης σε αυτούς τους τομείς είναι υψηλότερος και θα πρέπει να αντιμετωπίζεται προσεκτικά σε κάθε πρόγραμμα καταπολέμησης της απάτη

Με λίγα λόγια, η απάτη δεν περιορίζεται στις κατώτερες τάξεις, ενώ σε πολλές περιπτώσεις αφορά τις μεσαίες και ανώτερες τάξεις, καθώς ο δράστης χαρακτηρίζεται επίσης από καλή ψυχική υγεία, καλή κοινωνική θέση, ικανότητα κατανόησης λογιστικών συστημάτων και συνήθως από υψηλή θέση εμπιστοσύνης στη διοίκηση της επιχείρησης.

ΠΙΝΑΚΑΣ 7.3: Συχνότητα και μέσο κόστος απάτης ανά τμήμα οργάνωσης

Τμήμα	Πλήθος περιπτώσεων	Ποσοστό% περιπτώσεων	μέσο κόστος
Επιχειρήσεων	288	15%	\$72,000
Λογιστηρίου	277	14%	\$200,000
Διοίκηση	234	12%	\$596,000
Πωλήσεων	225	11%	\$94,000
Εξυπηρέτηση πελατών	175	9%	\$86,000
Τμήμα Διοικητικής Υποστήριξης	116	6%	\$76,000
Οικονομικού	101	5%	\$100,000
Προμηθειών	96	5%	\$200,000
Μηχανογράφηση και πληροφορική	69	3%	\$200,000
Τμήμα εγκαταστάσεων και συντήρησης	60	3%	\$100,000
Αποθήκης	60	3%	\$85,000
Διοικητικό Συμβούλιο	45	2%	\$750,000
Marketing/δημόσιες σχέσεις και Παραγωγής	40	2%	\$100,000
	35	2%	\$275,000
Ανθρώπινου Δυναμικού	27	1%	\$40,000
Έρευνας και ανάπτυξης	14	1%	\$350,000
Νομικό	13	1%	\$195,000

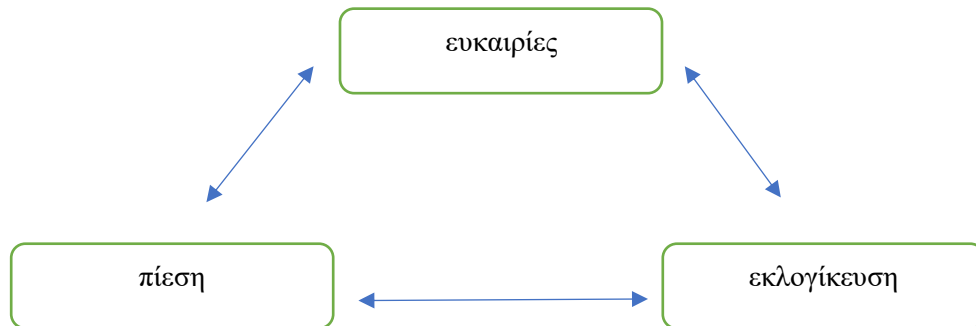
Βέβαια, όπως τεκμηριώνεται πειστικά και από τη διεθνή βιβλιογραφία, υπάρχει και μία κατηγορία ανθρώπων που έχουν ως στόχο τους στη ζωή να επωφεληθούν βλάπτοντας συνανθρώπους τους. Όσον αφορά αυτή την τάξη ανθρώπων, θα έλεγε κανείς ότι οι πράξει τους εκκινούν είτε από τα βιολογικά είτε/και από τα ψυχολογικά χαρακτηριστικά τους.

7.5 Το Τρίγωνο της Απάτης (Fraud Triangle)

Η απάτη μέσω της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων παρουσιάζει τρία σημαντικά χαρακτηριστικά τα οποία είναι γνωστά ως "Τρίγωνο της Απάτης"⁴². Οι τρεις

⁴² Καζαντζής Χ. (2006), σελ. 522-524

παράγοντες που επηρεάζουν τη διάπραξη της απάτης είναι η πίεση που αντιμετωπίζει το άτομο, η ευκαιρία να διαπράξει την απάτη και η εκλογίκευσή της.



ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7.1: Το τρίγωνο της απάτης

Και οι τρεις συνθήκες είναι συνήθως απαραίτητες για να διαπραχθεί απάτη. Κάποιες από αυτές, ενυπάρχουν στο επιχειρηματικό περιβάλλον. Άλλες είναι έμφυτες στα ίδια τα άτομα ή τις προσωπικές τους καταστάσεις.

Ερευνητικές εργασίες για την απάτη διαπίστωσαν ότι η μεγάλη πλειοψηφία των περιπτώσεων απάτης είχαν ως αφετηρία ανάγκες προκαλούμενες από οικονομικές κυρίως δυσκολίες. Στις περισσότερες περιπτώσεις, η πίεση ωθεί το δράστη στην ανάληψη σημαντικών κινδύνων προκειμένου να αποκτήσει τους επιθυμητούς πόρους. Η πίεση μπορεί να μην είναι πραγματική ή ακόμα και ορατή από έναν τρίτο παρατηρητή. Μερικές από τις πιέσεις που ωθούν συχνά τα στελέχη των επιχειρήσεων στην ιδιοποίηση / υπεξαίρεση περιουσιακών στοιχείων τους είναι: η ψύχωση για επιτυχία, υψηλά προσωπικά χρέη, υψηλές ιατρικές δαπάνες, απροσδόκητες οικονομικές ανάγκες, προσωπικές οικονομικές απώλειες, ακριβές συνήθειες, πιέσεις από το περιβάλλον εργασίας όπως χαμηλή αμοιβή, αποτυχία προαγωγής, άδικη μεταχείριση, έλλειψη σεβασμού ή δυσαρέσκεια από την εργασία και οικογενειακές ή συζυγικές πιέσεις.

Οι παράγοντες που δημιουργούν ευκαιρίες διάπραξης απάτης είναι:

- Αναποτελεσματικοί εσωτερικοί έλεγχοι

Η έλλειψη διαχωρισμού καθηκόντων και εξουσιοδότησης των συναλλαγών, η έλλειψη φυσικών ελέγχων και η αναποτελεσματική επίβλεψη αποτελούν ενδεικτικά παραδείγματα

αδυναμιών του συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Η παράλειψη ενημέρωσης των στελεχών για τους κανόνες επιχειρησιακής ηθικής και η λειτουργία της επιχείρησης υπό συνθήκες κρίσης για μεγάλο χρονικό διάστημα επιτείνουν το πρόβλημα.

- Αναποτελεσματικό διοικητικό συμβούλιο

Όταν το διοικητικό συμβούλιο μιας επιχείρησης είναι αδύναμο ή υποτονικό ή στερείται ανεξαρτησίας, τότε είναι δυνατόν η ανώτατη διοίκηση να αισθάνεται ότι δεν υπάρχει ισχυρός και αντικειμενικός ελεγκτικός μηχανισμός παρακολούθησης της συμπεριφοράς της με συνέπεια να αντιλαμβάνεται ότι υπάρχει ευκαιρία για παραπλανητικές πρακτικές.

- Πρακτικές ατιμωρησίας

Οι εργαζόμενοι μπορεί να επιχειρήσουν τη διάπραξη απάτης, όταν αισθάνονται ότι η τιμωρία τους θα είναι ασήμαντη σε περίπτωση αποκάλυψής της. Πολλές επιχειρήσεις δεν τιμωρούν τους παραβάτες με αυστηρές ποινές αλλά με ποινές προφορικής επίπληξης.

- Έλλειψη ηθικής καθοδήγησης και ηγεσίας

Αρκετά στελέχη επιχειρήσεων που διέπραξαν απάτη είτε δεν γνώριζαν πως αυτό που έκαναν ήταν λάθος είτε πίστευαν λανθασμένα ότι ενεργούσαν προς όφελος της επιχείρησης. Αυτή η άγνοια προκαλείται, κυρίως, από φτωχή ηθική καθοδήγηση και ενημέρωση. Μερικές φορές, η ανώτατη διοίκηση είναι απρόθυμη να παράσχει καθοδήγηση για το πως πρέπει να λαμβάνονται οι δύσκολες αποφάσεις. Η έλλειψη κατανόησης των επιχειρηματικών κανόνων και πολιτικών αποτελεί από μόνη της σημαντικό κίνδυνο κατάρτισης παραπλανητικών οικονομικών καταστάσεων, γιατί πολλοί λογιστικοί κανόνες είναι πολύπλοκοι, χρησιμοποιούν τεχνική γλώσσα και δεν μπορούν να απλοποιηθούν. Συνεπώς, είναι ανάγκη τα καθ' ύλην αρμόδια άτομα να αναλάβουν την ευθύνη της σωστής ενημέρωσης και καθοδήγησης των εμπλεκόμενων στο λογιστικό κύκλωμα. Πέρα από την παροχή ηθικής καθοδήγησης με την μορφή ξεκάθαρων γραπτών κανονισμών, η ανώτερη διοίκηση πρέπει να ενεργεί και ως πρότυπο ηθικής συμπεριφοράς.

Τα άτομα δεν διαπράττουν απάτη, εκτός αν μπορούν να τη δικαιολογήσουν σύμφωνα με τον προσωπικό τους κώδικα ηθικής⁴³, δηλαδή να την εκλογικεύσουν. Για τους

⁴³ Hollinger και Clark (1983)

περισσότερους υπαλλήλους, η προσωπική ακεραιότητα μπορεί να είναι ο βασικός περιοριστικός παράγοντας που τους αποτρέπει από την ιδιοποίηση / υπεξαίρεση των περιουσιακών στοιχείων της εταιρείας. Μερικοί ερευνητές θεωρούν ότι ένας ισχυρός ηθικός κώδικας επιχειρησιακής πρακτικής μπορεί να αποτρέψει τα άτομα από τη χρήση εκλογικεύσεων που να δικαιολογούν την παράνομη συμπεριφορά τους. Ορισμένες συμπεριφορές ή εκλογικεύσεις υπαλλήλων που συνδέονται συχνά με πράξεις απάτης είναι: αίσθηση ότι κάποιος κακοπληρώνεται, πεποίθηση ότι κάποιος δουλεύει υπερβολικά, αίσθηση ότι και όλοι οι άλλοι κάνουν το ίδιο, πεποίθηση ότι η ανώτερη ιεραρχική θέση που κατέχει κάποιος έχει τα πλεονεκτήματά της, χαμηλός αυτοσεβασμός ή ηθική, επιθυμία για εκδίκηση, άποψη ότι πρόκειται μόνο για ένα δάνειο το οποίο θα ξεπληρωθεί, πεποίθηση ότι κανείς δεν θα πάθει κακό, αίσθηση ότι είναι για καλό σκοπό και υπόθεση ότι είναι μόνο μια προσωρινή πράξη, έως ότου βελτιωθούν οι συνθήκες.

Το «Τρίγωνο της απάτης» αυτό έχει αποτελέσει τόσο για το ελεγκτικό επάγγελμα και τους Ορκωτούς Λογιστές, όσο και για τους Εγκληματολόγους Λογιστές ένα αποτελεσματικό εργαλείο ανίχνευσης και διαχείρισης περιπτώσεων απάτης και έναν αποτελεσματικό τρόπο προκειμένου να καταστεί κατανοητός ο λόγος ή οι λόγοι και οι αιτίες που οδήγησαν το πρόσωπο ή τα πρόσωπα να πράξουν κάποιο είδος απάτης. Το τρίπτυχο αυτό έχει επίσημα υιοθετηθεί από το ελεγκτικό επάγγελμα ως μέρος του Ελεγκτικού Προτύπου 999 (S.A.S 999)⁴⁴.

7.6 Κίνητρα Για Απάτη

Το βασικό χαρακτηριστικό το οποίο περιγράφει την απάτη είναι η εκούσια εκδήλωση της πράξης. Εφόσον το άτομο που πράττει την απάτη ενεργεί εν γνώσει του και με τη βούλησή του, τότε υφίστανται οι προϋποθέσεις ώστε η πράξη αυτή να αποτελεί απάτη και όχι κάποιο ακούσιο λάθος με αντίκτυπο την παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων της οντότητας.

⁴⁴ Wolfe & Hermanson , 2004

Τα κίνητρα που έχουν οι άνθρωποι για τη διάπραξη μίας απάτης συχνά αναφέρονται για εκπληρωθεί μία ανάγκη ή ένας συνδυασμός αναγκών. Με την πάροδο του χρόνου αυτά τα κίνητρα αναπτύσσονται με στόχο την ανέλιξη στην ιεραρχία των αναγκών. Ως αποτέλεσμα, μερικές φορές οι άνθρωποι ενδέχεται να γίνουν άπληστοι και να προσπαθήσουν να πετύχουν μία τέτοια ανέλιξη με αθέμιτους τρόπους.

Όταν ο ανταγωνισμός είναι ιδιαίτερα έντονος, η διάπραξη απάτης φαίνεται να βρίσκει ευκολότερη δικαιολογία. Η απάτη χρησιμοποιείται ως ένα όπλο στον αγώνα της επιβίωσης των επιχειρήσεων. Στο σύγχρονο ανταγωνιστικό περιβάλλον οι εταιρίες πιέζονται έντονα να ανταποκριθούν στις προσδοκίες των επενδυτών, των κεφαλαιαγορών και των χρηματοοικονομικών αναλυτών σχετικά με τους ρυθμούς αύξησης των εσόδων και των κερδών τους. Αποτυχία επίτευξης των παραπάνω προσδοκιών μπορεί να οδηγήσει σε σημαντική πτώση της τιμής της μετοχής της εταιρείας. Κατά συνέπεια, όσες επιχειρήσεις δεν μπορούν να ικανοποιήσουν αυτές τις προσδοκίες με νόμιμες επιχειρησιακές διαδικασίες, επιδιώκουν την ικανοποίηση με ανειλικρινείς και απατηλές οικονομικές καταστάσεις.

Επιχειρήσεις με υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης, στα πλαίσια των προσπαθειών τους να διατηρήσουν μια σταθερή αυξητική τάση των λογιστικών τους μεγεθών, αντιμετωπίζουν μεγαλύτερη πίεση διατήρησης των ρυθμών με συνέπεια να υιοθετούν πρακτικές που οδηγούν σε παραποίηση των οικονομικών τους καταστάσεων. Εμπειρικές έρευνες διαπίστωσαν ότι οι εξωτερικοί ελεγκτές είναι πιθανόν να παρακάμψουν τις αρχές και τους κανόνες του λογιστικού ελέγχου, όταν πρόκειται για μεγάλους πελάτες. Οι ελεγκτές είναι πιθανόν να συναινέσουν στις προσπάθειες των μεγαλύτερων πελατών για υιοθέτηση πρακτικών δημιουργικής λογιστικής, με τις οποίες, πολλές φορές, παραποιείται η πραγματική εικόνα των οικονομικών καταστάσεων.

Ένα από τα βασικότερα γεγονότα τα οποία αυξάνουν τον κίνδυνο οι οικονομικές καταστάσεις να εμπεριέχουν απάτη είναι η μη ύπαρξη αποτελεσματικού συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Ο εσωτερικός έλεγχος πρέπει να αποτελεί θεμέλιο λίθο για την ομαλή λειτουργία μίας οικονομικής οντότητας. Επιπρόσθετα όταν η διοίκηση της εταιρείας ασκείται από ένα άτομο ο κίνδυνος απάτης είναι αρκετά αυξημένος. Άλλα γεγονότα τα οποία υποδεικνύουν απάτη είναι η απρόθυμη παροχή πληροφοριών από τη διοίκηση της

επιχείρησης ή η αδικαιολόγητη καθυστέρηση παροχής αυτών των πληροφοριών που αφορούν ελεγκτικές διαδικασίες για τον εντοπισμό απάτης, οι οριοθέτηση από τη διοίκηση μη ρεαλιστικών ημερομηνιών για την ολοκλήρωση του ελέγχου, το ανεπαρκές και ακατάλληλο προσωπικό το οποίο δεν κατέχει τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες, η υπέρμετρη εμπιστοσύνη σε υπαλλήλους που κατέχουν στρατηγικές θέσεις όπως για παράδειγμα ο ταμίας, οι συχνές αλλαγές στελεχών, νομικών συμβούλων και ελεγκτών, οι ασυνήθεις και υπέρογκες συναλλαγές στο τέλος της διαχειριστικής περιόδου οι οποίες έχουν άμεση επίδραση στα κέρδη της εταιρείας, οι ασυνήθεις συναλλαγές με συγγενείς και θυγατρικές εταιρείες, οι ασυνήθεις συναλλαγές με εταιρείες που βρίσκονται σε φορολογικούς παραδείσους, οι ασυνήθεις μεταβολές των επιμέρους κονδυλίων των οικονομικών καταστάσεων, η αδικαιολόγητη πτώση βασικών χρηματοοικονομικών δεικτών, η ασυμφωνία λογαριασμών, η έλλειψη παραστατικών που αφορούν εγγραφές αγορών και πωλήσεων, οι υπέρογκες προμήθειες πωλήσεων σε σχέση με τις υπάρχουσες στην αγορά, οι πληρωμές για υπηρεσίες που δεν σχετίζονται με τη δραστηριότητα της εταιρείας, η ύπαρξη μεγάλων ακίνητων υπολοίπων απαιτήσεων, τα μεγάλα ποσά προκαταβολών για αγορές εμπορευμάτων, οι δοσοληπτικοί λογαριασμών με μέλη της διοίκησης αλλά και με μετόχους, ο μεγάλος αριθμός πιστωτικών εγγραφών σε λογαριασμούς απαιτήσεων και όταν ο τρόπος ζωής των υπαλλήλων της εταιρείας δεν συνάδει με τις αμοιβές τους.

7.7 Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων

Η «Παραποίηση των Οικονομικών Καταστάσεων», η οποία συνίσταται στην απόπειρα των διοικήσεων των επιχειρήσεων να παραπλανήσουν τους χρήστες των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, αποτελεί έναν από τους μεγαλύτερους κινδύνους του σύγχρονου χρηματοπιστωτικού συστήματος. Οι πτυχές του φαινομένου αυτού είναι πολλές και οι συνέπειες που μπορεί να προκαλέσει εκτείνονται σε οικονομικό, κοινωνικό, ηθικό, πολιτικό και νομικό επίπεδο.

Τα μεγάλα εταιρικά σκάνδαλα τα οποία αποκαλύφθηκαν σε Η.Π.Α. και Ευρώπη, κόστισαν σε επενδυτές, πιστωτές και εργαζομένους αρκετά δισεκατομμύρια κατά τη

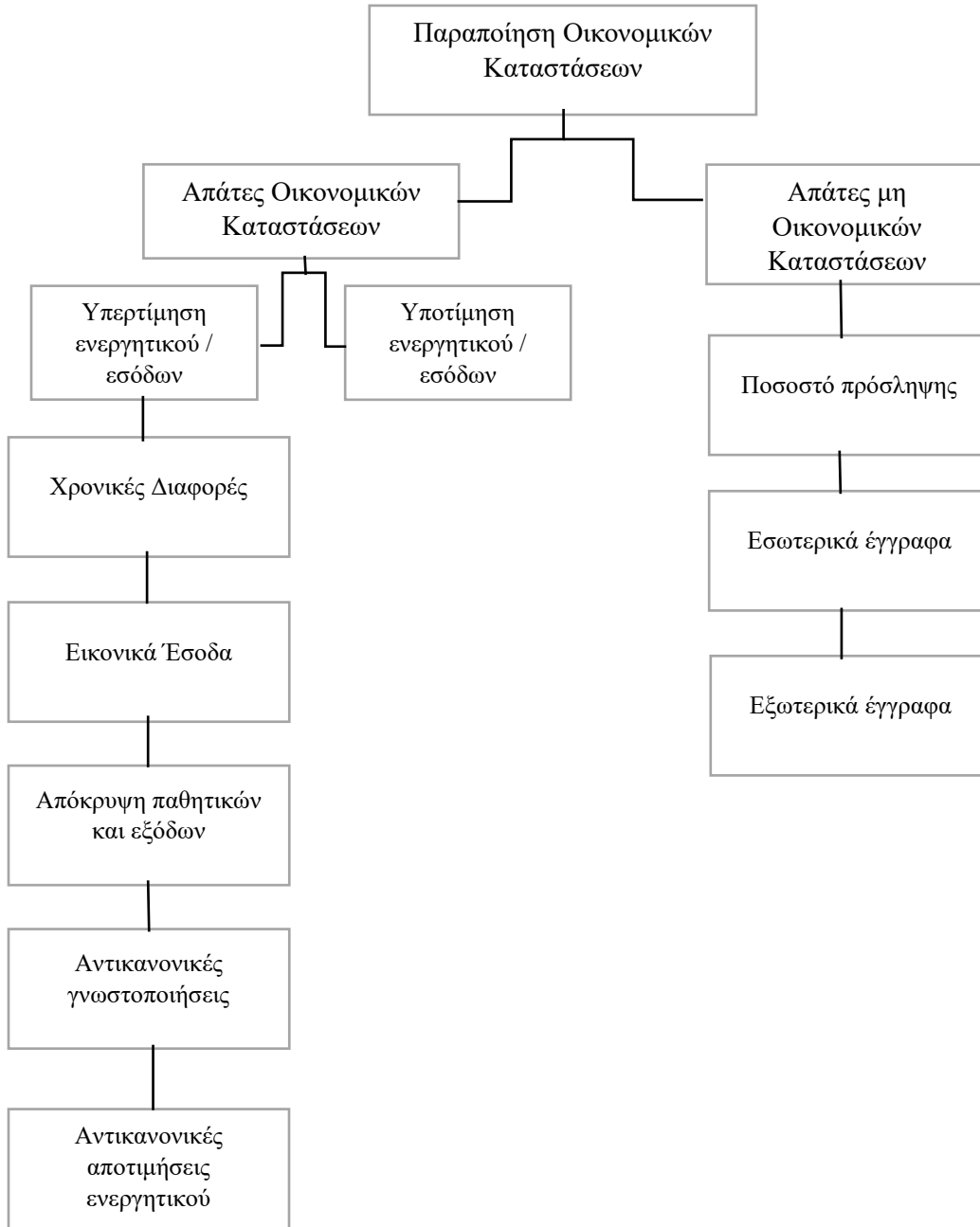
διάρκεια των τελευταίων ετών και για το λόγο αυτό απασχόλησαν ιδιαίτερα το επενδυτικό κοινό, τις ρυθμιστικές αρχές, τους χρηματοοικονομικούς αναλυτές και γενικά τους χρήστες των επιχειρηματικών οικονομικών καταστάσεων ώστε να αναζητήσουν τις αιτίες του φαινομένου της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων από τις διοικήσεις των οικονομικών μονάδων. Τα σκάνδαλα κατέδειξαν το μέγεθος του κινδύνου αυτού, καθώς και την ανάγκη να ληφθούν μέτρα για την προστασία όλων των συμμετεχόντων της αγοράς.

Στο οικονομικό περιβάλλον που δραστηριοποιούνται σήμερα οι οικονομικές μονάδες, παρατηρούνται όλο και συχνότερα περιπτώσεις λογιστικής απάτης μέσω της παραποίησης των οικονομικών τους καταστάσεων. Το θέμα αυτό είναι πολύ σοβαρό γιατί εμπλέκονται όχι μόνο τα στελέχη της εταιρείας που παραποιούν τα οικονομικά στοιχεία της, αλλά και εταιρίες ορκωτών ελεγκτών καθώς και χρηματοπιστωτικοί οίκοι.

Η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων αναφέρεται στο «σκόπιμο χειρισμό» των στοιχείων τους, όπως υπερτίμηση στοιχείων ενεργητικού, πωλήσεων και κερδών, ή υποτίμηση των υποχρεώσεων, εξόδων ή ζημιών, με σκοπό να δημιουργηθεί η επιθυμητή εικόνα για την κατάσταση της επιχείρησης. Οι χειρισμοί αυτοί έχουν ως αποτέλεσμα τη σημαντική αλλοίωση της ορθής εικόνας των οικονομικών καταστάσεων.

Το «μαγείρεμα των βιβλίων» γίνεται για έναν ή περισσότερους από τους εξής λόγους: (α) για να κερδίσει η επιχείρηση χρόνο, ώστε να βελτιώσει την οικονομική της κατάσταση, (β) για να εμφανίσει αυξημένα κέρδη ανά μετοχή ή αυξημένα κέρδη για τους μετόχους, πράγμα που επιτρέπει τη διανομή μεγαλύτερων μερισμάτων, (γ) για να αποκρύψει την ανικανότητά της να καλύψει την ταμειακή ροή, (δ) για να εξαλείψει τις αρνητικές εντυπώσεις της αγοράς, (ε) για να εξασφαλίσει χρηματοδότηση ή να επιτύχει πιο ευνοϊκούς όρους στην υπάρχουσα χρηματοδότηση, (στ) για να ικανοποιήσει τους στόχους της εταιρείας και (ζ) για να εξασφαλίσει μπόνους που συνδέονται με την απόδοση⁴⁵ (ACFE, 2008: 1.303)

⁴⁵ Κραμβία - Καπαρδή Μ., Τσολάκης Χ. (2011), σελ. 236



ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7.2. Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων

7.8 Ελεγκτικά Πρότυπα που συνδέονται με τις ενδείξεις παραποίησης

Τα ελεγκτικά πρότυπα αποτελούν κατευθυντήριες γραμμές για τον ελεγκτή, είτε είναι εσωτερικός, είτε εξωτερικός, προκειμένου να φέρει εις πέρας τη διενέργεια του ελέγχου του. Στόχος των ελεγκτικών προτύπων είναι να αποκτήσει ο ελεγκτής εύλογη διασφάλιση

ως προς την ύπαρξη ή μη λαθών, παραλείψεων ή και παρατυπιών. Ως εκ τούτου υφίσταται πληθώρα ελεγκτικών προτύπων για κάθε στάδιο ελέγχου. Ως προς τις ενδείξεις και τους παράγοντες κινδύνου, που σχετίζονται με τις οικονομικές καταστάσεις έχουν διαμορφωθεί Αμερικάνικα Ελεγκτικά Πρότυπα, καθώς και Διεθνή. Πρόκειται για το ΔΠΕ 240 και για τα SAS (Statements on Auditing Standards) No.47, No.82, No.99, που είναι ψηφισμένα από την AICPA (American Institute of Certified Public Accountants).

Το Διεθνές Πρότυπο Ελέγχου 240 μέσω του βασικού του σκοπού, που αφορά στην ευθύνη του εξωτερικού ελεγκτή σχετικά με την απάτη στον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων, παρέχει σειρά παραδειγμάτων που ενδέχεται να υποδηλώνουν την πιθανότητα να εμπεριέχεται ουσιώδες σφάλμα λόγω απάτης στις οικονομικές καταστάσεις. Τέτοια γεγονότα⁴⁶ είναι:

- οι διαφορές που εντοπίζονται στα λογιστικά αρχεία, όταν οι καταχωρήσεις είναι ελλιπείς, όταν διενεργούνται προσαρμογές της τελευταία στιγμής, που επηρεάζουν τα οικονομικά αποτελέσματα, όταν τα τεκμήρια πρόσβασης των εργαζομένων είναι ασυμβίβαστα με αυτά που είναι αναγκαία για την εκτέλεση των καθηκόντων τους
- τα αντικρουόμενα ή ελλείποντα τεκμήρια, όπως είναι η παντελής έλλειψη εγγράφων, η εμφανής τροποποίηση των εγγράφων, οι ασαφείς αντιδράσεις της διοίκησης ή των εργαζομένων από διερευνητικά ερωτήματα του ελεγκτή, τα σημαντικά ελλείμματα σε αποθέματα ή περιουσιακά στοιχεία και η μη διάθεση ή η έλλειψη των ηλεκτρονικών τεκμηρίων, που βαίνει αντιτιθέμενη με την πολιτική διατήρησης αρχείων της οικονομικής μονάδας
- οι προβληματικές ή ασυνήθεις σχέσεις μεταξύ του ελεγκτή και της διοίκησης, όπως είναι η άρνηση πρόσβασης σε λογιστικά αρχεία, εγκαταστάσεις και η άρνηση επικοινωνίας με ορισμένους εργαζόμενους ή προμηθευτές από τους οποίους θα μπορούσαν να αναζητηθούν ελεγκτικά τεκμήρια, οι ασυνήθεις καθυστερήσεις από την πλευρά της οικονομικής μονάδας στην παροχή ζητούμενων πληροφοριών, όπως και η απροθυμία διευκόλυνσης του έργου του ελεγκτή ως προς την πρόσβαση σε βασικά ηλεκτρονικά αρχεία για έλεγχο μέσω τεχνικών ελέγχων.

⁴⁶ Λουμιώτης, Ι., Β., Τζίφας Ν., Β. (2012), Βασικές Οδηγίες Εφαρμογής Διεθνών Προτύπων Ελέγχου (ΔΠΕ), Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών, Αθήνα, σελ. 76-78

Το SAS No. 47⁴⁷ με τίτλο «*Audit Risk and Materiality in Conducting an Audit*» αποτελεί ένα εγχειρίδιο για τον εξωτερικό ελεγκτή προκειμένου να μετριάσει τους ελεγκτικούς κινδύνους και να αποφύγει να οδηγηθεί σε λανθασμένη κρίση.

Το SAS No. 82⁴⁸ με τίτλο «*Consideration of Fraud in a Financial Statement Audit*» παρέχει στους ελεγκτές τα απαραίτητα τεκμήρια προκειμένου να αντιληφθούν εάν πρόκειται για λάθος ή περίπτωση απάτης, όταν οι υπό εξέταση οικονομικές καταστάσεις είναι εσφαλμένα διατυπωμένες. Η παράγραφος 16 και 17 του προτύπου αναφέρει και κατηγοριοποιεί τους παράγοντες κινδύνου, οι οποίοι ανακύπτουν λόγω των ανακρίβειών, που εμπεριέχονται σε χρηματοοικονομικές καταστάσεις διατυπωμένες με δόλο και αποτελούν ένδειξη για υφιστάμενη ή μελλοντική παραποίηση. Ειδικότερα, οι κατηγορίες αφορούν, α) στα χαρακτηριστικά της διοίκησης και την επιρροή που ασκούν στο ελεγκτικό περιβάλλον, διότι ενδεχόμενη ύπαρξη στενών σχέσεων μεταξύ διοικήσεως και ελεγκτών σηματοδοτεί την ύπαρξη ελεγκτικού κινδύνου, β) στις συνθήκες του κλάδου εξαιτίας του περιβάλλοντος στο οποίο εντάσσεται η επιχείρηση, όπως είναι οι συνθήκες αυξημένης ανταγωνιστικότητας ή οι αλλαγές στη φορολογική νομοθεσία, και γ) στα λειτουργικά χαρακτηριστικά και την οικονομική σταθερότητα, την οποία απολαμβάνει η επιχείρηση. Τα χαρακτηριστικά αυτά σχετίζονται με την κερδοφορία της επιχείρησης, την πολυπλοκότητα των συναλλαγών με τις άλλες επιχειρήσεις, την προσπάθεια της επιχείρησης να διατηρήσει τη χρηματοοικονομική της θέση, την προσπάθεια κάλυψης ζημιών καθώς και την προσπάθεια αποφυγής πτώχευσης ή και επιθετικής εξαγοράς.

Το SAS No. 99⁴⁸ έρχεται να αναθεωρήσει το ελεγκτικό πρότυπο No. 82 καθώς χαρακτηρίζεται με την ίδια ονομασία και ουσιαστικά το αντικαθιστά. Πραγματεύεται τους κινδύνους και τις ενδείξεις, που οδηγούν σε ενδεχόμενη παραποίηση και χρήζουν περαιτέρω εξέτασης από τον ελεγκτή προκειμένου να εξακριβωθεί η νομιμότητα των λογαριασμών στους οποίους αφορούν. Στο συγκεκριμένο πρότυπο οι ενδείξεις κινδύνου ταξινομούνται σύμφωνα με τις προϋποθέσεις που υφίστανται, όταν διαπράττεται απάτη. Αυτές είναι: α) η ύπαρξη κινήτρων ή πιέσεων προς την κατεύθυνση της απάτης, β) η ύπαρξη ευκαιρίας για την πραγματοποίηση απάτης και τέλος γ) στάση/ ορθολογική εξήγηση προκειμένου να δικαιολογηθεί η δόλια πράξη.

⁴⁷ Statement on Auditing Standards No. 47

⁴⁸ Statement on Auditing Standards No. 82

Όλες οι παράμετροι και τα στοιχεία, τα οποία δύνανται να θεωρηθούν ενδείξεις παραποίησης πρέπει να εξετάζονται ενδελεχώς από μέρος του ελεγκτή προκειμένου να γίνουν οι απαραίτητες παρατηρήσεις στη διοίκηση της εταιρείας και να επιτευχθεί συμμόρφωση με τους λογιστικούς κανόνες, τα λογιστικά πρότυπα και του νόμους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8: ΕΤΑΙΡΙΚΑ ΣΚΑΝΔΑΛΑ

8.1 Enron Corporation

Η εταιρεία Enron ήταν μια από τις κορυφαίες εταιρίες ηλεκτρικού εμπορίου σε ολόκληρο τον κόσμο. Κατασκεύαζε σταθμούς ηλεκτρικής παραγωγής ενώ εκμεταλλευόταν τις γραμμές φυσικού αερίου και προχωρούσε σε πολλές επιχειρησιακές καινοτομίες. Η εταιρεία σημείωνε ανοδική πορεία και την δεκαετία του '90 είδε την μετοχή της να εκτινάσσεται στα 90.00\$ δολάρια ανά μετοχή.

Όμως στα τέλη της δεκαετίας η Sherron Watkins αντιπρόεδρος της εταιρείας και πρώην λογίστρια της ελεγκτικής εταιρείας Arthur Andersen Company, γράφει μια επιστολή στον τότε επικεφαλής και ανώτατο διοικητικό στέλεχος της εταιρείας, τον Ken Lay, εκφράζοντας τους φόβους της για τους λογιστικούς χειρισμούς της Enron και τις συνέπειες τους. Επιπλέον τόνισε ότι η εταιρεία αντιμετώπιζε σοβαρά προβλήματα με διάφορες συνεργασίες που έχει κάνει, όσον αφορά το λογιστικό τμήμα αυτών, το ρολό του επικεφαλής των οικονομικών και διοικητικών υπηρεσιών σ' αυτές, καθώς και το πιθανό αρνητικό αντίκτυπο που θα είχαν αν αποκαλύπτονταν πληροφορίες για αυτές στις επενδυτικές αγορές. Η πτώση, της άλλοτε παγκοσμίως μεγάλης εταιρείας, Enron πλησίαζε με γοργούς ρυθμούς.

Την ίδια εποχή πουλήθηκαν μετοχές της εταιρείας αξίας \$41 εκατομμυρίων. Μέλη της εταιρείας πούλησαν \$71 εκατομμύρια σε μετοχές. Στους εργαζόμενους απαγορεύθηκε η πώληση μετοχών από συνταξιοδοτικούς λογαριασμούς, εκτός αν έβγαιναν στη σύνταξη ή αν σταματούσαν να δουλεύουν.

Ο λόγος που οδήγησε τα στελέχη της εταιρείας να κάνουν ενέργειες που οδήγησαν την εταιρεία στην πτώχευση ήταν η επιθυμία τους για επίτευξη κέρδους και επιθυμητών τιμών μετοχής του επενδυτικού κοινού. Ήθελαν να εκπληρώσουν τους στόχους της εταιρείας, δηλαδή να μεγιστοποιήσουν την αξία της επιχείρησης όσον αφορά τους μετόχους.

Το 1990 οι επενδυτές, αναμένοντας ετήσιες αποδόσεις της τάξεως του 25-30% αντάμειβαν τις εταιρίες με γρήγορο κέρδος με υψηλές τιμές μετοχών, αλλά και «τιμωρούσαν» εκείνες τις μετοχές που αποτύγχαναν να ανταποκριθούν στις προσδοκίες της WallStreet. Με αυτόν τον τρόπο τα στελέχη είχαν την επιθυμία να κάνουν αναφορές για υψηλές τιμές εισροών, έτσι ώστε να παραμένουν οι τιμές των μετοχών υψηλές και να διατηρούν οι ίδιοι τη θέση τους στην εταιρεία. Κατά την διάρκεια του 2001 η Enron κατέρρευσε, ενώ η επενδυτές της οδηγήθηκαν σε μεγάλη κρίση.

Οι εξαιρετικές επιδόσεις και τα κέρδη που εμφάνιζαν κατά τα έτη 1990 έως 2000 ήταν ένα ψέμα, αποτελέσματα της δημιουργικής λογιστικής με την βοήθεια της διοίκησης της εταιρείας.

Η Enron είχε ιδρύσει αντί για θυγατρικής εταιρείας, εταιρίες με ειδικό αντικείμενο εργασίας, ειδικού σκοπού, τις λεγόμενες SPE (SpecialPurposeEntity), με αντικείμενο να καλύψουν κάποιες δραστηριότητες της μητρικής με την όποια δεν έχουν νομική σχέση.

Συμφώνα με το νομικό και λογιστικό πλαίσιο των ΗΠΑ ότι εταιρίες ειδικού σκοπού δεν ενοποιούνται εφόσον σε αυτή συμμετέχει ανεξάρτητο μέλος με ποσοστό 3%. Έτσι τα προνομία των SPE χρησιμοποιήθηκαν από την Enron για συγκάλυψη των χρηματοοικονομικών ζημιών της. Κατ' αυτόν τον τρόπο οι SPE, που υποτίθεται ότι χρηματοδοτούσαν την απόκτηση ενός στοιχείου του ενεργητικού, στην πραγματικότητα απέκρυβαν οφειλές και οι στον ισολογισμό δεν εμφανιζόντουσαν. Ως αποτέλεσμα η Enron να δημιουργεί πλασματικά κέρδη από τις υποτιθέμενες συναλλαγές μέσω των οικονομικών περιοδικών καταστάσεων, και έτσι ο επενδυτής ήταν ήσυχος.

Επίσης η Enron προχώρησε και σε άλλες λογιστικές άπατες διογκώνοντας τα κέρδη στα μακροχρόνια συμβόλαια. Έτσι οι πωλητές της ήταν υποχρεωμένοι να κάνουν προβλέψεις υψηλών κερδών για να ηρεμούν τους επενδυτές με την αίσθηση του υψηλού μελλοντικού κέρδους. Παράλληλα όμως κάποιες από τις SPE υπέστησαν ζημιές και έπρεπε να αναπληρωθούν άμεσα, δημιουργήθηκε έτσι μια μαύρη τρύπα ζημιών.

Όμως τα συνεχόμενα αυξημένα αποτελέσματα κερδών με την ξαφνική δημιουργεί αρνητικού αποτελέσματος, καθώς και η αποφυγή της δημοσίευσης των τελικών αποτελεσμάτων, σε συνδυασμό με τις αναπάντητες ερωτήσεις τόσο του κογκρέσου όσο

και της ίδιας της εκχωρεί ελεγκτικής αρχής οδήγησαν στην πτώση της Enron. Η επιτροπή κεφαλαιαγοράς ανέλαβε την υπόθεση και υστέρα από ερεύνα αποκαλύφθηκε ότι μεγάλο ποσοστό συμμετοχής στις λογιστικές άπατες είχε και ο μεγάλος ελεγκτικός οίκος ArthurAndersencompany, οπού με τα στραβά ματιά και τον σχεδόν ανύπαρκτο έλεγχο δημιούργησαν την δυνατότητα πράξης λογιστικών απατών από την εταιρεία Enron.

Η Enron βρέθηκε στο χείλος της χρεοκοπίας το Νοέμβριο του 2001. Η Enron κήρυξε πτώχευση στις 2 Δεκεμβρίου του 2001. Καθώς το σκάνδαλο αποκαλυπτόταν, οι μετοχές της Enron σημείωσαν κατακόρυφη πτώση από τα \$90.00 ανά μετοχή σε λιγότερο από 50¢ ανά μετοχή. Αυτή η απρόσμενη εξέλιξη είχε μεγάλο αντίκτυπο στην αγορά.

Επιπροσθέτως, το σκάνδαλο προκάλεσε τη διάλυση της ArthureAndersen, η οποία αποτελούσε μέχρι εκείνη την περίοδο μία εκ των πέντε κορυφαίων ελεγκτικών εταιριών. «Η Enron χρειάστηκε 16 χρόνια να πάει από τα 10 στα 65 δισεκατομμύρια ενεργητικό. Μέσα σε 24 μέρες χρεοκόπησε».

8.2 Madoff Investment Securities

Η Madoff Investment Securities ειδικευόταν στις διαπραγματεύσεις των μετοχών NASQAD, των προνομιούχων μετοχών και άλλων χρηματιστηριακών προϊόντων διαχείρισης κινδύνων, μέσα από 336 Hedge Funds παγκοσμίως. Ιδρυτής της ήταν ο Bernard Lawrence Madoff. Γέννημα – θρέμμα της «Μέκκας» των χρηματαγορών, της Νέας Υόρκης, ο εβραϊκής καταγωγής Bernard Madoff έδειξε από νωρίς τη κλίση του προς το χρήμα. Γεννήθηκε το 1938 στο Queens της Νέας Υόρκης και αποφοίτησε το 1960 από τη νομική σχολή. Μετά την αποφοίτηση του αποφάσισε να ιδρύσει την Bernard L. Madoff Investment Securities, η οποία ήταν εταιρεία market making. Το αρχικό κεφάλαιο της εταιρείας ήταν μόλις 5.000 δολάρια. Η εξέλιξη που παρουσίαζε η εταιρεία ήταν ραγδαία και αυτό οφειλόταν κυρίως στο επιχειρηματικό δαιμόνιο του ιδρυτή της σε συνδυασμό με

την εξέλιξη της τεχνολογίας. Ως ειδικός διαπραγματευτής τιμών, η εταιρεία έγινε μία από τις πέντε εταιρίες που συνέβαλαν στην ανάπτυξη και στην εξέλιξη του NASQAD⁴⁹.

Η εταιρεία αποτελούσε κολοσσό για 40 και πλέον χρόνια. Μεγάλες εταιρίες από όλο το κόσμο αλλά και ιδιώτες με σημαντική περιουσία εμπιστεύονταν στην εταιρεία τεράστια χρηματικά ποσά για χρηματικές επενδύσεις που θα τους απέφεραν αποδόσεις, τη σταθερότητα των οποίων εγγυόταν το βάρος της Madoff Investment Securities.

Η βασική λειτουργία της εταιρείας επέτρεπε σε τρία fund of funds να δημιουργούν hedge funds, τα οποία με τη σειρά τους χρηματοδοτούσαν την εταιρεία Madoff. Χωρίς να ξέρουν τον διαχειριστή τους, τα feeder funds αποτελούσαν τους τροφοδότες του σε χρηματικά διαθέσιμα, λαμβάνοντας τις υψηλότερες προμήθειες στην αγορά. Η κύρια τροφοδότρια εταιρεία της Madoff ήταν η Fairfield Graph Wick Sentry Group (F.G.G.), η οποία τροφοδοτούσε τον Madoff με χαρτοφυλάκιο ύψους άνω των 3 δισεκατομμυρίων δολαρίων και διαφήμιζε τον διαχειριστή των κεφαλαίων της. Επιπλέον η F.G.G. συνέδεε το όνομα Madoff με τη διαφάνεια, την προστασία των χρημάτων και τον έλεγχο, ενώ υποσχόταν υψηλά και εξασφαλισμένα κέρδη. Εκτός των άλλων hedge funds, διατηρούσε κυρίαρχη θέση με την Access International Advisers με κεφάλαια που ανέρχονταν σε 1.5 δις δολάρια, καθώς επίσης και με την Capital Management, την Broyhill All Weather, την Kingate Fund, ενώ συνεργαζόταν και με τράπεζες υψηλού κύρους που κερδοσκοπούσαν λαμβάνοντας υψηλό ρίσκο.

Ο Madoff δεν δεχόταν ποτέ έλεγχο και απέρριπτε διαχειρίσεις κεφαλαίων όταν οι επενδυτές επέμεναν στην πραγματοποίηση ελέγχου. Ο Madoff χρησιμοποιούσε μία συγκεκριμένη στρατηγική, την “split-strike conversion”. Σύμφωνα με τη στρατηγική αυτή επένδυε κεφάλαια σε κρατικά χρεόγραφα μέχρι να διαμορφωθούν οι κατάλληλες συνθήκες στην αγορά, με στόχο την καθολική τους επένδυση. Στη συνέχεια, δημιουργούσε ποικίλα χαρτοφυλάκια για να αποφύγει τον αντίκτυπο στην αγορά. Ο αριθμός των μετοχών του κάθε χαρτοφυλακίου ήταν περίπου 30 με 35 και υψηλής κεφαλαιοποίησης για να είναι εύκολη η διαχείρισή τους. Η τακτική του στηριζόταν στο ότι την ίδια στιγμή που πουλούσε δικαιώματα εκτός της χρηματικής τους αξίας πάνω στο δείκτη, τα αγόραζε ξανά. Οι

⁴⁹ Beasley et al. (2012)

μετοχές του κάθε χαρτοφυλακίου συσχετίζονταν με τον δείκτη S&P 100 και ήταν προστατευμένες με δικαιώματα αγοράς και πώλησης. Με αυτό τον τρόπο υπήρχε βέβαια όριο όχι μόνο στο κέρδος, αλλά και στις ζημιές, προστατεύοντας κατά τα λεγόμενα του Madoff τους επενδυτές του⁵⁰. Μετά τη δεκαετία του '90, αναλυτές, εξέφραζαν υποψίες σχετικά με τις δραστηριότητες της εταιρείας δεδομένου ότι οι αποδόσεις των επενδύσεων που απέφερε στους πελάτες της χαρακτηρίζονταν από μία σταθερότητα που δεν ακολουθούσε τις φυσιολογικές πτώσεις και ανόδους της χρηματιστηριακής αγοράς.

Ο Harry Markopolos, πρώην στέλεχος της βιομηχανίας αξιών και ερευνητής οικονομικής απάτης, φέρεται ότι είχε ειδοποιήσει την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς των ΗΠΑ από το 1999 για τη δομή και τον τρόπο λειτουργίας της Madoff. Η εμπιστοσύνη όμως προς την εταιρεία και ακόμα περισσότερο προς το πρόσωπο του ιδρυτή και ιδιοκτήτη της, ήταν τόσο μεγάλη ώστε οι υποψίες δεν κατάφεραν να κλονίσουν τους επενδυτές και τις ρυθμιστικές αρχές ώστε να συνειδητοποιήσουν το μέγεθος της απάτης.

Η απάτη που διέπραξε ο Madoff στηριζόταν στο σχέδιο Ponzi. Ο όρος αυτός πήρε το όνομα του από τον Ιταλό Charles Ponzi και αναφέρεται σε οποιαδήποτε χρηματική απάτη η οποία στηρίζεται σε πυραμίδα επενδυτών. Η πυραμίδα επενδυτών αποτελεί ένα παράνομο επενδυτικό σχήμα που περιλαμβάνει την πληρωμή απόδοσης σε επενδυτές από τα χρήματα που πληρώνονται από μεταγενέστερους επενδυτές, αντί από τα καθαρά κέρδη που συγκεντρώνονται από επιχειρηματική δραστηριότητα. Συγκεκριμένα εικονικές επιχειρήσεις λειτουργούν ως φενάκη του εκάστοτε απατεώνα που διαχειρίζεται την απάτη χρησιμοποιώντας τα κεφάλαια νέων επενδυτών για να καλύψει τα κενά που αφήνει πίσω της η υπεξαίρεση χρημάτων από τους παλαιότερους επενδυτές. Στόχος της εκάστοτε εικονικής επιχείρησης είναι να πείσει μελλοντικούς επενδυτές να επενδύσουν σε κάποιο προϊόν το οποίο ενδεχομένως να μην είναι σαφές, με την υπόσχεση εγγυημένης απόδοσης. Βασικό κίνητρο αποτελούν τα υψηλά επενδυτικά επιτόκια. Κατ' επέκταση, η αποπληρωμή των επενδυτών δημιουργεί δικλείδες επενδυτικής ασφάλειας για υποψήφιους επενδυτές που συρρέουν να επενδύσουν. Η ανατροφοδότηση της πυραμίδας απαιτεί όλο και

⁵⁰ Ross (2009)

περισσότερους επενδυτές, γεγονός που αποδεικνύει μελλοντικά τη βραχυβιότητα της διαδικασίας αυτής και γενικά του όλου σχεδίου.

Το ξέσπασμα της διεθνούς οικονομικής κρίσης το 2008 λειτούργησε ως ντόμινο συγκλονίζοντας το χρηματοοικονομικό σύστημα. Η κρίση ώθησε ένα μεγάλο μέρος των επενδυτών να αποσύρει τα κεφάλαιά του από επισφαλείς τοποθετήσεις. Το ίδιο ίσχυε και για τους επενδυτές του Madoff, οι οποίοι άρχισαν να απαιτούν τα κεφάλαιά τους, γεγονός καταστροφικό για την πυραμίδα που είχε δημιουργήσει. Αν και τα αιτήματα των επενδυτών εξυπηρετούνταν με δυσκολία, ο Madoff συνέχιζε να συνάπτει συμφωνίες με νέους επενδυτές προκειμένου να μπορέσει να χρηματοδοτήσει τις πληρωμές του. Η αδυναμία του όμως, να καλύψει αίτημα 7 δις δολαρίων στους πελάτες του ήταν η αρχή της αποκάλυψης του σκανδάλου με αποτέλεσμα ο ίδιος να παραδοθεί στις οικονομικές αρχές στις 11 Δεκεμβρίου του 2008.

Οι πρώτες έρευνες αποκάλυψαν ότι η Madoff Investment Securities δεν ήταν τίποτα άλλο παρά μία καλοστημένη και πιο εκλεπτυσμένη εκδοχή ενός σχεδίου Ponzi, δηλαδή μία μορφή πυραμίδας. Η πυραμίδα του Madoff ήταν παραδόξως τόσο σταθερή, που μόνο η ύφεση της οικονομίας μπορούσε να την αποκαλύψει.

Αξιοσημείωτο είναι ότι ο Madoff αμέσως μετά τη σύλληψή του παραδέχτηκε χωρίς ενδοιασμούς το σχέδιο του και συνοψίστηκε στη φράση «ήταν όλα ένα μεγάλο ψέμα». Στα θύματα της απάτης συγκαταλέγονται μεγάλα hedge funds, αλλά και διασημότητες όπως ο σκηνοθέτης Steven Spielberg, αλλά και η πλουσιότερη τότε γυναίκα στον κόσμο, η Liliane Bettencourt, κληρονόμος του οίκου της L’Oreal. Θύματα όμως του Madoff ήταν και πολυάριθμες τράπεζες, με ποιο χαρακτηριστικό παράδειγμα εκείνο της HSBC με ζημία 1 δις δολάρια. Το μεγαλύτερο όμως θύμα της απάτης του Madoff ήταν η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς (SEC), διότι δεν μπόρεσε ποτέ να ανακαλύψει την αλήθεια.

Γεγονός είναι ότι τα θύματα του Madoff αφέθηκαν σε μία πλάνη κέρδους, που κανένας εποπτικός και ελεγκτικός μηχανισμός δεν μπόρεσε να πιστοποιήσει. Ο ίδιος ο Madoff μέσα από τη φυλακή κατηγορήσε τις τράπεζες οι οποίες έπρεπε να γνωρίζουν από απάτη. Χαρακτηριστικά είπε «banks had to know of fraud».

Οι οικονομικές καταστάσεις της Madoff Investment Securities ελέγχονταν από το 1990 από μία μικρή ελεγκτική εταιρεία, η οποία διατύπωνε γνώμες χωρίς επιφύλαξη. Η ελεγκτική εταιρεία λειτουργούσε σε ένα μικρό γραφείο, είχε μόνο έναν ελεγκτή, μέλος του Αμερικάνικου Ινστιτούτου Ορκωτών Λογιστών (AICPA) και έναν υπάλληλο. Η ετήσια αμοιβή της ελεγκτικής εταιρείας ανέρχονταν στα 200 χιλιάδες δολάρια. Ο ορκωτός ελεγκτής συνελήφθη αμέσως μετά τον Madoff και κατηγορήθηκε για απάτη, καθώς και για υποβοήθηση και συνεργεία σε απάτη. Οι εισαγγελείς όμως δεν κατηγόρησαν τον ελεγκτή για επίγνωση της απάτης του Madoff αλλά για διενέργεια «ελέγχων απάτης» στην εταιρεία, γεγονός που ενίσχυε την ψευδαίσθηση ότι ο Madoff είχε επενδύσει νόμιμα τα χρήματα των πελατών του.

Οι τέσσερις μεγαλύτερες ελεγκτικές εταιρίες «Big 4» δεν συνδέθηκαν άμεσα με το σκάνδαλο Madoff. Ωστόσο, αργότερα αντιμετώπισαν και αυτές αστικές αγωγές. Αυτές οι αγωγές ήταν απόρροια των ελέγχων που διενεργούσαν οι τέσσερις αυτές μεγάλες ελεγκτικές εταιρίες στα hedge funds και feeder funds που είχαν αναθέσει εκατομμύρια δολάρια στον Madoff⁵¹.

8.3 Lehman Brothers Holdings

Το 1844, ο Henry Lehman μετανάστευσε από το Rimpur της Γερμανίας στο Montgomery της Alabama όπου και ίδρυσε μία μικρή επιχείρηση με είδη παντοπωλείου. Το 1850 εισήλθαν στην επιχείρηση τα δύο του αδέρφια Emanuel και Mayer και η επιχείρηση μετονομάστηκε σε Lehman Brothers. Μέχρι το 1920 μέλη της επιχείρησης γίνονταν μόνο μέλη της οικογένειας Lehman. Το 1929 η Lehman πρωτοπορεί με νέα χρηματοοικονομικά προϊόντα, όπως τα private placements, όπου απεικονίζονται δάνεια μεταξύ blue-chip δανειοληπτών και ιδιωτών πιστωτών. Στις δεκαετίες 1960 και 1970 πολλοί πελάτες της εταιρίας επεκτείνονται στο εξωτερικό. Για να ανταποκριθεί στις ανάγκες τους, η Lehman ανοίγει γραφεία στο Παρίσι, το Λονδίνο και το Τόκιο. Τη δεκαετία του 1980 η Lehman δραστηριοποιήθηκε ως σύμβουλος για αρκετές μεγάλες Αμερικάνικες και μη επιχειρήσεις,

⁵¹ Sherwood (2010)

συμπεριλαμβανομένων της Chrysler/American Motors, η Bendix/Allied, η General Foods/Phillip Morris κ.α. Το 1984 η American Express εξαγοράζει τη Lehman Brothers και τη συγχωνεύει με τη Shearson. Το 1993 επανακτάται η αποκλειστική επωνυμία Lehman Brothers. Η Lehman Brothers ιδιαίτερα ταυτίστηκε από το 1990 και έπειτα με τις αγορές παραγώγων. Αν και η επενδυτική τράπεζα αποκόμιζε πολλά κέρδη λόγω παραγώγων, ήρθε αντιμέτωπη με πολλούς διαχειριστικούς κινδύνους οι οποίοι τελικά την οδήγησαν σε χρεοκοπία⁵².

Στις αρχές της δεκαετίας 2000, η Lehman Brothers εισήλθε στο δείκτη S&P 100 και η τιμή της μετοχής της άγγιξε για πρώτη φορά τα 100 δολάρια. Η εταιρία από το 2000 και έπειτα δραστηριοποιήθηκε ενεργά στην αγορά στεγαστικών δανείων RMBS (Residential Mortgage Backed Securities). Πρόκειται για ομολογίες που διασφαλίζονται με υποθήκες σε κατοικίες, δηλαδή τα εισοδήματα ή οι δόσεις των ενυπόθηκων ακινήτων χρησιμοποιούνται για την εξόφληση των ομολογιών. Το ύψος των RMBS το 2006 είχε ξεπεράσει στις Η.Π.Α. τα 200 τρις δολάρια και είχαν ως κάλυψη τα credit default swaps (συμβάσεις ανταλλαγής κινδύνου αθέτησης).

Η συνεχής αυξανόμενη ζήτηση για RMBS οδήγησε την εταιρία σε αλλαγή πολιτικής, αποφασίζοντας την παροχή δανείων και σε ιδιώτες χωρίς πιστοληπτική ικανότητα. Έως το 2005, λόγω της συνεχής αύξησης των τιμών των κατοικιών η εταιρία διόγκωνε τα κέρδη της και ο κίνδυνος αθέτησης στις υποθήκες κατοικιών δεν δημιουργούσε ανησυχίες. Μετά το 2006 όμως άρχισε η κάθοδος στις τιμές των κατοικιών ακόμα και σε επίπεδα του 50%, με συνέπεια τα RMBS να μην μπορούν να πωληθούν σε οποιαδήποτε τιμή. Την περίοδο εκείνη η εταιρία κατείχε ενυπόθηκους τίτλους ύψους 90 δις δολαρίων. Επίσης, η Lehman Brothers, χρησιμοποιούσε συμβατικό δείκτη μόχλευσης για τον υπολογισμό του οποίου διαιρούσε το σύνολο του ενεργητικού αντί για το σύνολο της καθαρής θέσης. Στο τέλος του 2007, ο δείκτης μόχλευσης της εταιρίας ήταν 30,7, δηλαδή για κάθε 30,70 δολάρια του ενεργητικού που κατείχε αντιστοιχούσε μόνο ένα δολάριο ιδίων κεφαλαίων. Την ίδια χρονιά η εταιρία κατέκτησε την κορυφή στη λίστα του Fortune για τις πιο επιτυχημένες χρηματιστηριακές εταιρίες και ανακοίνωσε για ακόμα μία χρονιά κέρδη ρεκόρ. Επιπλέον διαχειρίστηκε τη μεγαλύτερη συγχώνευση στην ιστορία του

⁵² Harvard Business school (2007)

χρηματοοικονομικού κλάδου, την εξαγορά της ABN AMRO από την κοινοπραξία των Royal Bank of Scotland, Santander και Fortis, αξίας 98 δις δολαρίων. Στην ετήσια έκθεση της ίδιας χρονιάς, προτάθηκε στην εταιρία από τους οικονομικούς της αναλυτές να αρχίσει να χρησιμοποιεί ένα καθαρό δείκτη μόχλευσης ο οποίος θεωρούνταν πιο αξιόπιστο μέτρο χρηματοοικονομικής μόχλευσης σε σχέση με τον συμβατικό που χρησιμοποιούσε επί χρόνια η εταιρία.

Το πρώτο τρίμηνο του 2008, η τιμή της μετοχής αυξήθηκε κατά 50% μέσα σε μία μέρα. Τα κέρδη της εκτοξεύτηκαν και ο διευθύνων σύμβουλος της κέρδισε 500 εκατομμύρια δολάρια ως bonus. Τα ιλιγγιώδη όμως κέρδη που εμφάνιζε η εταιρία, δεν προέρχονταν από τις επιχειρηματικές της δραστηριότητες αλλά ήταν απόρροια ενός λογιστικού τεχνάσματος που χρησιμοποιούσαν οι λογιστές της εταιρίας, γνωστό ως Repos 105. Επρόκειτο για λογιστικό τέχνασμα, που χρησιμοποιείται για την απόκρυψη χρεών δισεκατομμυρίων δολαρίων με την προσωρινή μεταφορά τους εκτός ισολογισμού στο τέλος κάθε τριμήνου. Με τον τρόπο αυτό οι λογιστές της κατάφεραν να μειώσουν τη μόχλευση στον ισολογισμό και να αποκρύψουν προσωρινά 50 δις δολάρια από προβληματικά περιουσιακά στοιχεία.

Η πρώτη φορά που εφαρμόστηκε αυτό το τέχνασμα ήταν στις οικονομικές καταστάσεις του 2001, με εντολή του τότε διευθύνων συμβούλου της Richard S. Fuld Jr. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα οι οικονομικές καταστάσεις από το 2001 έως και το 2008 να θεωρηθούν παραπλανητικές. Για τη νομιμοποίηση του Repos 105 χρησιμοποιήθηκε μία εξαίρεση του προτύπου SFAS 140. Λόγω της αδυναμίας της εταιρίας να βρει δικηγορικό γραφείο στις ΗΠΑ για να εκδώσει νομική γνωμοδότηση για την πώληση των Repos 105 η εταιρία κατέφυγε σε δικηγορική εταιρία στη Μ. Βρετανία. Οι συναλλαγές που γίνονταν στη Μ. Βρετανία συμπεριλαμβάνονταν στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις της Lehman Brothers στις ΗΠΑ.

Η Lehman Brothers στις 15 Σεπτεμβρίου ανακοίνωσε τη χρεοκοπία της, μετά το ναυάγιο για μία πιθανή εξαγορά της και την απροθυμία της Αμερικάνικης κυβέρνησης να δαπανήσει δημόσιο χρήμα για μία πιθανή συμφωνία. Η τιμή της μετοχής της κατρακύλησε στα \$ 0,21. Η εταιρία το 2008 είχε ενεργητικό 700 δις δολάρια και με τη πτώχευσή της συγκλόνισε την παγκόσμια οικονομία. Σύμφωνα με αναλυτές ο τότε Υπουργός

Οικονομικών των ΗΠΑ Henry Merritt Paulson, ο πρόεδρος της Αμερικανικής Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς (SEC) Charles Christopher Cox και ο τότε κεντρικός τραπεζίτης της Νέας Υόρκης Timothy Franz Geithner την άφησαν επίτηδες να χρεοκοπήσει⁵³.

Η Ernst & Young, μία εκ των «Big Four», παρείχε ελεγκτικές υπηρεσίες στην Lehman Brothers από το 1994 έως και το 2008. Για τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων της χρήσης 2007, κατεβλήθη στην Ernst & Young το ποσό των 29,5 εκατομμυρίων δολαρίων. Το πόσο αφορούσε ελεγκτικές αλλά και φορολογικές υπηρεσίες. Υψηλόβαθμα στελέχη της ελεγκτικής εταιρίας, ισχυρίστηκαν για τα Repos 105 ότι δεν είχαν ουσιώδη επίδραση στις οικονομικές καταστάσεις της Lehman και ισχυρίστηκαν ότι η Ernst είχε πλήρη επίγνωση του καθαρού λόγου μόχλευσης⁵⁴.

Η ελεγκτική εταιρεία κατηγορήθηκε από τον ελεγκτή πτώχευσης ότι υπήρχαν επαρκή στοιχεία για να ασκηθούν διώξεις εναντίον της σχετικά με τα Repos 105 της Lehman. Κατηγορήθηκε για το γεγονός ότι δεν είχε αποκτήσει τα κατάλληλα ελεγκτικά τεκμήρια για τις οικονομικές καταστάσεις της Lehman με αποτέλεσμα αυτές τα δύο πρώτα τρίμηνα του 2008 να θεωρηθούν σημαντικά παραπλανητικές. Ειδικότερα όπως περιγράφεται στο πόρισμα των Αμερικάνικων αρχών, η Ernst & Young είχε επίγνωση της απάτης που διέπραττε η διοίκηση της Lehman, καταχωρώντας στις πωλήσεις ένα βραχυπρόθεσμο δάνειο με σκοπό να εμφανίζεται μειωμένος ο δανεισμός και αυτόματα και ο δείκτης χρηματοοικονομικής μόχλευσης. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα η Lehman να είχε γονατίσει από τις υποχρεώσεις της ενώ οι μέτοχοι, μέσω των παράνομων ενεργειών της ελεγκτικής ομάδας, ενημερώνονταν για μία αξιοζήλευτη και ανθηρή κατάσταση στην εταιρία.

Οι εισαγγελικές αρχές των ΗΠΑ άσκησαν μήνυση στην Ernst & Young για τη λογιστική απάτη στις οικονομικές καταστάσεις της Lehman που οδήγησε σε παραπλάνηση των χρηστών. Πρόκειται για την πρώτη μήνυση που ασκήθηκε από την κυβέρνηση των ΗΠΑ στα πλαίσια της συγκεκριμένης υπόθεσης.

⁵³ Sorkin (2009)

⁵⁴ Νεγκάκης και Ταχυνάκης (2013)

Στις 15 Σεπτεμβρίου 2008 το χρηματοπιστωτικό ίδρυμα Lehman Brothers ενεργοποιεί το άρθρο 11, δηλαδή καταθέτει αίτηση πτώχευσης. Παραμένει η μεγαλύτερη κατάθεση πτώχευσης στο ιστορικό των ΗΠΑ. Η χρεοκοπία προκάλεσε μια ημερήσια πτώση του Dow Jones Industrial Average της τάξεως του 4,5%, τη μεγαλύτερη πτώση μετά τις επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου 2001.

8.4 Carillion

Μια από τις μεγαλύτερες πολυεθνικές εταιρείες της Βρετανίας, η Carillion, με δραστηριότητα τη διαχείριση εγκαταστάσεων και παροχή υπηρεσιών κατασκευών σε παγκόσμιο επίπεδο, το 2017 αποτέλεσε τροφή για τους χρηματοοικονομικούς αναλυτές καθώς αποκαλύφθηκαν δόλιες πρακτικές από την οντότητα όσον αφορά τη διαχείριση του χρέους της. Η εταιρεία ήταν ενταγμένη στο δείκτη FTSE 250, ο οποίος θεωρείται ένας από τους σημαντικότερους σταθμισμένους δείκτες κεφαλαιοποίησης όμως, μετά την αποκάλυψη του σκανδάλου το 2017, η εταιρεία έπαυε να αποτελεί μέρος του.

Υπήρχαν αρκετές ενδείξεις πως η Carillion είχε αυξημένο χρέος πριν τη χρεωκοπία της το 2017, αλλά οι επενδυτές θεωρούσαν πως ήταν απλώς φήμες. Αμέσως, η εταιρεία προέβη σε ανασχηματισμό και πώληση των μετοχών της, ώστε να εξαλείψει τις ζημιές.

Ο Rogers (2018) αναφέρει πως ποικίλες λογιστικές τεχνικές χρησιμοποιήθηκαν προκειμένου η οντότητα να αποκρύψει από το επενδυτικό κοινό τις λογιστικές της παρατυπίες. Θεωρείται, πως από το 2012 και για τα τρία συνεχόμενα έτη, η Carillion χρησιμοποίησε τη μέθοδο του “αντίστροφου Factoring”. Ουσιαστικά, μέσω της μεθόδου αυτής είναι εφικτό να πληρωθούν οι υποχρεώσεις από έναν τρίτο και έπειτα η εταιρεία να οφείλει το ποσό αυτό στο τρίτο μέρος που στην προκειμένη περίπτωση αποτελεί μια τράπεζα, με αποτέλεσμα να επιτυγχάνεται η άμεση πληρωμή των υποχρεώσεων χωρίς να υπάρχουν απώλειες στις ταμειακές ροές της οντότητας, ενισχύοντας το κεφάλαιο κίνησής της και βελτιώνοντας την εικόνα της οντότητας στις οικονομικές της καταστάσεις.

Μία ακόμη μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε είναι η χειραγώγηση των εσόδων, ώστε να παρουσιάζεται στις οικονομικές καταστάσεις μια εικόνα για την οντότητα που δεν

ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα. Η συνεχής εκταμίευση χρημάτων από το Ταμείο των Συντάξεων αποτελεί την τελευταία μέθοδο. Άλλωστε, το έλλειμμα που αφορούσε στο συνταξιοδοτικό σύστημα, ενώ το 2012 βρισκόταν κοντά στα 249 εκατομμύρια λίρες, αυξήθηκε το 2016 στις 805 εκατομμύρια λίρες, ποσό που αντιστοιχεί σε αύξηση 115% του κεφαλαίου της εταιρείας. Τέλος, η συνέχιση της καταβολής των μερισμάτων στους μετόχους, παρά τα προβλήματα που η οντότητα αντιμετώπιζε, έκανε την κατάσταση πιο δύσκολο να μεταβληθεί. Η εταιρεία μέσω αυτής της τακτικής απλά συνέχισε να αυξάνει τα χρέη της

Σύμφωνα με τους Hajikazemi et al. (2020), το 2018, το χρέος της Carillion ανερχόταν στα 7,1 δισεκατομμύρια λίρες, οπότε και αναγκάστηκε να προβεί σε εκκαθάριση. Αυτή η εξέλιξη ήταν απόρροια της εκλογίκευσης των δόλιων δραστηριοτήτων, της απομάκρυνσης από τη χρήση των απαιτούμενων κανόνων και προτύπων, καθώς και των επενδύσεων σε έργα που δεν είχαν τα αναμενόμενα κέρδη ή αποτυχιών που διαδεχόταν η μια την άλλη. Τα παραπάνω έχουν ως αποτέλεσμα την απώλεια χρηματικών διαθεσίμων, αποθεμάτων και την αύξηση των οικονομικών υποχρεώσεων της οντότητας.

Πιο συγκεκριμένα, η κατάληξη της Carillion μέσα από την έρευνα που διενήργησαν οι δύο κοινοβουλευτικές επιλεγμένες επιτροπές της Βουλής των Κοινοτήτων οφείλεται στις αστοχίες και πρακτικές που ακολουθήθηκαν από τους διευθυντές και τους αρμόδιους ελεγκτές της. Η κατάρρευση της οντότητας δε μπόρεσε να αποφευχθεί παρά την ύπαρξη του ελέγχου.

Οι Hajikazemi et al. (2020) αναφέρουν πως η κατάρρευση της Carillion αποτελεί απόρροια ενός συνόλου παραγόντων. Αρχικά, η εταιρεία έκανε χρήση δημιουργικής λογιστικής, αφού προέβαινε σε μη ορθή καταγραφή στοιχείων στους ισολογισμούς της, ώστε να παρουσιάζει μια καλύτερη εικόνα προς τους επενδυτές της. Όμως, με την αφερεγγυότητα που επέδειξε και τη μη έγκαιρη πληρωμή των υποχρεώσεων που είχε προς τους προμηθευτές ή άλλα τρίτα μέρη, με τα οποία η οντότητα συνεργαζόταν, η αποκάλυψη της απάτης έγινε πιο άμεσα. Μετά από αυτή την εξέλιξη, οι τράπεζες δε δέχτηκαν να χρηματοδοτήσουν την εταιρεία, με αποτέλεσμα να οδηγηθεί σε πτώχευση. Επιπλέον, η συνέχιση των επενδύσεων σε ποικίλες δραστηριότητες επιβάρυνε την ήδη υπάρχουσα

κατάσταση. Η διόγκωση των χρεών έφερε την οντότητα στο σημείο να μη μπορεί πλέον να καλύψει τις βασικές της υποχρεώσεις.

Μεγάλη έμφαση πρέπει να δοθεί και στο κατά πόσο ήταν αποτελεσματικός ο έλεγχος που διενεργήθηκε από την ελεγκτική εταιρεία KPMG, η οποία αποτελεί μια από τις τέσσερις μεγαλύτερες ελεγκτικές εταιρείες παγκοσμίως, και είναι υπεύθυνη για την πιστοποίηση της ορθότητας των καταστάσεων της οντότητας. Στην προκειμένη περίπτωση μέσω του εξωτερικού ελέγχου δεν έγιναν αντιληπτές οι παραποιήσεις των στοιχείων στις οικονομικές αναφορές της οντότητας. Ωστόσο, με ευθύνες επιβαρύνονται και οι λοιπές Ρυθμιστικές Αρχές, καθώς και ο εσωτερικός έλεγχος της οντότητας. Η αμέλεια και οι αναποτελεσματικοί έλεγχοι που διενεργούνταν συνέβαλαν στο να διαιωνίζεται η απάτη της Carillion για αρκετά χρόνια. Οι συνέπειες από την ύπαρξη του φαινομένου της απάτης ήταν καταστροφικές για την ίδια την οντότητα, αλλά και για τους χρήστες των καταστάσεων που επένδυσαν μεγάλα ποσά σε μια φαινομενικά αξιόπιστη εταιρεία.

8.5 Folli Follie

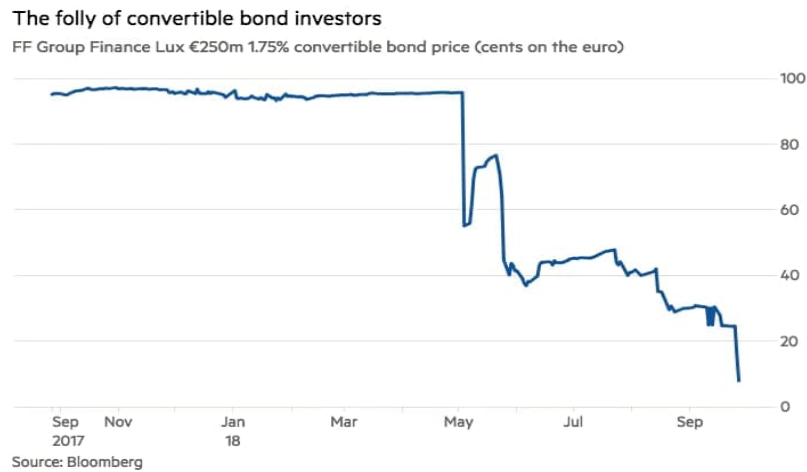
Η εταιρεία Folli Follie ιδρύθηκε το 1986 στην Ελλάδα με το πρώτο κατάστημα στην εμπορική περιοχή της Αθήνας. Η Folli Follie ξεκίνησε την κατασκευή κοσμημάτων και ρολογιών το 1994. Το 1995 άνοιξε το πρώτο κατάστημα στην Ιαπωνία και το 1997 η Folli Follie εισήχθη στο Χρηματιστήριο Αθηνών. Το κεφάλαιο χρησιμοποιήθηκε για τη χρηματοδότηση της ανάπτυξης και της γεωγραφικής επέκτασης. Η επέκταση αυτή πραγματοποιήθηκε με αποτέλεσμα η εταιρεία να δραστηριοποιηθεί σε 25 επιπλέον χώρες, όπως το Ηνωμένο Βασίλειο, Ελβετία, Ιαπωνία, Γαλλία, ΗΠΑ, Κίνα και Ρωσία, με πάνω από 380 σημεία πώλησης. Η Folli Follie απέκτησε πλήρως τη δική της θυγατρική στην Ιαπωνία, το 2008.

Το 2015, οι δραστηριότητες του Ομίλου FF Group εκτείνονταν από αθλητικά είδη, μέχρι και διεθνώς αναγνωρισμένα σήματα μόδας. Το 2017 βρισκόταν στις κορυφαίες 10 μάρκες πολυτελείας στην Ιαπωνία με 80 σημεία πώλησης.

Το 2018 βρίσκει τη Folli Follie (FF) με πολυδιάστατη παρουσία σε αγορές όπως της Κίνας, της Νέας Υόρκης, της Ιαπωνίας, της Χαβάης, της Γαλλίας, του Ηνωμένου Βασιλείου, της Τουρκίας, της Ισπανίας, έως και αυτές του Ιράν, του Λιβάνου και του Γιοχάνεσμπουργκ της Νοτίου Αφρικής. Ένα «διεθνές lifestyle fashion brand» που «δημιουργεί μόδα σε 31 χώρες με περισσότερα από 550 σημεία πώλησης παγκοσμίως», όπως αναφέρει η ιστοσελίδα της εταιρείας. Το Μάιο του 2018, ένα αμερικανικό επενδυτικό fund θα δημοσιεύσει μία έκθεση που στη συνέχεια θα συνταράξει συθέμελα την εταιρεία και τα χρηματιστήρια. Ένα αμερικανικό επενδυτικό fund, η Quintessential Capital Management (QCM) θα αμφισβητήσει τα οικονομικά στοιχεία της εταιρείας. Το fund ισχυρίζεται πως κατά τον έλεγχο του στην εταιρεία, διαπίστωσε πως από τα 630 σημεία πώλησης που δηλώθηκαν για το 2016, κατάφερε να επιβεβαιώσει πως υπάρχουν στην πραγματικότητα μόνο τα 289, με αρκετά από αυτά σε κομβικά σημεία όπως η Νέα Υόρκη και το Τόκιο να είναι κλειστά. Αμφισβητεί τα ταμειακά διαθέσιμα της εταιρείας, την ψηφιακή της επιρροή, καθώς και τον τζίρο του 1 δισ. ευρώ, που φέρεται να «καθαρίζει» η FF στην Κίνα. «Μειωμένα έσοδα, μειωμένο μέγεθος δικτύου, μειωμένες ταμειακές ροές» με λίγα λόγια. Το χρηματιστήριο πέφτει, η μετοχή χάνει 30% της αξίας της και η διοίκηση προχωράει σε ανακοίνωση διάψευσης των ισχυρισμών της QCM.

Τέσσερις ημέρες μετά τη δημοσιοποίηση της έκθεσης του αμερικανικού fund για την πλαστή οικονομική κατάσταση της Folli Follie, η αξία της στο χρηματιστήριο είχε μειωθεί κατά μισό δισ. ευρώ, με την αξία της (500 εκατ. ευρώ) να προκύπτει πλέον χαμηλότερη ακόμα και από τον συνολικό δανεισμό της, που φέρεται στα 600 εκατ. ευρώ. Την ίδια ημέρα είναι που θα προχωρήσει σε «παρέμβαση» η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς (ΕΚ), ζητώντας από τη FF τη διενέργεια πρόσθετου ανεξάρτητου ελέγχου των οικονομικών της στοιχείων για το 2017 από διεθνούς φήμης ελεγκτική εταιρεία, διατάσσει τον έλεγχο του αρμόδιου ορκωτού ελεγκτή-λογιστή και ζητά από το fund της QCM περισσότερα στοιχεία για τις αποκαλύψεις.

ΠΙΝΑΚΑΣ 8.1: Η πορεία των ομολόγων της Folli Follie τους κρίσιμους μήνες



Μετά την δημοσίευση της έκθεσης ελέγχου της ελεγκτικής εταιρείας PwC το Νοέμβριο του 2020, το Διοικητικό Συμβούλιο της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς έχοντας εξετάσει επιπλέον και τα νεότερα στοιχεία που προέκυψαν από την εν λόγω έκθεση, αποφάσισε την επιβολή κυρώσεων συνολικού ύψους 24,185 εκατ. Ευρώ σε 14 φυσικά πρόσωπα (συμπεριλαμβανομένων και των ορκωτών ελεγκτών λογιστών) για παράβαση της απαγόρευσης χειραγώγησης της αγοράς μέσω των ετήσιων ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων για τις χρήσεις 2007 έως 2015 της Folli Follie και του άρθρου 15 του Κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 596/2014, μέσω των ετήσιων ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων της εισηγμένης για τη χρήση 2017.

Συνολικά τα πρόστιμα που έχει επιβάλει από το 2019 έως σήμερα η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς για το σκάνδαλο της Folli Follie αγγίζουν τα 55 εκατ. ευρώ.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ, ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ, ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Ο τρόπος επίλυσης αυτών των προβλημάτων που δημιουργούνται από τις παραπονημένες οικονομικές καταστάσεις συντελείται διαμέσου της Ελεγκτικής και των προσώπων που την εξασκούν.

Η Ελεγκτική αποτελεί έναν από τις πιο σημαντικούς κλάδους της λογιστικής επιστήμης και πρακτικής. Η ύπαρξή της ως επάγγελμα είναι απαραίτητη για την ομαλή διεκπεραίωση των λογιστικών εργασιών στα πλαίσια των επιχειρήσεων, καθώς και στην προστασία του ευρύτερου κοινού από κάθε λογής λογιστική απάτη. Παρέχει τη μεθοδολογία και την επαγγελματική δεοντολογία που πρέπει να ακολουθούν οι λειτουργοί του επαγγέλματος. Ωστόσο, η εξέλιξη και η ανάπτυξη της Ελεγκτικής Επιστήμης ανά τους αιώνες καταδεικνύει ότι είναι αδύνατο να αποτραπούν ολοκληρωτικά τα εταιρικά σκάνδαλα. Δύναται όμως να περιορίσει την εμφάνισή τους.

Η παραποίηση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων γίνεται συνήθως σε τέτοιο βαθμό, με αποτέλεσμα να εμποδίζεται η ορθή πληροφόρηση και να λαμβάνονται λανθασμένες αποφάσεις. Οι επιπτώσεις είναι εξαιρετικά σημαντικές και αγγίζουν όχι μόνο το επενδυτικό κοινό αλλά και τις ίδιες τις εταιρίες, μετά την αποκάλυψη των παρατυπιών. Σε αυτό το σημείο γεννώνται λοιπόν ερωτήματα αν τελικά ο έλεγχος εκπληρώνει ή όχι το σκοπό του.

Από τη μελέτη τόσο της θεωρίας όσο και των περιπτώσεων προκύπτει η ύπαρξη ενός αποτελεσματικού Συστήματος Ελέγχου είναι υποχρεωτική. Κρίνεται επίσης σκόπιμος ο ενδεδειγμένος έλεγχος των Συστημάτων Ελέγχου από τους Εξωτερικούς Ελεγκτές ώστε να εξακριβωθεί αφενός το κατά πόσον αποτελεσματικά είναι και αφετέρου εάν ήταν εσκεμμένη η δημιουργία ελεγκτικών κενών στα συστήματα αυτά.

Από τα περισσότερα εταιρικά σκάνδαλα που μελετήθηκαν διαπιστώθηκε πόσο σημαντικός είναι ο εξωτερικός έλεγχος. Ο Εξωτερικός Ελεγκτής να είναι πλήρως ανεξάρτητος και παράλληλα να τηρεί το αυστηρό πλαίσιο το οποίο σταθμίζει την σχέση

μεταξύ Ελεγκτή και ελεγχόμενου. Τεκμαίρεται λοιπόν, ότι η ευθύνη των εταιριών Εξωτερικού Ελέγχου και κατ' επέκταση των Ορκωτών Ελεγκτών είναι πολύ μεγάλη. Οι Ορκωτοί Ελεγκτές, συνεπώς, θα πρέπει να είναι άμεμπτου ηθικής, να ελέγχουν σε βάθος την υπό έλεγχο εταιρεία και να επισημαίνουν τα λάθη και τις ανακρίβειες στις οικονομικές καταστάσεις με απώτερο σκοπό τη μελλοντική βελτίωσή της και την προώθηση της γενικότερης οικονομικής ευημερίας. Σε αντίθετη περίπτωση τα αποτελέσματα διαστρεβλώνονται, με συνέπεια την ολοκληρωτική κατάρρευση της ελεγχόμενης εταιρείας στο μέλλον.

Οι σημαντικότερες περιπτώσεις Ελληνικών και Διεθνών Λογιστικών και Ελεγκτικών Απατών, συνέβαλαν στην ανάγκη καθιέρωσης νέων νόμων διασφάλισης και ανεξαρτησίας των Ορκωτών Ελεγκτών – Λογιστών καθώς και στην αναμόρφωση των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων.

Για να μειωθούν επομένως οι πιθανότητες εταιρικής απάτης, ιδιαίτερη έμφαση πρέπει να δοθεί στο σχεδιασμό προσεκτικών διαδικασιών πρόσληψης ανθρώπινου δυναμικού και κατάλληλου ελεγκτικού προσωπικού, στη διαμόρφωση και τήρηση ενός ηθικού πλαισίου και ενός κώδικα επιχειρηματικής ηθικής και δεοντολογίας εντός των εταιριών, με διάχυσή της από την κορυφή προς τα κάτω, καθώς και στην καθιέρωση ενός πιο κατανοητού και πολυδιάστατου χρηματοοικονομικού πλαισίου, που θα βοηθά στην ενίσχυση της ποιότητας της ορθής εταιρικής διακυβέρνησης. Είναι επιτακτική η ανάγκη για ενίσχυση της νομοθεσίας με νέους κανονισμούς, για επιτάχυνση των φορολογικών δικών για εταιρικές απάτες, για συνεχή επιτήρηση από τις κανονιστικές αρχές και ίσως και για αυστηρότερες ποινές και κυρώσεις στους διαπράττοντες απάτη, ώστε να καταστεί πιο αξιόπιστη η οικονομική πληροφόρηση και να ανακτηθεί η εμπιστοσύνη στην κεφαλαιαγορά.

Εν κατακλείδι, ο μελλοντικός προσανατολισμός των επιχειρήσεων που θα συντελέσει στην αντιμετώπιση της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων και πρόληψη της απάτης είναι η ουσιαστική αλλαγή στην κουλτούρα και φιλοσοφία των οικονομικών οντοτήτων επικεντρώνοντας την προσοχή τους στην έννοια των ηθικών αξιών μιας επιχείρησης.

Κύριος περιορισμός της παρούσας εργασίας είναι ότι δεν αποτελεί μία παραγωγική διερεύνηση των εταιρικών σκανδάλων, αλλά πρόκειται για μία ανασκόπηση ήδη δημοσιευμένης αρθρογραφίας και βιβλιογραφίας με σκοπό την εξαγωγή νέων συμπερασμάτων επί του θέματος.

Οι θεματικές ενότητες για μελλοντική έρευνα θα μπορούσαν να αφορούν την εξέταση της απάτης μέσω της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Στη έρευνα δύναται να επιδιωχθεί η μελέτη της σχέσης μεταξύ της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων των τραπεζικών ιδρυμάτων και του όγκου-ύψους των κόκκινων δανείων που διατηρεί το κάθε τραπεζικό ίδρυμα. Η μελέτη μπορεί να επικεντρωθεί σε τραπεζικά ιδρύματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ή εξαιτίας των έντονων οικονομικών καταστάσεων που βίωσε η Ελλάδα δύναται να επικεντρωθεί μόνο στα τραπεζικά ιδρύματα της Ελλάδας.

Επιπρόσθετα δε, περαιτέρω έρευνα θα μπορούσε να αφορά και τον ρόλο και τη σημασία των μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών για την ανίχνευση της απάτης αλλά και το πως η πανδημία του Κορονοϊού και η κρίση που επέφερε επηρέασε και θα επηρεάσει μελλοντικά το ελεγκτικό επάγγελμα και τις ελεγκτικές διαδικασίες, καθώς και το αν θα συμβάλλει στην εμφάνιση μελλοντικών εταιρικών σκανδάλων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Γαγάνης, Π. Χ., Ζοπουνίδης Δ. Κ., (2008). *Αναγνώριση Παραποιημένων Λογιστικών Καταστάσεων: Μεθοδολογικό Πλαίσιο και εφαρμογές*. Εκδόσεις Κλειδάριθμος.
- Γρηγοράκος, Θ., (1989). *Γενικές Αρχές Ελεγκτικής*. Αθήνα: Έκδοση Σώματος Ορκωτών Λογιστών.
- *Διεθνή Πρότυπα και Διεθνή Πρότυπα Δικλίδων Ποιότητας*. Μεταφράστηκε από το Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών κατ' εξουσιοδότηση της Επιτροπής Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων το 2010, Πρωτότυπος Τίτλος: 'IFAC Handbook of International Standards on Auditing and Quality Control' ISBN number: 978-1-934779-92-7
- ΕΛΤΕ, Αρ. Απόφασης 483, ΦΕΚ 1589/22-10-2004
- Καζαντζής, Ι. Χ., (2006). *Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος*. Πειραιάς: Εκδόσεις Business Plus Α.Ε.
- Κάντζος, Κ., Χονδράκη, Α., (2006). *Ελεγκτική: Θεωρία και Πρακτική*. Αθήνα: Εκδόσεις Σταμούλης
- Καραμάνης, Κ., (2008). *Σύγχρονη Ελεγκτική: Θεωρία και Πρακτική Σύμφωνα με τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα*. Αθήνα: Εκδόσεις Ο.Π.Α.
- Λαζαρίδης Τ. Γ., Παπαδόπουλος Α. Δ., (2005). *Χρηματοοικονομική Διοίκηση: Βασικές Έννοιες Χρηματοοικονομικής, Χρηματοοικονομικός Σχεδιασμός και Διοίκηση Κεφαλαίου Κίνησης*. Τεύχος Α, Β' Έκδοση, Θεσσαλονίκη
- *Lehman Brothers: Το χρονικό της μεγαλύτερης χρεοκοπίας στις ΗΠΑ*. Δημοσιεύτηκε: 22/09/08.
- Νεγκάκης, Ι. Χ., Ταχυνάκης Δ. Π., (2013). *Σύγχρονα Θέματα Ελεγκτικής και Εσωτερικού Ελέγχου-Σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου*. Εκδόσεις Διπλογραφία
- Νόμος 2190/1920, ΦΕΚ Α' 37/30.3.1963
- Νόμος 1969/1991, ΦΕΚ 167/Α / 30-10-1991
- Νόμος 2238/1994, ΦΕΚ Α' 151/16-09-1994
- Νόμος 3052/2002, ΦΕΚ Α 221/24-9-2002
- Νόμος 3091/2002, ΦΕΚ Α' 330/24.12.2002
- Νόμος 3148/2003, ΦΕΚ 136/05-06-2003
- Νόμος 3693/2008, ΦΕΚ Α 174/25.8.2008
- Νόμος 3842/2010, ΦΕΚ Α 58/23-04-2010
- Νόμος 4170/2013, ΦΕΚ 163/12-07-2013
- Νόμος 4548/2018, ΦΕΚ Α'104/13-06-2018
- Νόμος 4449/2017, ΦΕΚ Α'7 24.1.2017

- Π.Δ. 226/92, ΦΕΚ 120/1992 Α΄
- Π.Δ. 341/1997, ΦΕΚ 232/1997
- Παπάς, Α., (1999). *Ελεγκτική*. Αθήνα: Το Οικονομικό
- Τσαγκλάγκανος, Α., (2005). *Ελεγκτική*. Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη Α.Ε.
- Τσιμάρας, Μ.,(1954). *Αρχές Γενικής Λογιστικής*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση
- Φίλιος, Φ. Β., (2003). *Δημιουργική Λογιστική*. Αθήνα: Εκδόσεις Σύγχρονη Εκδοτική
- Τσαγκλάγκανος, Α. Άγγελος (1997), *Οικονομική των Επιχειρήσεων*, Εκδόσεις Αφοί Κυριακίδη Α.Ε., Αθήνα
- Κράμβια Μ., Τσολάκης Χ (2011). *Χρηματοοικονομικά Εγκλήματα στις επιχειρήσεις*, εκδ. Κριτική, Αθήνα
- Λαζαρίδης, Θ.Γ., Δρυμπέτας, Ε. (2011), ‘Εταιρική Διακυβέρνηση’, Θεσσαλονίκη.
- Λουμιώτης, Β. Ι., Τζίφας Ν. Β. (2012), *Βασικές Οδηγίες Εφαρμογής Διεθνών Προτύπων Ελέγχου (ΔΠΕ)*, Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών, Αθήνα
- Εγχειρίδιο: Ο ρόλος των ελεγκτών των κρατών μελών στην πρόληψη και τον εντοπισμό περιπτώσεων απάτης για τα Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία της ΕΕ - Εμπειρία και πρακτική στα κράτη μέλη (2015), Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Καταπολέμησης της Απάτης (OLAF), Διεύθυνση D Πολιτική, Μονάδα D.2 Πρόληψη της απάτης. Ανακτήθηκε στις 15/12/2017 από τον ιστότοπο <https://www.espa.gr/el/Pages/eLibraryFS.aspx?item=2263>

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΚΟΜΒΟΙ

- <https://www.acfe.com/>
- <https://commons.wikimedia.org/>
- <https://www.e-forologia.gr/>
- <http://www.elte.org.gr/>
- <https://endera.com/>
- <https://www.ey.com/>
- <https://www.hiia.gr/>
- <http://picker.uchicago.edu/Enron/>
- <https://www.pwc.com/>
- <http://www.soel.gr/el/>
- <https://www.taxheaven.gr/>